

NOTAT

Miljø- og
Fødevarerministeriet
Miljøstyrelsen

Erhverv
Den 11. december 2016

Høringsnotat ad L XX - Udkast til forslag til ændring af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, lov om miljøbeskyttelse og lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække

---

1. Indledning

Udkast til forslag til lov om ændring af lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, lov om miljøbeskyttelse og lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plandække har været i høring i perioden fra den 26. september til 24. oktober 2016.

NaturErhvervsstyrelsen har endvidere sendt et forslag til ændring af lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække i særskilt høring fra den 9. til den 16. november 2016. Der vil blive udarbejdet et særskilt høringsnotat for dette forslag, der vedrører foranstaltninger til sikring af miljøeffekten af en tilskudsordning til reduktion af kvælstof.

Nedenfor er der i afsnit 2 anført generelle bemærkninger til udkastet til lovforslag, mens afsnit 3-9 indeholder bemærkninger til udkastet til lovforslagets konkrete indhold. Afsnit 10 indeholder en oversigt over hørte organisationer og myndigheder m.v.

Følgende myndigheder og organisationer m.v. har haft bemærkninger til udkastet til lovforslag:

Agri Nord, Brancheforeningen for Biogas, BJORJ Brancheforeningen for genanvendelse af organiske ressourcer til jordbrugsformål, Brønderslev Kommune, Bæredygtigt Landbrug, Danmarks Jægerforbund, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Fjernvarme, Dansk Pelsdyravlerforening, Danske halmleverandører, DANVA Dansk Vand- og Spildevandsforening, KL, Landbrug & Fødevarer, Realkreditforeningen, Ringkøbing-Skjern Kommune, Skanderborg Kommune, Vejle Kommune, Økologisk Landsforening og Aarhus Kommune.

Følgende myndigheder og organisationer m.v. har afgivet høringssvar uden bemærkninger:

DA, Dansk Bilbrancheråd, Dansk Byggeri, Eurolab Danmark og Forbrugerrådet TÆNK.

NaturErhvervsstyrelsen har endvidere sendt et forslag til ændring af lov om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække i særskilt høring fra den 9. til den 16. november 2016. Der vil blive udarbejdet et særskilt høringsnotat for dette forslag, der vedrører foranstaltninger til sikring af miljøeffekten af en tilskudsordning til reduktion af kvælstof.

2. Generelle bemærkninger

Bæredygtigt Landbrug, Landbrug & Fødevarer og KL bemærker generelt, at udkastet til lovforslag rummer mange positive elementer, og at det er et skridt i den rigtige retning. Foreningen og organisationerne peger dog også på, at der er elementer, der bør forbedres.

Bæredygtigt Landbrug, DANVA, Landbrug & Fødevarer, KL, Ringkøbing-Skjern Kommune, og Skanderborg Kommune er helt overordnet positive over for adskillelsen af anlægs- og arealreguleringen.

Landbrug & Fødevarer og Realkreditforeningen er også positive over for de forenklinger, der lægges op til. Landbrug & Fødevarer ønsker, at reguleringen bliver så emissionsorienteret som muligt, herunder at husdyrbruget får fleksibilitet inden for rammerne af emissionerne, så reglerne i højere grad kommer til at ligne den øvrige erhvervsregulering. Herved vil reguleringen også være mere i tråd med direktiverne, hvor fokus er på emissioner, fremfor hvor mange og hvilke dyr der går i stalden.

Landbrug & Fødevarer anerkender, at det ikke på nuværende tidspunkt er muligt at lave konkrete målinger på hele staldanlæg med den præcision, pålidelighed og omkostningseffektivitet, som er nødvendig, hvis de skal være grundlag for regulering. Det er dog vigtigt, at loven allerede nu konstrueres så emissionsorienteret som muligt, og at den tager højde for, at de der måtte ønske det, kan anvende emissionsmålinger i stedet for modelberegninger som grundlag for tilladelsen eller godkendelsen, når den tekniske formåen tillader det. Dette vil også være med til at styrke incitamenterne og mulighederne for udvikling af miljøteknologiske løsninger.

Bæredygtigt Landbrug og Landbrug & Fødevarer bemærker, at lovforslaget burde være udformet som en helt ny hovedlov og ikke en ændringslov, fordi de lovændringer, der lægges op til, på væsentlige punkter ændrer i den gældende lov, bl.a. lovens formål og anvendelsesområde. Bæredygtigt Landbrug og Landbrug & Fødevarer mener desuden, at husdyrbrugloven alene bør omfatte anlægsreguleringen, mens hele arealreguleringen bør flyttes til gødskningslovgivningen. Landbrug & Fødevarer fremhæver, der som minimum bør laves en konsolideret udgave af loven hurtigst muligt efter vedtagelsen.

Dansk Pelsdyravlerforening kan i det hele tilslutte sig bemærkningerne fra Landbrug & Fødevarer.

Landbrug & Fødevarer anfører i sit høringssvar, at der med lovforslaget indføres parallelle regler for gødning i husdyrbrugloven og gødskningsloven, som er yderst uhensigtsmæssig og kan føre til uensartet retsanvendelse. Landbrug & Fødevarer og Bæredygtigt Landbrug ønsker, at reglerne om gødningsanvendelse nu eller ved førstkommende lejlighed sammenskrives i gødskningsloven. Landbrug & Fødevarer anfører desuden, at det fremgår af Aftale om Fødevarer- og landbrugspakke, at gødningen skal reguleres enstrengt i gødningsregnskabet. KL ønsker alle markrelaterede krav i en bekendtgørelse, så landmanden kan se kravene samme sted.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

For så vidt angår ønskerne om produktionsrammer udtrykt i emissionerne til omgivelserne bemærker Miljø- og Fødevarerministeriet, at stipladsmodellen er valgt som grundlag for den foreslåede regulering, fordi den på en administrativt enkel måde kan sikre en produktionsramme, hvor emissionerne til omgivelserne er i fokus i stedet for antallet af dyr. Dette giver fleksibilitet til at holde fuld staldudnyttelse uden fornyet tilladelse eller godkendelse, og stipladsmodellen medfører, at ansøgeren derudover gennem ansøgningen vil kunne sikre sig en betydelig ret til at foretage en række

ændringer vedr. dyretype, staldsystem, teknologi mv. efter tilladelsen eller godkendelsen er meddelt uden fornyet myndighedsbehandling, hvis husdyrbrugets placering i forhold til natur m.v. i øvrigt giver mulighed herfor. I forlængelse heraf er det desuden hensigten, at miljø- og fødevareministeren i medfør af den foreslåede bemyndigelse i lovens nye § 17 vil fastsætte regler om anmeldte ordninger, hvilket vil give yderligere fleksibilitet for det enkelte husdyrbrug, idet en række udvidelser og ændringer vil kunne foretages alene efter anmeldelse til kommunalbestyrelsen inden for rammerne af det godkendte eller tilladte antal m² produktionsareal.

Der henvises herom nærmere til pkt. 5.1.3. og 5.1.4. nedenfor.

Stipladsmodellen er blevet valgt fremfor en model, hvor man baserede reguleringen på et egentligt emissionsvilkår med løbende beregninger over omfanget af emissionerne, idet en sådan model ville være administrativt tung og i øvrigt rumme en vis investeringsusikkerhed, idet beregningerne kunne vise, at emissionerne var stigende. Det er muligt, at der fremover vil blive et fagligt og teknisk forbedret grundlag for at bygge modellen op omkring emissioner og efterfølgende kontrolmålinger eller lign. Der pågår en proces med afprøvning af relevante teknikker i regi af det såkaldte »Projekt Månegris«, som evt. kan føre til en mere emissionsorienteret regulering på et senere tidspunkt. Dette er tilføjet i lovforslaget almindelige bemærkninger.

For så vidt angår bemærkninger om valget af ændringslov fremfor en ny hovedlov bemærkes, at formålet med lovforslaget er at sikre grundlaget for udmøntningen af Fødevarer- og landbrugspakken med virkning fra 2017. Denne opgave og begrænsede tidsramme har ikke nødvendiggjort en helt ny hovedlov, herunder at samtlige lovens bestemmelser åbnes. I stedet er der fokus på de områder, som Fødevarer- og landbrugspakken berører.

I forhold til bemærkningerne vedrørende reglernes placering i husdyrbrugloven og regler udstedt i medfør heraf, skal Miljø- og Fødevarerministeriet bemærke, at selv om gødnings- og plantedækkereglerne, der skal administreres samlet i gødningsregnskabet og øvrige af NaturErhvervstyrelsens it-systemer, har hjemmelsophæng i to love og udmøntes i forskellige bekendtgørelser, vil dette efter Miljø- og Fødevarerministeriets vurdering ikke umiddelbart have konsekvenser for den administrative påvirkning af erhvervet. I forbindelse med gennemførelsen af en ny målrettet regulering vil Miljø- og Fødevarerministeriet foretage en nærmere vurdering i forhold til en fortsat, fremadrettet hensigtsmæssig lovteknisk placering af reglerne. I forhold til bemærkningen fra Landbrug & Fødevarer om, at al gødning skal reguleres i gødningsregnskabet, bemærkes det, at der med lovforslaget som opfølgning på Aftalen om Fødevarer- og landbrugspakken gennemføres en administrativ adskillelse mellem anlæg og arealer. Efter Miljø- og Fødevarerministeriets vurdering er gødningsregnskabet anvendt de steder i den foreslåede regulering, hvor det er muligt og giver mening.

Efter vedtagelse af ændringsloven vil der blive udarbejdet en lovbekendtgørelse, så der findes et dokument med den samlede lovtæst, således som ønsket af Landbrug & Fødevarer.

3. Husdyrbruglovens formål, anvendelsesområde og definitioner

3.1. Formål

Landbrug & Fødevarer mener med henvisning til Fødevarer- og landbrugspakken, at husdyrbruglovens overordnede formål bør ændres. Man foreslår, at lovens formålsbestemmelse skal angive, at loven skal medvirke til at værne om natur, miljø og landskab og skabe gode rammer for vækst og udvikling i husdyrproduktionen, så udviklingen kan ske på et økonomisk, socialt og miljømæssigt bæredygtigt grundlag. Samtidig bør det fremgå, at det med loven særligt tilsigtes at sikre en fleksibel og enkel regulering af husdyrbrug. Der henvises herved også til udkastet til lovforslag om ændring af planloven

hvor det foreslås at justere planlovens formålsbestemmelse i forhold til intentionerne i den politiske aftale om planloven.

Aarhus Kommune finder, at det er i strid med lovens formål ikke at beskytte grundvand. Aarhus Kommune henviser herved til den foreslåede formålsbestemmelse og til den foreslåede bestemmelse i § 5 a.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Der vurderes umiddelbart at ske en betydelig forskydning af lovens formål, hvis forslaget fra Landbrug & Fødevarer imødekommes. Økonomiske og erhvervsmæssige interesser vil komme i fokus, og lovens formål vil stemme dårligt overens med lovens centrale materielle bestemmelser, der vedrører de forskellige beskyttelseshensyn, der er indeholdt i den gældende formålsbestemmelse.

Det vil herved også kunne sås tvivl om den danske implementering af en række direktiver på natur- og miljøområdet. Med husdyrbrugloven implementeres bl.a. VVM-direktiv, habitatdirektiv og IE direktiv, der alt overvejende varetager beskyttelseshensyn i forhold til miljø og natur.

Ændringen vil samtidig skabe uklarhed om afvejningen af lovens lovlige hensyn.

Formålsbestemmelser anvendes typisk som fortolkningsbidrag, når der skal træffes afgørelser efter bestemmelser, der lægger op til vurderinger eller skønmæssige afgørelser.

Konsekvensen af at sætte erhvervsøkonomiske hensyn ind i formålsbestemmelsen vil blive, at disse hensyn skal inddrages ved administration af loven. Dette hensyn vil i praksis skulle afvejes overfor hensynet til natur og miljø, der ofte vil trække i modsat retning. Dette vurderes at være uhensigtsmæssigt, og der må forventes nærmest uvægerligt at opstå tvivl om lovens administration. Denne uklarhed vurderes at ville medføre risiko for uensartet praksis i kommunerne og længere sagsbehandlingstider, i hvert fald indtil klagenævnet har truffet principielle afgørelser om den nærmere afvejning på en række området. Dette kan erfaringsmæssig godt tage nogle år.

Det betyder ikke, at der ikke i loven indgår hensyn til erhvervslivets forhold. Dette hensyn indgår i forhold til alle lovens regler om beskyttelsesniveauer, miljøkrav m.v., der er afvejet i forhold til konsekvenserne for erhvervslivet. Loven bygger herved på et proportionalitetsprincip, der også gælder som almindeligt forvaltningsretligt princip for kommunalbestyrelsens skønmæssige afgørelser. Proportionalitets hensynet kommer eksempelvis tydeligt frem i lovens centrale krav om anvendelse af bedste tilgængelige teknik (BAT).

Til bemærkningen fra Aarhus Kommune skal Miljø- og Fødevarerministeriet bemærke, at husdyrbruglovens formålsbestemmelse foreslås videreført, således at der alene sker enkelte justeringer, der afspejler lovens foreslåede bredere anvendelsesområde i forhold til anvendelse af gødning. Det fremgår af den gældende lovs § 1, stk. 2, nr. 1, at loven bl.a. særligt tilsigter at forebygge og begrænse forurening af vand.

Husdyrreguleringen vil også fremover indeholde regler til beskyttelse af grundvandet. Den grundlæggende beskyttelse af grundvand og overfladevand mod merudvaskning af nitrat fra udbragt husdyrgødning findes i harmonireglerne, der fremover vil have hjemmel i den nye bestemmelse i husdyrbruglovens § 5 a. Bestemmelsen muliggør desuden fastsættelse af et efterafgrødekrav målrettet beskyttelsen af grundvandet, som dog ikke forventes udnyttet.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

3.2. Anvendelsesområde

Landbrug & Fødevarer og KL bemærker, at lovens foreslåede anvendelsesområde adskiller sig fra det nugældende og giver et behov for tydeliggørelse af, hvilke forhold loven dækker.

Landbrug & Fødevarer mener, at det i bemærkningerne klart bør fremgå, at selvom et anlæg er omfattet af lovens anvendelsesområde, betyder det ikke, at det automatisk er omfattet af krav om godkendelse eller tilladelse, f.eks. en gyllebeholder på et planteavlsbrug. Landbrug & Fødevarer finder desuden i forhold til den foreslåede bemyndigelse for miljø- og fødevareministeren til at undtage visse anlæg og dyrearter, at lovforslaget bør have fokus på produktionsdyr inden for klassen Mammalia og Aves. Endvidere mener Landbrug & Fødevarer, at det eksplicit bør fremgå, at f.eks. dyrestalde og opbevaring af gødning på slagterier, der i dag omfattet af slagteriets miljøgodkendelse ikke er omfattet af den kommende husdyrlov.

KL nævner, at »andre forhold forbundet med husdyrhold« bør præciseres eller defineres i selve lovteksten.

KL foreslår endvidere, at betegnelsen »bedrifter« erstattes af »plantebrug« eller »jordbrugsvirksomhed« i lovens anvendelsesbestemmelse, hvorefter loven bl.a. finder anvendelse på bedrifter med arealer, som modtager gødning. Landbrug & Fødevarer finder det uklart, hvad begrebet »driftsherren« dækker over i relation til reglerne til beskyttelse af vandmiljøet mod jorderosion. Ligeledes er det uklart, hvad bedriften dækker over i denne kontekst.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Med lovforslaget lægges der op til en ordning, hvor husdyrbruglovens anvendelsesområde udvides, samtidig med, at visse forhold kan undtages. Miljø- og Fødevareministeriet har på baggrund af høringssvarene om forslaget til lovens anvendelsesområde og definitioner af husdyrbrug og anlæg foretaget en ændring af ordlyden af lovens nye § 2, stk. 1, 1. pkt., og § 2, stk. 5, 1. pkt., jf. lovforslagets § 1 nr. 5, og bemærkningerne hertil.

Herefter foreslås det, at loven finder anvendelse på husdyrbrug, husdyranlæg, gødnings- og ensilageopbevaringsanlæg og andre forhold forbundet med husdyrhold, og at miljø- og fødevareministeren kan fastsætte regler om, at visse husdyrbrug, anlæg og dyrearter ikke er omfattet af loven.

I bemærkningerne til bestemmelserne er det præciseret, at de forhold, der er omfattet af lovens anvendelsesområde ikke nødvendigvis vil være omfattet af de generelle krav til placering og afstande m.v. eller af godkendelses- og tilladelsesordningen.

I bemærkningerne til bemyndigelsesbestemmelsen om undtagelser fra anvendelsesområdet, er det tilføjet, at det aktuelt er hensigten bl.a. at undtage dyrearter, der ikke tilhører klasserne aves og mammalia. Det er desuden foretaget en præcisering af bemærkningerne i forhold til stalde på slagterier omfattet af en miljøgodkendelse efter miljøbeskyttelsesloven.

For så vidt angår andre forhold forbundet med husdyrhold bemærker Miljø- og Fødevareministeriet, at det vil være lovteknisk uhensigtsmæssigt nærmere at opregne de forhold, der vil være omfattet af loven. I bemærkningerne til lovens nye § 2, stk. 1, 1. pkt. er der givet eksempler på forhold, der vil være omfattet. Bestemmelsen har navnlig betydning i forhold til foreslåede bemyndigelsesbestemmelser, og en nærmere præcisering vil således ske ved den konkrete udmøntning af disse bestemmelser. Eksempelvis forventes foreslåede bemyndigelser i lovens kapitel 2 udnyttet til at videreføre regler

svarende til dem, der i dag findes i husdyrgødningsbekendtgørelsen om ludning af halm med ammoniak og krav til placering af ensilageoplæg. Reglerne er i dag udstedt i medfør af miljøbeskyttelsesloven.

I forhold til anvendelsen af begrebet »bedrift« i anvendelsesbestemmelsen bemærker Miljø- og Fødevareministeriet, at hensigten hermed, at loven som udgangspunkt skal omfatte enhver bedrift med arealer, der modtager gødning, uanset om der i bedriften indgår et husdyrbrug, husdyranlæg m.v. eller ej, og uanset om bedriften er registreret i Register for gødningsregnskab – og dermed kan betegnes som en jordbrugsvirksomhed – eller ej.

Med hensyn til forståelsen af begrebet »driftsherre« kan der henvises til bemærkningerne til husdyrbruglovens kapitel 3, jf. lovforslag nr. L 55 af 26. oktober 2006. Det fremgår heraf, at meddelelse af tilladelse eller godkendelse efter loven sker til den ansvarlige driftsherre, som i den sammenhæng typisk vil være ejeren eller lejer (forpagteren), men at der kan forekomme tilfælde, hvor anlæg og arealer er drevet af flere personer/flere selskaber, og hvor der derfor må tages særskilt stilling til, hvem der er den ansvarlige driftsherre. I overensstemmelse hermed vil den ansvarlige driftsherre relation til den foreslåede bestemmelse i § 5 c typisk være ejeren eller lejer (forpagteren) af netop det pågældende areal, som de erosionsforebyggende foranstaltninger retter sig imod, mens eksempelvis en maskinstation, der bistår med arealdriften, ikke vil kunne betragtes som driftsherre.

Bortset fra de ovennævnte ændringer har bemærkningerne ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

3.3. Definitioner

3.3.1. Husdyrbrug og anlæg

KL mener, at grænsen på 100 m² i definitionen af husdyrbrug vil medføre, at flere og større dyrehold bliver omfattet af reglerne om små dyrehold, dvs. miljøaktivitetsbekendtgørelsen. KL mener desuden, at definitionen af et anlæg er for snæver, fordi den alene omfatter stalde og gødningsopbevaringsanlæg m.v. Hvis reguleringen skal give mening, skal reguleringen omfatte hele den fysiske enhed, således at tørrerier, foderkøkkener, kørearealer, pelsier m.v. også er omfattet af reguleringen. KL bemærker endvidere, at det er uhensigtsmæssigt, at anlægsdefinitionen indeholder formuleringen »fast placeret indretning«, hvis det betyder, at klimacontainere, flytbare hytter til økologiske svin, kalvehytter og mobile huse til økologiske husdyrproduktioner ikke er omfattet og indgår i produktionsarealet. I givet fald vil der være mange økologiske produktioner, som slet ikke falder ind under loven, herunder IE-husdyrbrug.

Landbrug & Fødevarer finder det grundlæggende bekymrende, at flere af lovforslagets definitioner adskiller sig fra direktivernes definitioner, idet det giver en stor risiko for skjult overimplementering, og idet fremtidige ændringer i EU-reglerne kan få utilsigtede konsekvenser i dansk regulering. Landbrug & Fødevarer foreslår på den baggrund, at definitionen af et husdyrbrug gøres mere direktivnær ved at definere et husdyrbrug som »anlæg, der tilsammen har et produktionsareal på mere end 100 m², og andre driftsbygninger m.v. til brug for husdyrholdet, når det drives samlet og er beliggende på samme ejendom«. På en ejendom vil der således kunne være flere husdyrbrug, hvis de ligger adskilt og kan drives hver for sig. Det forhold, at forskellige anlæg er beliggende på samme ejendom betyder ikke automatisk, at der er tale om et samlet husdyrbrug, f.eks. kan der på en ejendom med stort intensivt husdyrhold, være mindre anlæg med et par slagtekalve eller får, sønnens hest eller børnebørnernes kaniner, der med den foreslåede definition vil være et samlet husdyrbrug.

Skanderborg Kommune anfører om den foreslåede definition af husdyrbrug, at mange mindre hestehold med f.eks. to heste kan have et produktionsareal på mere end 100 m². Det er derfor

kommunens opfattelse, at der bør fastsættes et minimumsantal af dyr for, at en ejendom er omfattet af krav om tilladelse.

Vejle Kommune finder det ikke klart, hvorfor dyreholdet ikke længere skal indgå i definitionen af husdyrbrug.

Økologisk Landsforening og Landbrug & Fødevarer bemærker, at forslaget om at lade produktionsarealets størrelse afgøre, om der er tale om et husdyrbrug, ikke er hensigtsmæssigt, fordi det betyder, at økologiske og øvrige ekstensive produktioner, der afsætter mere plads til deres dyr, tidligere anses for at være husdyrbrug. Det vil være en unødvendig barriere for mere ekstensive bedrifter og etablering af små husdyrhold med lokalt salg.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Generelt

Miljø- og Fødevareministeriet har på baggrund af høringssvarene fundet anledning til at ændre de definitioner af husdyrbrug og anlæg, der fremgik af høringsversionen af lovforslaget. Efter ændringerne er anlægsdefinitionen delt i to; husdyranlæg og gødnings- og ensilageopbevaringsanlæg. Hensigten hermed er at tydeliggøre, at der er forskel på anlæg, hvor husdyr opholder sig og har adgang til, typisk stalde og anlæg, hvor der opbevares gødning, ensilage eller lign. f.eks. en ensilageplads eller en møddingsplads.

Det er alene husdyranlæggene, der efter omstændighederne vil skulle fastlægges et produktionsareal for. Der fastlægges derimod aldrig et produktionsareal for gødnings- og ensilageopbevaringsanlæg. Det er således også husdyranlæggene, der er afgørende for definitionen af husdyrbrug dermed eventuelt krav om godkendelse eller tilladelse.

Definitionen af husdyranlæg er dog bred, og det er væsentligt at pointere, at der ikke vil skulle fastlægges produktionsareal for alle husdyranlæg. Efter den foreslåede bemyndigelse lovens nye § 3, stk. 3, jf. lovforslagets § 1, nr. 7, vil miljø- og fødevareministeren fastsætte regler om, hvilke arealer i et husdyranlæg, der skal medregnes i produktionsarealet. Det vil navnlig dreje sig om befæstede arealer i fast placerede anlæg.

På baggrund af navnlig bemærkningerne fra KL og Vejle Kommune er »fast placeret« udeladt i definitionen af husdyranlæg, således at mobile stalde og flytbare læskure m.v. omfattes af definitionen, mens kriteriet om fast placering er fastholdt for så vidt angår gødnings- og ensilageopbevaringsanlæg. Endvidere er dyreholdet tilføjet i definitionen af husdyranlæg.

I konsekvens heraf er også definitionen af husdyrbrug ændret i forhold til høringsversionen af lovforslaget, således at det foreslås, at der ved husdyrbrug forstås »husdyranlæg, der til sammen har et produktionsareal på mere end 100 m², gødnings- og ensilageopbevaringsanlæg og andre driftsbygninger m.v. til brug for husdyrhold, som ligger på samme ejendom«.

For så vidt angår definitionen af husdyranlæg finder Miljø- og Fødevareministeriet, at det er hensigtsmæssigt, at mobile og flytbare husdyranlæg er umiddelbart omfattet af definitionen på linje med fast placerede husdyranlæg, og dermed kan reguleres ens, hvis der måtte være behov herfor, idet bl.a. VVM-direktivet efter omstændighederne også omfatter mobile anlæg. Miljø- og Fødevareministeriet finder dog samtidig, at flytbare og mobile husdyranlæg så vidt muligt alene bør reguleres via generelle krav til placering og flytning m.v. I det omfang, der er tale om et flytbart og mobilt anlæg, vil der således som klart udgangspunkt ikke skulle fastlægges produktionsareal. Det er

desuden hensigten, at sådanne anlæg, hvis de indgår i husdyrbrug, efter nærmere kriterier m.v. undtages fra krav om godkendelse og tilladelse efter den foreslåede bemyndigelse i lovens nye § 17.

Endvidere finder ministeriet, at det til husdyranlægget tilhørende dyrehold bør fremgå eksplicit af definitionen af husdyranlæg, idet dyreholdet er en del af den stald m.v., der reguleres. Dyreholdet i sig selv vil derimod ikke udgøre et husdyranlæg efter definitionen.

Ministeriet bemærker desuden til det af KL anførte om, at tørrerier, foderkøkkener, kørearealer, pelsrier omfattet bør være omfattet af anlægsdefinitionen, at disse med forslaget er omfattet af definitionen af husdyrbrug, idet de vil være driftsbygninger m.v. Det er husdyrbruget som sådan, der er genstand for godkendelses- og tilladelsesordningen, mens anlæggene alene er delelementer. Dette har navnlig betydning for ejendomme, der ikke er husdyrbrug, idet det ikke er hensigten med lovforslaget, at husdyrbrugloven skal regulere pelsrier, tørrerier m.v., som ikke indgår i husdyrbrug.

Bemærkningerne til de foreslåede bestemmelser om definitioner og navnlig pkt. 5.1 i de almindelige bemærkninger er justeret og uddybet i overensstemmelse med de foretagne ændringer.

100 m² produktionsareal som kriterium for husdyrbrug

For så vidt angår bemærkningerne fra KL, Landbrug & Fødevarer, Skanderborg Kommune og Økologisk Landsforening om 100 m² produktionsareal som det afgørende kriterium i definitionen af et husdyrbrug bemærker Miljø- og Fødevareministeriet i første omgang, at bemærkningerne har tæt sammenhæng med, at grænsen for, hvornår der er tale om et husdyrbrug er sammenfaldende med tilladelseskravet efter lovens nye § 16 b. Denne sammenhæng er en ændring i forhold til den gældende lov, hvor ejendomme med mere end 3 dyreenheder begrebsmæssigt er husdyrbrug, mens det alene er husdyrbrug på mere end 15 dyreenheder, bortset fra pelsdyrfarme, der er omfattet af krav om tilladelse.

Overgangen fra dyreenheder til m² produktionsareal vil nødvendigvis give forskydninger i forhold til den gældende lov. Der er i lovforslagets almindelige bemærkninger om Miljø- og Fødevareministeriets overvejelser om tilladelsesgrænsen nærmere redegjort for, hvorfor 100 m² vurderes at være passende. Lovforslagets bemærkninger med pkt. 5.3.1.1.2.2.2 er skåret til og præciseret i forhold til høringsudkastet.

Miljø- og Fødevareministeriet bemærker herefter i forhold til KL's bemærkning om, at flere dyrehold omfattes af miljøaktivitetsbekendtgørelsen, at det er hensigten så vidt muligt at fastholde den gældende grænse for ikke-erhvervsmæssigt dyrehold omfattet af miljøaktivitetsbekendtgørelsen. Selvom der ikke vil være krav om tilladelse, vil ejendomme med husdyranlæg, der tilsammen ikke overstiger 100 m² produktionsareal, være omfattet af husdyrbrugloven, herunder regler fastsat i medfør lovens nye § 9 a, svarende til de gældende regler for erhvervsmæssige dyrehold op til og med 15 dyreenheder, der i dag findes i husdyrgødningsbekendtgørelsen.

For så vidt angår bemærkningerne fra Skanderborg Kommune, Landbrug & Fødevarer og Økologisk Landsforening om de ekstensive og økologiske produktioner, bemærker Miljø- og Fødevareministeriet, at miljø- og fødevareministeren efter lovens nye § 17 bl.a. vil kunne fastsætte regler om, at tilladelse i særlige tilfælde ikke er påkrævet. Der henvises herom til Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger i høringsnotatets afsnit 5.1.3.

Risiko for overimplementering

Til Landbrug & Fødevarers bemærkninger om risiko for skjult overimplementering via de foreslåede definitioner af anlæg og husdyrbrug og ønsket om, at der på en ejendom kan være flere husdyrbrug,

bemærkes, at der i pkt. 5.1.2 i udkastet til lovforslag, som er sendt i høring, er redegjort for Miljø- og Fødevareministeriets overvejelser om, at de foreslåede definitioner af husdyrbrug og anlæg adskiller sig fra IE-direktivets anlægsdefinition og projektbegreberne m.v. i VVM-direktivet og habitatdirektivet. Dels er direktiverne ikke enslydende, dels indeholder den gældende husdyrbruglov videreførelse af bl.a. de tidligere lokaliseringsregler og dele af planlovens landzoneregler. For at kunne danne grundlag for regulering af disse forskelligartede regler og hensyn har Miljø- og Fødevareministeriet således fundet det nødvendigt at udforme definitionerne bredere, end hvad der følger af de enkelte direktiver hver for sig.

Der er desuden i pkt. 5.1.2 i udkastet til lovforslag redegjort overordnet for fastholdelsen af den matrikulære ejendom som ramme for husdyrbruget. Husdyrproduktion på samme ejendom vil således som hidtil skulle godkendes eller tillades samlet, uanset hvordan produktionen er fysisk placeret på ejendommen.

Miljø- og Fødevareministeriet finder desuden ikke, at den af Landbrug & Fødevarer særligt fremhævede problemstilling om husdyrhold til privat brug inden for et husdyrbrug med intensiv drift, f.eks. et par rideheste på et stort svinebrug, kan begrunde en generel undtagelse el.lign. Udgangspunktet vil være, at udvidelser af produktionsarealet på husdyrbrug udløser godkendelses- eller tilladelsespligt. Det vil være muligt i forbindelse med en ansøgning om etablering, udvidelse eller ændring af den primære produktion også at få godkendt eller tilladt et produktionsareal til brug for f.eks. heste, selvom det måske ikke er helt aktuelt. Der henvises herved også til lovforslagets § 1, nr. 65, om lovens nye § 59 a, hvorefter det foreslås, at en uudnyttet godkendelse eller tilladelse først bortfalder 6 år efter, den er meddelt. Miljø- og Fødevareministeriet bemærker desuden, at der efter bemyndigelsen i lovens nye § 17 vil være mulighed for i nærmere bestemte tilfælde at undtage udvidelser og ændringer af husdyrbrug fra krav om godkendelse og tilladelse, og evt. lade en anmeldelse træde i stedet for krav om ny godkendelse eller tilladelse. Der vil herunder efter omstændighederne kunne fastsættes en ordning, hvor det eventuelt vil blive muligt på nærmere angivne betingelser efter anmeldelse at etablere visse mindre anlæg med ganske få dyr i tilknytning til et allerede godkendt eller tilladt husdyrbrug.

3.3.2. Emission

KL bemærker, at det virker u hensigtsmæssigt, at emissioner udelukkende defineres som noget, der stammer fra anlæg samt arealer, der modtager husdyrgødning. Der er også andre aktiviteter, der kan medføre emissioner på den fysiske enhed. KL angiver som eksempler støj fra et korntørreri eller generende lugt fra opbevaring af slam eller afgasset biomasse i en gyllebeholder på et husdyrbrug eller et plantebrug.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet har på baggrund af KL's bemærkninger og ændringerne af definitionerne, jf. ovenfor afsnit 3.1.1, foretaget mindre ændringer i udformningen af definitionen af emission, herunder således at den også omfatter kilder på »husdyrbrug«, som efter den foreslåede definition omfatter andre driftsbygninger m.v. end husdyranlæg og gødnings- og ensilageopbevaringsanlæg, f.eks. et korntørreri, og således at den omfatter udledninger fra arealer, der modtager gødning, og ikke alene arealer, der modtager husdyrgødning. Gødningsopbevaringsanlæg omfatter efter den foreslåede definition ikke alene husdyrgødning, men også afgasset biomasse og i et vist omfang slam.

3.3.3. Planperiode

Bæredygtigt Landbrug finder det er uhensigtsmæssigt, at lovforslagets definition af en planperiode blandes sammen med kvælstoftilførsel i udvalgte perioder, og foreslår at planperioden i stedet fastlægges til den 1. august til den 31. juli.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Den foreslåede definition af en planperiode i husdyrbruglovens § 3, stk. 1, nr. 5, svarer til definitionen af en planperiode i gødskningslovens § 4. Ved planperioden forstås således efter begge regelsæt perioden fra den 1. august til den 31. juli. Dyrkes afgrøder, der skal tilføres kvælstof efter den 31. juli, men inden den 30. september, og som skal høstes eller afgræsses inden den 31. december, forlænges planperioden til den 30. september. Muligheden for tildeling af gødning i den forlængede planperiode anvendes til foderafgrøder, der stadig vokser i efteråret, hvorfor gødningsforbruget til disse afgrøder hører til den netop afsluttede planperiode, og skal med i gødningsregnskab og forbrug i denne planperiode.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

3.3.4. Teknik i forhold til udbringning af husdyrgødning

KL bemærker, at formuleringen af den foreslåede definition af teknik i forhold til udbringning af husdyrgødning er svær at læse og foreslår en anden formulering af bestemmelsen.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Da der med den pågældende tekst teknik i forhold til udbringning af husdyrgødning er tale om en definition, som følger af IE-direktivet, og da teksten ikke skal anvendes direkte ved administration af loven, fastholder Miljø- og Fødevarerministeriet den oprindelige formulering med henblik på at sikre den mest direktivnære implementering.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4. Arealregulering

4.1. Omfattede gødningstyper

4.1.1. Regulering af affald og bioaske som en del af husdyrreguleringen

Brancheforeningen for Biogas finder det hensigtsmæssigt, at reglerne for udbringning af fosfor fra andre organiske produkter end husdyrgødning indarbejdes i det generelle regelsæt, da dette vil forenkle reglerne.

BGORJ under sig over, at bioaske og affald til jordbrugsformål inddrages i den foreslåede fosforregulering. Landbrug & Fødevarer, Danske Halmleverandører og Dansk Fjernvarme mener ikke, at bioaske skal omfattes af den foreslåede regulering. Landbrug & Fødevarer henviser herved til, at bioaske ikke relaterer sig til husdyrbrug eller nødvendigvis stammer fra husdyrgødning. Danske Halmleverandører og Dansk Fjernvarme anfører i deres hørings svar, at hovedparten af den halmaske, der udbringes, er returnering af aske til halmleverandørerne, således at asken, inkl. fosfor, returneres til de arealer det kommer fra, hvorfor der ikke tilføres mere fosfor, end der ville være på marken ved at lade halmen ligge. I stedet har halmen været udnyttet til produktion af bæredygtigt vedvarende energi.

Danske Halmleverandører og Dansk Fjernvarme anfører desuden, at halm til biogas bliver mindre interessant, hvilket ellers er den teknologi, hvor halm kan udnyttes til bæredygtig vedvarende energi samtidig med, at både kvælstof, kulstof og fosfor returneres til landbrugsjorden og recirkuleres.

Dansk Fjernvarme bemærker, at flisaske også i begrænset omfang anvendes til gødning, hvilket må forventes at ophøre, hvis bioasken skal indgå i fosforregulering, da asken har begrænset gødningsværdi. Konsekvensen er, at asken skal deponeres, hvilket samfundsmæssigt ikke er optimalt.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet ønsker at understøtte, at både energien og næringsstofferne i affald og halm udnyttes bedst muligt. Det er ministeriets vurdering, at forslaget om at inddrage affald og bioaske i den foreslåede fosforregulering, ikke modarbejder denne hensigt.

Formålet med bemyndigelsen til på sigt at kunne regulere bioaske via husdyrbrugsloven er at lave et enstrengt system for administration af næringsstofftilførsel til landbrugsjord, herunder fosfor fra bioaske. Det er således tanken alene at overføre nuværende regler om tilførsel af fosfor fra bioaske til landbrugsjord fra bioaskebekendtgørelsen til husdyrgødningsbekendtgørelsen under samme vilkår, som det er påtænkt med overførsel af anvendelse af kvælstof og fosfor fra slambekendtgørelsen. Fosfortilførslen til landbrugsjord fra bioaske vil dermed komme til at indgå i det eksisterende gødningsregnskab.

Til det anførte om, at det med ændringen ikke længere vil være attraktivt at modtage aske retur til arealerne efter leverance af halm til forbrænding, skal Miljø- og Fødevareministeriet bemærke, at den gældende fosforregulering allerede inkluderer fosfor fra bioaske, idet det fremgår af bioaskebekendtgørelsen, at den samlede tilførsel af næringsstoffer i form af fosfor ikke må overstige 30 kg pr. ha pr. år. Undtaget fra den gældende bioaskebekendtgørelse er dog bioaske fra en enkelt eller få husstande med forbrænding af egen biomasse, når asken tilbageføres til askeproducentens egne arealer, hvor biomassen og biomasseaffaldet kommer fra. Af vejledning fra Miljøstyrelsen af 9. juni 2008 om anvendelse af bioaske til jordbrugsformål fremgår det, at der i bioaskebekendtgørelsen ved en enkelt eller få husstande forstås et begrænset antal husstande. Videre fremgår det, at en landmand, der brænder halm på sit eget halmfyr, og som sælger varmeoverskud til naboejendommen således ikke er underlagt bekendtgørelsens krav. En større ejendom med eget halmfyr og med flere naboejendomme med samme ejerforhold f.eks. et gods er således heller ikke dækket af bekendtgørelsen, men en landmand, der brænder halm på eget halmfyr, der dækker varmebehov hos 50 eller flere husstande vil være omfattet af bekendtgørelsen. Øvrige leverandører af halm til forbrænding, der modtager aske retur til arealerne, er i dag underlagt reglerne i gældende bekendtgørelse om bioaske.

Med den foreslåede ændring er det hensigten at fastholde bioaskebekendtgørelsens regler, som de er i dag, hvilket ikke vil påvirke muligheden for at modtage bioaske retur efter leverance af halm til forbrænding i forhold til gældende regulering.

Miljøstyrelsen forstår det anførte om flisaske sådan, at det er tale om aske fra afbrænding af skovflis, ubehandlet savværksflis eller flis fra energitræplantager. Disse typer af flis findes på bioaskebekendtgørelsens bilag 1, punkt A. Ligesom for øvrige typer af bioaske, som er omfattet af bekendtgørelsen, betyder lovforslaget hverken en lempelse eller en skærpelse af de gældende regler.

Bemærkningerne har givet anledning til præciseringer i lovbemærkningerne.

4.1.2. Muligheden for at beregne tildelingen af fosfor over en 3-årig periode m.v.

Landbrug & Fødevarer, BGORJ, Brancheforeningen for Biogas og Danske Halmleverandører ønsker muligheden for at beregne tildelingen af fosfor fra slam henholdsvis bioaske på markniveau som gennemsnit over tre år opretholdt og henviser herved til, at anvendelse af en depotgødskningsstrategi for netop fosfor er fuldt fagligt forsvarligt. BGORJ og Danske Halmleverandører bemærker i den

forbindelse, at en årlig udkørsel vil betyde mere kørsel på landeveje og en fordyrelse af udnyttelse af restprodukter. Brancheforeningen for Biogas argumenterer med, at muligheden for at kunne udbringe flere års fosforbehov på én gang vil gavne afsætningen af fiberfraktioner. Tilsvarende anfører Dansk Fjernvarme, at foreningen ønsker den eksisterende regulering efter bioaskebekendtgørelsen opretholdt.

KL ønsker, at den eksisterende regel om, at den enkelte mark ikke må tildeles slam flere år i træk, fastholdes af hensyn til beskyttelsen af grundvand mod forurening af miljøfremmede stoffer.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Overførsel af reglerne om anvendelse af kvælstof og fosfor fra affald til jordbrugsformål giver landmænd og myndigheder én indgang, gødningsregnskabet, til at planlægge og kontrollere det samlede forbrug af fosfor fra organisk gødning og på sigt også bioaske på landbrugsjord. Ændringen indebærer samtidig en ensretning af reguleringen, således at begrænsningerne i fosforanvendelsen gælder på årsbasis.

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at denne regelændring ikke er til hinder for fortsat anvendelse af en depotgødskningsstrategi. Den foreslåede regulering udelukker således ikke, at eksempelvis 1/3 af bedriftens arealer i en planperiode tildeles 90 kg fosfor det enkelte år, såfremt 2/3 af bedriftens arealer i den samme planperiode ikke tilføres fosfor, hvorefter der som gennemsnit på bedriften højst tilføres 30 kg fosfor pr. ha.

På denne baggrund er det Miljø- og Fødevarerministeriets vurdering, at den foreslåede regulering ikke vil føre til betydelige ændringer i den praktiske håndtering og anvendelse af affald til jordbrugsformål. Der kan dog som følge af ændringerne blive mindre attraktivt at levere affald til jordbrugsformål til jordbrugsbedrifter med et begrænset jordtilliggende. Såfremt der ønskes udbragt f.eks. 90 kg fosfor pr. ha på en tredjedel af bedriftens arealer, kan dette bevirke at omkostningerne til udbringning bliver for store set i forhold til hvor lille et areal hvorpå der skal udbringes affald.

Det skal understreges, at slambekendtgørelsens øvrige regler som f.eks. prøvetagning, grænseværdierne for tilførsel af tungmetaller og miljøfremmede stoffer, hygiejnisk begrundede anvendelsesrestriktioner for affald mv. fastholdes. For så vidt angår det anførte om, at marker ikke må tildeles slam flere år i træk, kan Miljøstyrelsen oplyse, at der efter de gældende regler alene gælder en begrænsning på 30 kg totalfosfor pr. ha pr. år. Fosfordoseringen kan beregnes som et gennemsnit over tre år. Der er således ikke efter de gældende regler noget til hinder for, at der udbringes slam svarende til 30 kg totalfosfor pr. ha på den samme mark hvert år, så længe slambekendtgørelsens regler og andre regler i øvrigt overholdes.

Bemærkningerne har givet anledning til præciseringer i lovbemærkningerne.

4.1.3. Fraregning af fosfor i husdyrgødning ved afsætning til biomasseværker eller termisk forgasning

Landbrug & Fødevarer mener ikke, at husdyrgødning, der forbrændes, skal betragtes som affald, men som biomasse. Bestemmelsen om, at fosfor i husdyrgødning og forarbejdet husdyrgødning kun kan fratrækkes i jordbrugsvirksomhedens forbrug af fosfor, hvis der afsættes til godkendte affaldsforbrændingsanlæg, bør derfor efter Landbrug & Fødevarers mening omformuleres, så der ved levering til f.eks. biomasseværker eller termisk forgasning vil være den samme mulighed for at fratække fosfor i husdyrgødning som ved levering til affaldsforbrændingsanlæg.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

I forhold til forslaget om, at husdyrgødning kan blive anvendt som brændsel kan Miljøstyrelsen henvide til det igangværende arbejde med at gennemføre ændringer, som følge af teksten i forordning 592/2014 (Biproduktforordningen), hvoraf det fremgår, at virksomheder med produktion af fjerkræ i forhold til EU-reguleringen umiddelbart kan anvende fjerkrægødning som brændsel på de vilkår, som fremgår af forordningen.

Dette vil på sigt betyde, at anlæg til forbrænding af fjerkrægødning omfattet af EU-forordning nr. 592/2014, som ændrer Kommissionens forordning 142/2011, undtages fra bestemmelsen om, at denne type gødning skal betragtes som en affaldsfraktion, og forbrændingen derved skal foregå på et godkendt affaldsforbrændingsanlæg. Miljøstyrelsen arbejder pt. på faglige løsninger frem mod ændring af bl.a. husdyrgødningsbekendtgørelsen, som skal udmønte denne ændring.

Det fremgår eksplicit af forordningens bilag III, kapitel V, afsnit B, nr. 2, at andre typer husdyrgødning end fjerkrægødning, eller husdyrgødning frembragt uden for bedriften, ikke er omfattet af forordningens særlige regler om brænding af fjerkrægødning. Miljøstyrelsen har p.t. en forespørgsel hos Europa-Kommissionen om, hvilken dokumentation, der er nødvendig, for at andre typer husdyrgødning end fjerkrægødning kan brændes på samme vilkår som fjerkrægødning. Europa-Kommissionen har fremlagt forslag om ændring af 142/2011 som vil muliggøre brænding af andre typer af husdyrgødning end fjerkrægødning.

Den af Landbrug & Fødevarer nævnte ændring af biproduktforordningen giver mulighed for at afbrænde fjerkrægødning på mindre gårdforbrændingsanlæg. Derved nødvendiggør ændringen ikke en ændring af husdyrbrugloven, som foreslået af Landbrug & Fødevarer, til at der ved levering til f.eks. biomasseværker eller termisk forgasning vil være den samme mulighed for at fratække fosfor i husdyrgødning fra i jordbrugsvirksomhedens fosforregnskab som ved levering til affaldsforbrændingsanlæg.

Muligheden for fremadrettet at fratække fosfor i husdyrgødning og forarbejdet husdyrgødning afsat til termisk forgasning eller affaldsforbrændingsanlæg skal - såfremt det bliver relevant - drøftes i regi af gødningsloven, der, jf. dennes § 11, stk. 7, 1. pkt., tilsvarende begrænser muligheden for at fratække kvælstof i husdyrgødning og forarbejdet husdyrgødning i jordbrugsvirksomhedens gødningsregnskab, til gødning afsat til miljøgodkendte anlæg, der forbrænder affald.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.2. Ammoniak

4.2.1. Naturtyper, der omfattes af kravet om zoner med anvendelse af en særlig udbringningsteknik

Landbrug & Fødevarer anerkender, at der kan være behov for teknikkraft ved den særlig følsomme kategori 1-natur. Landbrug & Fødevarer finder ikke, at der er behov for at udvide kravet til at gælde for andre naturtyper end lobeliesøer og højmoser inden for kategori 2 for at opfylde VVM-direktivet. Landbrug & Fødevarer savner en nærmere begrundelse for Miljø- og Fødevareministeriets vurdering af, at udbringning af husdyrgødning op til en del af kategori 2-naturområderne er nødvendig af hensyn til overholdelse af VVM-reglerne, herunder hvordan det hænger sammen med direktivets mulighed for fastsættelse af bagatelgrænser. Agri Nord finder, at forslaget om udbringningsteknikkrav i zoner omkring kategori 2-natur mangler en saglig begrundelse. Danmarks Naturfredningsforening vurderer, at teknikkraft op til ammoniakfølsom kategori 1-, 2- og 3-natur er nødvendigt for at udelukke en væsentlig påvirkning, og anfører, at heder og overdrev omfattet af kategori 2-natur er ammoniakfølsomme på linje med heder og overdrev omfattet af kategori 1-natur. Danmarks Naturfredningsforening anfører, at den annoncerede analyse af, om der er behov for teknikkraft i zoner

omkring heder og overdrev omfattet af kategori 2, burde have været foretaget og lagt til grund for udarbejdelsen af udkastet. Danmarks Naturfredningsforening bemærker videre, at foreningen regner med at blive inddraget i analysearbejdet. KL bemærker, at en indskrænkning af kategori 2-natur vil betyde en markant svækkelse af det nugældende beskyttelsesniveau.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

I den anledning skal Miljø- og Fødevareministeriet bemærke, at den nuværende ammoniakregulering bidrager til at implementere VVM-direktivet, idet der med husdyrbrugloven og den tilhørende husdyrgodkendelsesbekendtgørelse er taget stilling til, hvornår en påvirkning af et ammoniakfølsomt naturområde skal anses for væsentligt, og hvilke vilkår der skal stilles for at imødegå denne påvirkning.

Miljø- og Fødevareministeriet finder, at det fortsat vil være påkrævet af hensyn til overholdelse af VVM-direktivet at sikre en generel beskyttelse af de mest ammoniakfølsomme nationalt beskyttede naturtyper. Dette indebærer efter Miljø- og Fødevareministeriets vurdering, at når der ikke længere kan foretages en individuel vurdering af de enkelte naturtyper, så er det påkrævet, at der som minimum indføres de foreslåede teknikkrav i zoner op til lobeliesøer og højmoser.

Heder og overdrev uden for habitatområderne er nationalt beskyttede ammoniakfølsomme naturtyper omfattet af kategori 2. Miljø- og Fødevareministeriet anerkender, at påvirkningen af heder og overdrev miljøfagligt er den samme, uanset om der er tale om kategori 1- eller 2-natur. I forhold til kategori 2-natur er det uafklaret, om påvirkningen er væsentlig og dermed omfattet af VVM-direktivet. Dette er som nævnt under afklaring. Det bemærkes i den forbindelse, at den påvirkning, der sker med ammoniak fra udspretningsarealerne, primært er en randpåvirkning. Miljø- og Fødevareministeriet har på den baggrund vurderet, at der bør foretages en nærmere analyse af, om den påvirkning af kategori 2-naturens heder og overdrev (der omfatter forholdsvis store naturområder), der kommer fra nærtliggende udspretningsarealer, kan anses for at være væsentlig. Hvis dette er tilfældet, vil det ikke være muligt at undtage disse fra et generelt bræmmekrav uden at komme i konflikt med VVM-direktivet.

Efter Miljø- og Fødevareministeriets vurdering er det ikke nødvendigt af hensyn til opfyldelsen af VVM-direktivet med krav om bræmmer omkring kategori 3-natur. Ministeriet har generelt vurderet, at manglende bræmmekrav i de fleste tilfælde ikke vil være udtryk for forringet beskyttelse af naturområderne omfattet af kategori 3 i relation til ammoniakpåvirkning fra udbragt husdyrgødning. Det bemærkes herved, at en del af kategori 3-naturområderne fortsat vil være omfattet af det generelle forbud mod tilstandsændringer i naturbeskyttelseslovens § 3. Hertil kommer, at der for så vidt angår kategori 3-naturen ikke findes et kortgrundlag, der viser de ammoniakfølsomme dele af kategori 3-naturen, der ville kunne danne grundlag for en generel regulering.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.2.2. Kortmateriale, der viser, hvor kravene til udbringningsteknik gælder

Landbrug & Fødevarer mener, at oplysningerne om hvilke arealer, der er omfattet af krav til udbringningsteknik, bør være til rådighed for landmanden ét år før, den aktuelle planperiode begynder, således at landmanden kan tilrettelægge sin markplan efter evt. udbringningsteknikkrav på markerne. KL anfører, at der som hjælp til landmanden, bør udarbejdes et kortmateriale, som viser, hvor kravene til udbringningsteknik gælder.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevarerministeriet er enig i, at kortmateriale bør være til rådighed, så landmændene kan se, hvor der gælder teknikkrav. Allerede nu fremgår det af Miljøportalens Arealinformation, hvor habitatnaturtyperne, der danner udpegningsgrundlag for habitatområderne, findes. Ligeledes er der informationer om beliggenhed af § 3-beskyttede heder, overdrev og moser. Som en del af vejledningen til de nye arealbestemmelser vil Miljø- og Fødevarerministeriet undersøge mulighederne for at få udarbejdet et simpelt kort, der viser beliggenheden af de områder, hvor der er krav til udbringningsteknikken inden for 20 meter til området.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.2.3. Beskyttelsen af bilag IV-arters levesteder m.v.

Landbrug & Fødevarer anfører, at de foreslåede udbringningskrav ved al kategori 1- og en del af kategori 2-naturområderne er udtryk for en skærpelse, og at det vil være en potentiel stor byrde, hvis der herudover vil være en mulighed for kommunerne til at stille ekstra krav enten af hensyn til § 3-beskyttet natur eller levesteder, der ikke måtte være omfattet af de nye generelle krav. Landbrug & Fødevarer har forstået lovforslagets bemærkninger således, at kravene til udbringningsteknikker i zoner op til kategori 1- og udvalgte dele af kategori 2-natur vil være tilstrækkelige til at sikre levesteder for bilag IV-arter. På denne baggrund ønsker Landbrug & Fødevarer, at det slås fast evt. i en vejledning, at kommunerne ikke kan stille krav til udbringning af husdyrgødning af hensyn til beskyttelsen af bilag VI-arter.

Landbrug & Fødevarer ønsker det endvidere tydeliggjort i lovforslagets almindelige bemærkninger, at der ikke er behov for at regulere udbringning af husdyrgødning i nærheden af småsøer med henblik på at sikre bilag IV-arters levesteder mod ammoniakemissionen fra udbringning af husdyrgødning. Landbrug & Fødevarer henviser herved til Kommissionens vejledning om habitatdirektivets artikel 12 fra februar 2007, hvoraf det fremgår, at der næppe vil kunne foreligge en ødelæggelse i habitatdirektivets artikel 12 og 13's forstand i det omfang, der alene foreligger mere eller mindre diffuse påvirkninger af de pågældende arters levesteder. Dette skal ifølge Landbrug & Fødevarer også ses i lyset af, at det af Miljøstyrelsens vejledning til den gældende husdyrbruglov fremgår, at ammoniakemissionen fra udbringning af husdyrgødning er meget begrænset. Landbrug & Fødevarer anfører desuden, at det fremgår af Miljøstyrelsens eksisterende husdyrvejledning, at hvis et areal tidligere er blevet godkendt som udbringningsareal, så vil det sjældent være tilfældet, at der sker væsentlige intensiveringer i udbringning, som kan give anledning til væsentlige påvirkninger eller tilstandsændringer og dermed vil det sjældent være nødvendigt at foretage en nærmere vurdering. Dette ønsker Landbrug & Fødevarer præciseret i lovbemærkningerne.

Danmarks Naturfredningsforening mener, at det vil være i strid med habitatdirektivet ikke at stille krav til udbringningsteknikken omkring al ammoniakfølsom natur af hensyn til overholdelsen af habitatdirektivets krav vedrørende beskyttelse af bilag IV-arter.

KL vurderer, at overgangen til generelle regler generelt vil medføre en svækket beskyttelse af bilag IV-arten løgfrø (og måske flere arter), idet denne arts nedgravende levevis kræver dyrknings- og gødningsfri bræmmer omkring yngleområder. Det bør fremadrettet også være muligt med en beskyttelse af denne art, evt. ved at stille generelle vilkår til kortlagte yngleområder.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevarerministeriet er enig i, at der efter forslaget ikke med hjemmel i husdyrbrugloven kan sættes vilkår til udbringningsarealerne. Imidlertid er det fortsat kommunernes opgave at varetage håndhævelsen af naturbeskyttelseslovens § 3. I det omfang en landbrugsaktivitet fører til ændring af tilstanden i en beskyttet naturtype efter naturbeskyttelseslovens § 3, er det fortsat kommunens opgave

at håndhæve naturbeskyttelseslovens forbud mod tilstandsændringer. Med de teknikkrav i bræmmer langs de ammoniakfølsomme naturtyper, der er indeholdt i lovforslaget, er det dog ministeriets vurdering, at de ammoniakfølsomme naturtyper i de fleste tilfælde vil være sikret mod tilstandsændringer forårsaget af ammoniak fra udbringningsarealer. I forbindelse med udarbejdelse af fremtidigt vejledningsmateriale vil Miljø- og Fødevarerministeriet have det med i overvejelserne, om der bør udarbejdes en uddybende beskrivelse af forholdet mellem husdyrbrugloven og naturbeskyttelsesloven.

Endvidere indeholder naturbeskyttelseslovens § 29 a og jagt- og vildtforvaltningslovens § 6 a et forbud mod at beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter. Forbuddet gennemfører ordret dele af artikel 12 i habitatdirektivet. Europa-Kommissionen har i forbindelse med Danmarks gennemførelse af direktivet påpeget nødvendigheden af en tekstnær gennemførelse af forbuddet og forpligtelsen til generelt at sikre en streng beskyttelsesordning for arter omfattet af direktivets bilag IV. Forbuddet i naturbeskyttelsesloven og jagt- og vildtforvaltningsloven kan derfor ikke ophæves. Forbuddet mod at beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder kan ifølge sin ordlyd anvendes til at håndhæve de forventeligt få tilfælde, hvor den foreslåede generelle beskyttelse eventuelt ikke er tilstrækkelig. Det er således Miljø- og Fødevarerministeriets forventning, at forbuddet vil få et begrænset selvstændigt anvendelsesområde i f.t. husdyrbrug. Det er Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning, der håndhæver det generelle forbud.

I forhold til Landbrug & Fødevarers synspunkter omkring diffus forurening, henvises til Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger under punkt 5.1.8.7.2.

For så vidt angår Danmarks Naturfredningsforenings synspunkt om, at det vil være i strid med habitatdirektivet ikke at stille krav til udbringningsteknikken omkring al ammoniakfølsom natur af hensyn til beskyttelsen af bilag IV-arter bemærkes, at direktivet stiller krav om, at yngle- eller rasteområder ikke må beskadiges eller ødelægges. Dette indebærer efter Miljø- og Fødevarerministeriets vurdering en beskyttelse af konkrete lokaliteter, hvor der konstateres yngle- og rasteområder og ikke en pligt til at beskytte al ammoniakfølsom natur af hensyn til bilag IV-arterne.

For så vidt angår KL's synspunkt om behovet for bræmmer omkring nogle bilag IV-arters yngle- og rasteområder bemærkes, at det i medfør af den gældende husdyrbruglov er muligt at sætte vilkår om husdyrgødningsfri bræmmer eller krav til udspreddningsteknikken i bræmmer omkring ammoniakfølsomme naturtyper. Der er derimod ikke i den nuværende regulering mulighed for at sætte vilkår i miljøgodkendelserne om dyrkningsfri bræmmer, jf. Natur- og Miljøklagenævnets praksis.

Med de nye generelle regler om bræmmer med krav til udspreddningsteknikken vil de mest ammoniakfølsomme naturtyper få en generel beskyttelse, som i den nuværende regulering kun sættes som vilkår på nye udspreddningsarealer eller på udspreddningsarealer, hvor der er sket en forøgelse af anvendelsen af husdyrgødning. Det er Miljø- og Fødevarerministeriets vurdering, at der kun i et begrænset antal tilladelser og godkendelser efter gældende ret er fastsat konkrete vilkår af hensyn til beskyttelsen af yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter. Det er endvidere ministeriets forventning, at krav om særlige udbringningsteknikker i zoner op til kategori 1- og 2-natur vil sikre en ensartet beskyttelse af den ammoniakfølsomme natur også i naturens egenskab af levested for bilag IV-arter. Det må dog samtidig forventes, at der også uden for de mest ammoniakfølsomme naturtyper vil forekomme bilag IV-arter, hvor der ikke i medfør af de nye regler vil kunne stilles konkrete vilkår om dyrknings- eller gødningsfrie bræmmer. Miljø- og Fødevarerministeriet forventer, for at imødekomme hensynet til beskyttelsen af disse arter, med afsæt i de nye regler at iværksætte en styrket vejledningsindsats målrettet lodsejere i f.t. bilag IV-arter i landbrugslandet. Denne indsats vil bl.a.

inddrage kommunernes kendskab til og registreringer af yngle- eller rasteområder for bilag IV-arter og data fra ministeriets overvågningsindsats.

På baggrund af bemærkningerne fra Landbrug & Fødevarer er det præciseret i lovbemærkningerne, at det fremgår af den gældende vejledning til husdyrbrugloven, at der sker en begrænset ammoniakpåvirkning af naturområderne som følge af udbringning af husdyrgødning, da der primært er tale om en randpåvirkning. Bemærkningerne har ikke herudover givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.2.4. Udbringning med slæbeslanger og efterfølgende nedharvning som alternativ til nedfældning

Landbrug & Fødevarer påpeger, at det eksisterende krav om nedfældning på sort jord er for rigtigt, og at eksempelvis udbringning med slæbeslanger og efterfølgende nedharvning har samme effekt på ammoniakemissionen som nedfældning. Landbrug & Fødevarer ønsker at få sikret, at lovforslagets bemærkninger ikke hindrer, at andre ligeværdige teknologier end nedfældning kan anvendes for flydende husdyrgødning på ubevokset jord før såning. Brancheforeningen for Biogas finder tilsvarende, at udbringning af afgasset husdyrgødning med slæbeslanger bør ligestilles med nedfældning, da ammoniakfordampningen fra udbringning af husdyrgødning er meget begrænset i forhold til tabet fra staldanlæg.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevarerministeriet har ikke kendskab til dokumentation for, at slangeudlægning med efterfølgende nedharvning skulle have samme effekt på ammoniakfordampningen som nedfældning. Ved nedfældning nedbringes husdyrgødningen i samme arbejdsgang, som den udbringes, hvor i mod der vil være et større eller mindre tidsslip ved slangeudlægning med efterfølgende nedharvning. Det er især inden for de første timer efter udbringning af husdyrgødning, den største ammoniakfordampning sker. Selv ved nedbringning efter en time vil fordampningen være større end ved nedfældning og efter 6 timer, som er det lovpligtige krav er fordampningen noget højere. Der henvises til DJF Husdyrbrug nr. 84, 2008 Martin Nørregaard Hansen, Sven G. Sommer, Nicholas J. Hutchings og Peter Sørensen: Emissionsfaktorer til beregning af ammoniakfordampning ved lagring og udbringning af husdyrgødning.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.3. Kvælstof

4.3.1. Lempelsen af harmonireglerne

Brancheforeningen for Biogas udtrykker tilfredshed med forslaget om at lempe harmonireglerne, således at det generelt er tilladt at udbringe 170 kg N pr. ha fra alle typer husdyrgødning. DANVA vurderer, at harmonilempelsen kan give anledning til udfordringer med øget udvaskning lokalt, særligt inden for nitratfølsomme indvindingsområder (NFI).

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Lempelsen af harmonikravet forventes ikke i sig selv at forøge kvælstofudvaskningen samlet set, så længe der ikke udbringes mere husdyrgødning. Miljø- og Fødevarerministeriet har ikke grundlag for at estimere et ændret niveau for antallet af producerede svin i forbindelse med hævelse af harmonikravet, da udviklingen i husdyrproduktionen er påvirket af en lang række andre faktorer end ændringer i reguleringen, herunder bl.a. finansieringsmuligheder, noteringer og markedssituation. Der vil kunne tildeles mere husdyrgødning fra slagtesvin til den enkelte mark, hvilket reducerer behovet for fordeling af husdyrgødningen på flere arealer, f.eks. via gylleaftaler. For de øvrige dyretyper indebærer de foreslåede fosforlofter, at der ikke kommer mere husdyrgødning ud pr. ha end efter de nuværende

regler. I det omfang hævelsen af harmonikravet fører til væsentlig påvirkning af grundvand (drikkevand) inden for nitratfølsomme indvindingsområder (NFI) skal dette håndteres via de kommunale indsatsplaner i medfør af vandforsyningsloven.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget. For så vidt angår den fremtidige beskyttelse af NFI-områder henvises til bemærkningerne under afsnit 4.3.6 nedenfor.

4.3.2. Administration og kontrol med husdyrefterafgrødekravet

Landbrug & Fødevarer lægger vægt på, at administrationen og regulering af de efterafgrødekrav, der er relateret til anvendelsen af husdyrgødning, hænger sammen med administration og regulering af de pligtige efterafgrøder, herunder alternative virkemidler og sammenhæng med fremtidig målrettet regulering. Således bør reglerne så vidt muligt ensrettes, og der bør foretages en helhedsvurdering af det samlede efterafgrødekrav, der pålægges den enkelte landmand, dog således at alle nuværende alternative virkemidler bevares. Landbrug & Fødevarer er uforstående overfor, at husdyrefterafgrøder foreslås at indgå i nitrathandlingsplanen, når de konkrete vilkår, som denne generelle regulering afløser, netop *ikke* udgør en del af nitrathandlingsplanen og dermed heller ikke er omfattet af krydsoverensstemmelse.

Bæredygtigt Landbrug finder det meget positivt, at det foreslåede efterafgrødekrav rammer bedrifterne generelt fremfor den enkelte, der tilfældigvis foretager en ændring eller udvidelse af sin husdyrproduktion. Landbrug & Fødevarer lægger vægt på, at der vælges en enkel administrationsmodel for husdyrefterafgrøderne, og at efterafgrødekravet i hvert opland skal være tilgængeligt for landmanden senest ét år før planperioden begynder af hensyn til landmandens planlægning.

Landbrug & Fødevarer bemærker, at det er afgørende, at kortgrundlaget for ny husdyrregulering er faglig velfunderet, og at der er gennemsigtighed i de procedurer, som lægges til grund for revidering af disse kort, så landmandens retssikkerhed sikres. Agri Nord er kritisk over for den nuværende måde at opgøre stigende husdyrtryk på og ønsker udfordringsret i forhold til kortlægningen af stigende dyretryk. Bæredygtigt Landbrug mener, at det altid bør være muligt at erstatte modelberegninger og kortværk med konkrete målinger.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

For at lette håndteringen af husdyrefterafgrødekravet for både jordbrugsvirksomheder og myndigheder er det hensigten, at administrationen og kontrollen af husdyrefterafgrødekravet i videst mulige omfang ensrettes med de pligtige efterafgrødekrav fastsat i medfør af gødskningsloven. Husdyrefterafgrøder i medfør af husdyrbrugloven og det generelle efterafgrødekrav i medfør af gødskningsloven vil således blive behandlet administrativt som ét samlet efterafgrødekrav, der administreres og kontrolleres af den samme myndighed. Dette betyder, at der vil blive fastsat tilsvarende regler om, hvilke afgrødetyper der kan anvendes som efterafgrøder, og om sånings- og destruktions tidspunkter m.v., samt om at der kan vælges samme alternativer til etablering af efterafgrøder (mellemafgrøder, brak mv.), som der gælder for efterafgrødekravet i medfør af gødskningsloven.

En forudsætning for at behandle husdyrefterafgrøderne og de pligtige efterafgrøder som ét samlet krav er, at husdyrefterafgrøder i lighed med de pligtige efterafgrøder bidrager til opfyldelsen af nitratdirektivet. Dermed omfattes husdyrefterafgrødekravet også af reglerne om krydsoverensstemmelse. Dette er nu tydeliggjort i bemærkningerne til lovforslaget.

På baggrund af den samlede indsats, som skal ske i et opland, fastsættes to forskellige husdyrefterafgrødekrav opgjort i procent til fordeling på oplandets bedrifter. Kravet er differentieret således, at der beregnes ét husdyrefterafgrødekrav for bedrifter inden for oplandet, som udbringer 80 kg N eller derover fra organisk gødning pr. hektar harmoniareal, og så der fastsættes et tilsvarende halveret efterafgrødekrav for bedrifter, der udbringer mindre end 80 kg N fra organisk gødning pr. hektar harmoniareal. Den foreslåede afgrænsning af de jordbrugsvirksomheder, der rammes af det fulde husdyrefterafgrødekrav svarer til de virksomheder, der efter gødskningsloven er pålagt et krav om ekstra 4 % efterafgrøder.

Miljø- og Fødevarerministeriet har desuden suppleret lovbemærkningerne med et afsnit om, at der kan fastsættes en nedre grænse for, hvornår en jordbrugsvirksomhed omfattes af husdyrefterafgrødekravet. Hensigten med dette er at målrette husdyrefterafgrødekravet mod de jordbrugsvirksomheder, hvor der reelt er organisk gødning at kompensere for, og at friholde de jordbrugsvirksomheder, der alene har et begrænset hobbypræget husdyrhold (f.eks. heste eller ammekvæg) eller andet ekstensivt husdyrhold. Grænsen skal samtidig være så lav, at væsentlige påvirkninger af nitrاتفølsomme habitatnaturtyper i Natura 2000-områder imødegås. Grænsen forventes fastsat således, at de jordbrugsvirksomheder, som udbringer mindre end 30 kg N fra organisk gødning pr. hektar harmoniareal ikke omfattes af et krav. Det antages, at hovedparten af bedrifter, der udbringer mindre end 30 kg N fra organisk gødning pr. hektar, er ekstensivt drevet, måske med undtagelse af få store planteavlsbrug, der modtager en begrænset mængde husdyrgødning i forhold til bedriftens areal. Det er Miljøstyrelsens vurdering, at udbringning af mindre end 30 kg N fra organisk gødning pr. hektar harmoniareal har meget begrænset betydning for kvælstofudvaskningen fra markerne, og at udledningen herfra ikke vil kunne påvirke de nitrاتفølsomme habitatnaturtyper i Natura 2000-områder væsentligt. Miljøstyrelsen vil følge udviklingen på oplandsniveau og justere i husdyrgødningsbekendtgørelsen, såfremt der er behov for det.

Miljøstyrelsen og NaturErhvervstyrelsen opgør ændringer i anvendelsen af organisk gødning inden for oplande til nitrاتفølsomme habitatnaturtyper i Natura 2000-områder årligt med henblik på opdatering af bilaget om efterafgrødekrav i husdyrgødningsbekendtgørelsen. Ændringer i anvendelsen af organisk gødning beregnes på grundlag af nyeste tilgængelige gødningsregnskabsdata. Miljøstyrelsen er opmærksom på, at erhvervet af hensyn til muligheden for at planlægge har brug for så tidligt som muligt forud for planperioden at kende efterafgrødekravet. Det vil dog ikke være muligt at opdatere bekendtgørelsen et helt år i forvejen, da data, som skal ligge til grund for opdateringen, ikke vil være klar her. Miljø- og Fødevarerministeriet bestræber sig på at sende bekendtgørelsen i høring i så god tid før planperioden som muligt.

Husdyrefterafgrødekravet fastsættes bl.a. i forhold til, om der har været en stigende anvendelse af organisk gødning i oplande til nitrاتفølsomme habitatnaturtyper i Natura 2000-områder. Til brug for dette har Aarhus Universitet på baggrund af den nyeste viden om beliggenheden af habitatnaturtyper, der er følsomme over for nitratudvaskning, udarbejdet et kort over disse oplande. Kortet er ledsaget af et teknisk notat, hvor Aarhus Universitet har beskrevet grundlaget for udarbejdelsen af kortet. Notatet er offentliggjort samtidig med, at bekendtgørelsen over kortet er sendt i høring. Dette fremgår nu også af bemærkningerne til lovforslaget, hvor det samtidig er blevet præciseret, at der er tale om et administrativt besluttet kort på det bedste faglige grundlag.

Fra 2018, hvor gradvis indfasning af det fulde husdyrefterafgrødekrav påbegyndes, vil den resterende mængde husdyrefterafgrøder, der måtte være til rådighed efter kompensering for øget anvendelse af organisk gødning i oplande til nitrاتفølsomme Natura 2000-områder, at blive målrettet kystvandoplände med indsatsbehov i henhold til vandområdeplanerne. Det forventes, at der således

fra 2018 på samme vis vil blive udarbejdet en bekendtgørelse om kort over kystvandoplande med indsatsbehov på baggrund af det faglige grundlag i vandområdeplanerne, og husdyrefterafgrødekravene målrettet kystvandoplande med indsatsbehov i henhold til vandområdeplanerne vil fremgå af bilaget om efterafgrødekrav i husdyrgødningsbekendtgørelsen. Kortene definerer oplandsgrænserne i en endelig udpegning, som ikke kan påklages. Ændringer i oplandsgrænserne vil ske, når kystvandoplandsinddelingen forbedres frem mod en ny generation af vandområdeplaner og Natura 2000-planer, eller hvis Miljøstyrelsen og Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning i øvrigt vurderer, at der er fagligt grundlag for at opdatere oplandene til nitratfølsom habitatnatur.

Med hensyn til kritikken af den metode, som stigende dyretryk opgøres på, forventer Miljø- og Fødevarerministeriet at offentliggøre et teknisk notat om opgørelsen af ændringer i anvendelsen af organisk gødning.

Endelig bemærkes det, at der på nuværende tidspunkt hverken er et fagligt eller administrativt grundlag for at regulere den enkelte bedrift på baggrund af lokale målinger.

Udover de anførte præciseringer har bemærkningerne ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.3.3. Alternativer til efterafgrøder

Landbrug & Fødevarer foreslår, at lovbemærkningerne om mulige alternativer til efterafgrødekravet suppleres med muligheden for at bruge specifikke standardsædskifter. Landbrug & Fødevarer anfører, at dette kan ske ved at tilføje denne mulighed i plantedækkebekendtgørelsen, så der så vidt muligt opretholdes ensartede regler for alle efterafgrøder. Brancheforeningen for Biogas finder, at afgangning af husdyrgødningen i biogasanlæg bør ligestilles med efterafgrøder, da udvaskningsrisikoen mindskes efter afgangningen. Bæredygtigt Landbrug anfører, at minivådområder burde kunne anvendes som alternativ til efterafgrøder.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

I stedet for etablering af husdyrefterafgrøder kan vælges samme alternativer som for det pligtige efterafgrødekrav fastsat i medfør af gødskningsloven, dvs. mellemafgrøder, brak, kvotesækning mv. Muligheden for at inddrage yderligere alternativer til efterafgrøder skal således drøftes i regi af gødskningsloven. Hvis der i den forbindelse medtages andre alternativer til etablering af efterafgrøder i plantedækkebekendtgørelsen, vil de tilsvarende kunne anvendes som alternativer til husdyrefterafgrødekravet.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.3.4. Særlige forhold vedr. økologiske bedrifter

Økologisk Landsforening foreslår, at harmoniarealet beregnes som det samlede areal eksklusiv arealer med bygninger, gårdspladser, lagerpladser private haver, moser og skove for at give incitament til at give plads til læhegn, bræmmer og naturelementer i øvrigt. Økologisk Landsforening foreslår desuden, at bedrifter som alternativ til regulering via gødningsregistret skal kunne vælge et kvælstofloft på 95 kg udnyttet N pr. ha, hvor landmanden alene skal redegøre for indkøb og lagerbehandling som dokumentation for overholdelse. I økologien, hvor der anvendes et lavere kvælstofloft, foreslår Økologisk Landsforening desuden, at der kan anvendes kvælstoffikserende efterafgrøder og henviser herved til, at der findes solid dokumentation på at efterafgrøder med kvælstoffikserende arter er effektive efterafgrøder i økologiske systemer.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevarerministeriet kan oplyse, at harmoniarealet er centralt i forhold til implementering af nitratdirektivet, hvorfor det ikke er muligt at udvide begrebet til at omfatte læhegn, bræmmer og naturelementer. I forhold til at udarbejde en særlig regulering for økologiske bedrifter, som omfatter arealerne og er baseret på andre principper, kan oplyses, at dette er vanskeliggjort af, at arealreguleringen også for økologiske bedrifter i høj grad baseres på gødningsregnskaberne, som har et entydigt system for håndtering af overførsler af gødning, efterafgrøder m.v. mellem bedrifter. Det er derfor vanskeligt at gennemføre særlige arealkrav med andre principper målrettet særlige bedrifter.

Økologiske bedrifter er i øvrigt undtaget husdyrefterafgrødekravet. Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.3.5. Nitrats sundhedsskadelige effekt

Landbrug & Fødevarer foreslår, at det i lovforslagets bemærkninger tydeliggøres, at nitrat kun er sundhedsskadeligt i høje koncentrationer.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevarerministeriet er ikke i besiddelse af dokumentation for, at nitrat kun skulle være sundhedsskadeligt i høje koncentrationer. Bemærkningen har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.3.6. Beskyttelsen af grundvand og drikkevand

Agri Nord udtrykker tilfredshed med, at øget udvaskning af nitrat til nitratfølsomme indvindingsområder kan håndteres i de kommunale indsatsplaner.

Landbrug & Fødevarer mener, det bør fremgå af lovbemærkningerne, at de efterafgrøder, som skal virke for husdyrbrugloven, også har effekt i forhold til grundvand, idet det må forventes, at de placeres både inden for og uden for NFI-områderne. Den særlige kommunale indsats i forbindelse med indsatsplanlægningen, som eksisterer i dag, forventes videreført som en opsamlende regulering på samme niveau som i dag, når der tages højde for den samlede regulering af landbrugets kvælstofregulering jf. de øvrige initiativer i medfør af vandplanlægning m.v. Landbrug & Fødevarer vurderer, at det vil være meget få steder, hvor der på NFI-niveau vil være betydelige mærkbare effekter af den foreslåede kvælstofregulering, som foranlediger ændrede foranstaltninger i de kommunale indsatsplaner.

Danmarks Naturfredningsforening, KL og Skanderborg Kommune vurderer, at forslaget til kvælstofregulering ikke opfylder VVM-direktivets krav om konkret vurdering af et husdyrprojekts betydning for grundvandsressourcen inden for NFI.

Endvidere finder Danmarks Naturfredningsforening og Skanderborg Kommune, at det må være en forudsætning for at kunne overføre reguleringen af husdyrgødning til generelle regler, at der er mulighed for at gribe ind, når de generelle regler ikke er tilstrækkeligt til at sikre mod væsentlig indvirkning på miljøet. Danmarks Naturfredningsforening vurderer, at forslaget om ikke at målrette husdyrefterafgrøder mod NFI-områder, men at lade de kommunale indsatsplaner løfte drikkevandsbeskyttelsen, indebærer en stor risiko for en betydelig forlængelse af tidshorizonten for at opnå den nødvendige beskyttelse af drikkevandet og tilsidesætter forurenere-betaler-princippet, jf. nitratdirektivet.

KL og DANVA vurderer, at den foreslåede kvælstofregulering indebærer en dyrere beskyttelse af grundvandsressourcen. DANVA henviser i den forbindelse til, at der skal laves en indsats på flere arealer, og at der skal betales mere for eksisterende aftaler.

Aarhus Kommune bemærker, at de kommunale indsatsplaner kun skal beskytte de almene drikkevandsinteresser og ikke de ikke-almene vandforsyninger i landområderne.

Aarhus Kommune bemærker endvidere, at forslaget ikke tager hånd om grundvandsforekomster uden for områder med særlige drikkevandsinteresser, hvilket vil kunne betyde en forringelse heraf, fordi der med forslaget tillades en merudledning. Aarhus Kommune bemærker desuden, at det fremgår af lovforslaget, at miljøbeskyttelsen forventes fastholdt på det nuværende niveau, men at dette ikke vil være tilfældet i forhold til grundvandsbeskyttelsen.

DANVA finder det uheldigt, at det efter forslaget ikke længere er muligt at anvende miljøbeskyttelsesloven til beskyttelse af drikkevandsressourcen.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet er enige i Landbrug & Fødevarers betragtning om, at de efterafgrøder, som skal virke for husdyrbrugloven, også har effekt i forhold til grundvand, idet det må forventes, at de placeres både inden for og uden for NFI-områderne. Dette er nu præciseret i lovforslaget.

I forhold til beskyttelse af grundvand (drikkevand) inden for nitratfølsomme indvindingsområder (NFI) og relationen til VVM-direktivet skal Miljø- og Fødevareministeriet bemærke, at VVM-direktivet åbner mulighed for at undlade den konkrete vurdering i forbindelse med screening eller fuld miljøvurdering af et projekt omfattet af direktivet, såfremt der på forhånd kan opstilles generelle tærskelværdier eller kriterier, hvis overholdelse betyder, at et konkret projekt ikke kan antages at indebære væsentlig indvirkning på miljøet. I relation til NFI sker beskyttelsen dels i kraft af efterafgrøder i husdyrreguleringen samt de 4 pct. pligtige efterafgrøder i medfør af gødskningsloven, som selvom de ikke er målrettet NFI, også i et vist omfang må forventes placeret her. Den yderligere indsats i forhold til nitratudvaskning fra husdyrbrug, der måtte være påkrævet i NFI-områder, skal ske i forbindelse med kommunernes indsatsplanlægning via en opdateret indsats inden for rammerne af den eksisterende lovgivning, og kan modvirke risikoen for, at VVM-direktivets krav ikke opfyldes.

Kommunerne har allerede pligt til ifølge forvaltningsretten at revidere indsatsplanen, når nye oplysninger foreligger. Det vil være relevant, at kommunerne vurderer behovet for justering af indsatsplaner som følge af nitratpåvirkning fra husdyrbrug over tid, så indsatsen ikke kommer til at afhænge af enkelte års ændringer i husdyrproduktionen. Dette hænger sammen med, at der er en tidsmæssig forskydning mellem, at et husdyrbrug får godkendelse til at udvide produktionen, og til at der produceres flere dyr, og at den organisk bundne del af kvælstofindholdet i organisk gødning først bliver tilgængelig for planterne (eller for udvaskning) over tid, i takt med at det organiske materiale nedbrydes. Miljø- og Fødevareministeriet vil understøtte kommunerne i at løfte denne supplerende opgave i indsatsplanlægningen. Dette er nu tydeliggjort i lovforslaget.

På baggrund af bemærkningerne fra Landbrug & Fødevarer er det samtidig præciseret, at det er intentionen med lovforslaget at videreføre et uændret beskyttelsesniveau, således at indsatsen fortsat skal være proportional med beskyttelseshensynet.

Miljø- og Fødevareministeriet vurderer, at der med en opdateret indsats i kommunernes indsatsplaner i tillæg til de efterafgrøder, der udlægges i husdyrreguleringen og efter gødskningsloven, er tilvejebragt et beskyttelsesniveau, hvorefter der ikke er behov for konkrete indgrebsmuligheder i medfør af husdyrbrugloven.

Til bemærkningen fra Danmarks Naturfredningsforening om, at den foreslåede regulering er i strid med forurenere betaler-princippet i nitratdirektivet skal Miljø- og Fødevarerministeriet bemærke, at EU-domstolen i sag C-293/97, har udtalt sig om bl.a. nitratdirektivets forenelighed med forurenere betaler-princippet. EU-domstolen fastslår, at nitratdirektivet ikke forudsætter, at landbrugsbedrifterne skal betale for mere end det, de er ansvarlige for, og at det påhviler medlemsstaterne ved gennemførelse af reglerne at tage hensyn til de øvrige forureningskilder. Domstolen fastslår endeligt, at landbrugsbedrifterne kun skal bære de byrder i forbindelse med forureningen, som er nødvendige. På baggrund af EU-domstolens udlægning af forurenere betaler-princippets konkrete betydning, skal der ved vurdering af, om forholdet falder inden for princippet virkeområde tages hensyn til, at der i forhold til grundvandets indhold af nitrat kan være tale om forurening, der stammer fra landbruget, såvel som forurening, der stammer fra andre kilder, og at landbrugsbedrifterne ikke skal betale for mere end det, de er ansvarlige for. Det er Miljø- og Fødevarerministeriet vurdering at den kompensation, der udbetales for den rådighedsbegrænsning, de kommunale myndigheder pålægger visse landbrugsarealer for at forebygge den påvirkning af grundvandet med nitrat, der bl.a. stammer fra landbruget, ikke strider i mod forurenere betaler-princippet.

Til DANVA's bemærkning om, at den foreslåede kvælstofregulering indebærer en dyrere beskyttelse af grundvandsressourcen skal Miljø- og Fødevarerministeriet bemærke, at såfremt der lokalt viser sig et behov for brug for konkrete tiltag som følge af den kommunale indsatsplan for at sikre drikkevandet, vil regningen skulle betales af de vandforbrugere, som har gavn af indsatsen. Dette har også hidtil været et gældende princip, som ikke ændres med forslaget til ny husdyrregulering.

Miljø- og Fødevarerministeriet bemærker i forhold til Aarhus Kommunes bemærkning om, at der med drikkevandbeskyttelse via indsatsplanerne ikke vil ske beskyttelse af de ikke-almene vandforsyninger i landområderne, at dette ikke er en ændring i forhold til den nuværende beskyttelse via indsatsplanerne, som alene er målrettet almene forsyninger.

Beskyttelse af grundvand uden for NFI indgår ikke direkte i den nuværende husdyrregulering og vil ikke gøre det fremadrettet. Der sker en indirekte beskyttelse af grundvand uden for NFI både i dag og fremadrettet i kraft af de efterafgrøder i husdyrreguleringen, som udlægges målrettet andre beskyttelseshensyn. Derudover ændres der ikke med den nye husdyrregulering på de 4 pct. pligtige efterafgrøder i medfør af gødskningsloven, hvilket er centralt i forhold til den generelle beskyttelse af grundvandet. Da der i et vist omfang vil blive flyttet rundt på efterafgrøderne som følge af husdyrreguleringen set i forhold til i dag, kan det dog ikke fuldstændig udelukkes, at omfordelingen kan have en lokal betydning for grundvandet. Det vurderes dog, at omfordelingen af efterafgrøder alene vil have begrænset betydning for grundvandet, da ordningen ikke vil være meget anderledes end i dag.

I forhold til DANVA's bemærkning om, at det efter forslaget ikke længere er muligt at anvende miljøbeskyttelsesloven til beskyttelse af drikkevandsressourcen, bemærkes det, at miljøbeskyttelseslovens kapitel 3 om beskyttelse af jord og grundvand finder uændret anvendelse.

Udover de nævnte præciseringer har bemærkningerne ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.3.7. Beskyttelsen af overfladevand

Bæredygtigt Landbrug finder det uklart, om mængden af efterafgrøder er korrekt beregnet.

KL og Aarhus Kommune anfører, at det ikke er muligt at vurdere, hvorvidt de 34.000 ha efterafgrøder er tilstrækkeligt til at opnå god økologisk kvalitet i vandområder.

Danmarks Naturfredningsforening vurderer, at forslaget om indfasning af efterafgrødekravet indebærer en betydelig slækkelse af den beskyttelse, der i dag foreligger på grundlag af tilladelse og godkendelser af husdyrbrug, og finder det generelt uklart, hvad der menes med, at hensigten ifølge lovbemærkningerne er at opretholde omtrent den samme indsats, som den nuværende indsats i medfør af de gældende regler for tilladelser og godkendelser af husdyrbrug, herunder om den foreslåede model i tilstrækkelig grad bidrager til opfyldelsen af VVM-direktivet. Danmarks Naturfredningsforening vurderer endvidere, at det ikke fremgår med tilstrækkelig tydelighed af lovbemærkningerne, hvorledes efterafgrødekravet skal bidrage til opfyldelse af vandplanerne. DANVA vurderer, at der er behov for at indføre kompenserende foranstaltninger i den gældende vandplan, fordi den nuværende husdyrregulering er en del af baseline for 2. vandplanperiode.

Bæredygtigt Landbrug mener, at det samlede efterafgrødekrav bør nedjusteres til det antal, der med den nuværende regulering er udlagt til beskyttelse af overfladevand. Bæredygtigt Landbrug henviser herved til, at beskyttelsen af NFI-områder efter forslaget fremover skal løftes af kommunerne i deres indsatsplaner. Alternativt foreslår Bæredygtigt Landbrug, at det beregnes, hvor stor den kvælstofbegrænsende effekt af de nuværende efterafgrøder i medfør af husdyrbrugloven er, og at dette indtil Vandplan III skal sætte niveauet for efterafgrødekravet efter husdyrbrugloven. Bæredygtigt Landbrug finder desuden, at det formentlig er stærkt tvivlsomt, om det meget ensidige fokus på nitrat har nogen effekt på Natura 2000-områderne.

Danmarks Naturfredningsforening finder ikke, at en opgørelse af marginaludvaskningen, jf. Fødevarer- og landbrugspakken kan opgøres til 18 pct. Danmarks Naturfredningsforening savner desuden oplysninger om, hvorledes efterafgrødekravet påtænkes dimensioneret i forhold til opgørelse af marginaludvaskningen. Danmarks Naturfredningsforening opfordrer desuden ministeriet til at redegøre for, hvorledes offentligheden inddrages i at følge udviklingen i handelen af efterafgrøder.

Bæredygtigt Landbrug mener, at der fremfor at beregne en mængde efterafgrøder i stedet bør beregnes en kvælstofmængde til de enkelte recipienter, da det ellers bliver uigennemskueligt, hvor mange tons kvælstof husdyrbrugloven i virkeligheden bidrog med. Bæredygtigt Landbrug foreslår endvidere, at der anvendes konkrete målinger som grundlag for kvælstofreguleringen i stedet for kort. Bæredygtigt Landbrug mener, at det er i strid med det EU-retlige proportionalitetsprincip, at administrationen sker på baggrund af kort, idet kortværk ikke afspejler den faktiske udledning, således som den kan måles. Såfremt kort skal anvendes som grundlag for bindende regulering, skal kortværket ifølge Bæredygtigt Landbrug behandles som en bekendtgørelse, hvilket Bæredygtigt Landbrug finder bureaukratisk.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Aarhus Universitet har vurderet den nuværende kvælstofindsats i form af vilkår i husdyrgodkendelserne i medfør af beskyttelsesniveauet i forhold til overfladevand og grundvand, samt fremskrevet indsatsen til det forventede niveau, som det ville være ved fuld indfasning af den eksisterende regulering (hvis alle husdyrbrug blev omfattet af en husdyrgodkendelse efter de eksisterende regler). Dette er omregnet til en indsats opgjort i etablering af et samlet antal hektar efterafgrøder i ny husdyrregulering i dag, samt ved fuld indfasning af den nye regulering. Det har været udgangspunktet for denne omregning, at indsatsen i forhold til den samlede udvaskningsreducerende effekt på landsplan i ny husdyrregulering skal svare til beskyttelsesniveauet i den nuværende regulering. Der er i beregningerne af indsatsen i den nuværende regulering regnet med en gennemsnitsefterafgrødeeffekt på 35 kg N pr. ha, som er den effekt, der regnes med, når der anvendes mere end 80 kg N fra organisk gødning pr. ha. I den nye husdyrregulering vil også bedrifter med under 80 kg N fra organisk gødning pr. ha blive mødt med et efterafgrødekrav, og her regnes der med en gennemsnitsefterafgrødeeffekt på 33 kg N pr. ha. I det den samlede udvaskningsreducerende effekt ønskes opretholdt ved overgangen til den nye regulering, er der fastsat et lidt større samlet

efterafgrødeareal i den nye husdyrregulering, svarende til forskellen i efterafgrødeeffekten i den nuværende regulering og i den nye regulering. Der henvises til notaterne Rolighed, J. og Blicher-Mathiesen, G., 2015: Effekt af husdyrgodkendelser. Notat fra DCE, Aarhus Universitet, Rolighed, J., 2016: Notat om omfordeling af arealdelen af husdyrgodkendelser i den nuværende regulering og ved forslag til ny husdyrregulering og effekter på kvælstofudledningen. Notat fra DCE, Aarhus Universitet samt Rolighed, J., 2016: Tillæg til Notat om omfordeling af arealdelen af husdyrgodkendelser i den nuværende regulering og ved forslag til ny husdyrregulering og effekter på kvælstofudledningen. DCE, Aarhus Universitet.

Indsatsen, som sker i regi af husdyrreguleringen, skal fremadrettet - som i dag - bidrage til at nå målsætningerne i forhold til kystvandoplande med indsatsbehov i henhold til vandområdeplanerne. Opfyldelse af indsatserne i vandområdeplanerne suppleres af øvrige miljøkompenserende foranstaltninger i medfør af anden lovgivning. Miljø- og Fødevarerministeriet vurderer, at der med den ændrede fordeling af husdyrefterafgrøderne vil ske ændringer i 2017 ift. Aarhus Universitets miljøkonsekvensvurdering, herunder primært forskydninger mellem hovedvandoplandene, som kan betyde en mindre stigning i tilførslen til kystvande, idet antallet af ha efterafgrøder stiger i nogle oplande og falder i andre. Miljø- og Fødevarerministeriet vurderer, at stigningen i tilførslen af kvælstof til kystvande ligger inden for det usikkerhedsspænd, der er ved den samlede vurdering, herunder estimerne for antal efterafgrøder, belastningsopgørelsen, år til år variationer, effekt af efterafgrøder mv. Aarhus Universitet vil ikke forud for fremsættelse af lovforslaget foretage yderligere beregninger af miljøkonsekvenserne i forhold til det nu foreliggende forslag til fordeling af det generelle efterafgrødekrav til begrænsning af merudvaskning af kvælstof fra husdyrgødning. Dette fremgår nu af lovforslaget.

Efterafgrødekravet vil være fuldt indfaset i 2021, dvs. niveauet af efterafgrøder tilstræbes at udgøre ca. 34.000 ha, hvilket vil svare til, at alle husdyrbedrifter var omfattet af en husdyrgodkendelse efter de eksisterende regler. Bl.a. for at sikre at indsatsen på landsplan i ny husdyrregulering omtrent svarer til indsatsen i den eksisterende regulering, inddrages også fremadrettet i den nye regulering det antal efterafgrøder, som i den eksisterende regulering er udlagt af hensyn til NFI.

SVANA vurderer, at efterafgrødemodellen betyder en mindre forskydning i det anvendte baselineskøn for husdyrgodkendelser i 2017-2021. Fra 2018 vil der imidlertid ske gradvis indfasning af husdyrefterafgrøder målrettet oplande med et kvælstofindsatsbehov i henhold til vandområdeplanerne, hvilket vil reducere effekterne af ovenfor nævnte forskydninger.

Samlet set er det Miljø- og Fødevarerministeriets vurdering, at den foreslåede kvælstofregulering i tilstrækkeligt omfang må forventes at imødegå væsentlige påvirkninger på kvælstoffølsomme overfladevande, således at VVM-direktivets krav er opfyldt. Det kan dog ikke afvises, at Kommissionen vil finde, at stigningerne i tilførsel af kvælstof til kystvande ikke ligger inden for rammerne af vandrammedirektivet og habitatdirektivet på et lokalt niveau, hvorved der samtidig lokalt kan opstå en væsentlig indvirkning på miljøet omfattet af VVM-direktivet.

I forhold til effekten af nitrat på Natura 2000-områderne er der taget udgangspunkt i særligt nitratfølsomme Natura 2000-naturtyper. Der henvises til afsnit 4.3.7 ovenfor, samt det tekniske notat fra Aarhus Universitet om grundlaget for udarbejdelsen af kort over oplande til nitratfølsomme habitatnaturtyper i Natura 2000-områder. Miljø- og Fødevarerministeriet fastholder derfor, at de kriterier der er lagt til grund for den foreslåede kvælstofregulering, er saglige.

I miljøvurderingen fra Aarhus Universitet er den nuværende kvælstofindsats omregnet til et antal efterafgrøder. Bytteforholdet mellem efterafgrøder og kvælstofvote inklusiv vurderinger af

marginaludvaskningen er fastsat i regler udarbejdet af NaturErhvervstyrelsen. En eventuel ændring af bytteforholdet vil derfor skulle sammentænkes med tilsvarende ændringer i gødskningsloven, der administreres af NaturErhvervstyrelsen.

På nuværende tidspunkt er der af mange årsager hverken et fagligt eller administrativt grundlag for at regulere den enkelte bedrift på baggrund af lokale målinger, blandt andet er det ikke muligt med den nuværende faglige viden at foretage de nævnte beregninger med kildeopsplitning af kvælstofbidrag fra de enkelte bedrifter til de enkelte recipienter med den tilstrækkelige sikkerhed. Det vurderes endvidere at være en uforholdsmæssig stor administrativ byrde. Det har været Miljø- og Fødevarerministeriets fokus at udarbejde et retsgrundlag med klare og forudsigelige regler for erhvervet.

Bemærkningerne har givet anledning til justering af lovforslaget, så det fremgår, at gradvis indfasning af husdyrefterafgrødekravet, hvor der også er efterafgrøder målrettet kystvandoplande med indsatsbehov i henhold til vandområdeplanerne, sker fra 2018.

4.4. Fosfor

4.4.1. Den foreslåede model, herunder niveauet for fosforlofterne

Som udgangspunkt finder Landbrug & Fødevarer ikke, at der er behov for en særskilt fosforregulering, men har noteret sig det politiske ønske. Landbrug & Fødevarer mener, at den foreslåede model med en oversættelse af nitratdirektivets harmonikrav grundlæggende tager hånd om problemstillingen.

Bæredygtigt Landbrug finder det positivt, at lovforslaget anerkender fosfors betydning for vandmiljøet.

Danmarks Naturfredningsforening anfører, at fosforlofterne er betydeligt højere end de tilsvarende nuværende krav i medfør af harmonikravene for særligt slagtesvin, og at der lægges der op til, at de nuværende krav vedr. fosfor, som er fastlagt i slambekendtgørelsen slækkes. Danmarks Naturfredning vurderer, at det vil være nødvendigt, at fosforloftet generelt skal fastlægges til maksimalt 30 kg P pr. ha, for oplande til søer samt fosforfølsomme vandmiljøer dog maksimalt 22 kg P pr. ha for at undgå væsentlige indvirkninger på miljøet. Danmarks Naturfredningsforening vurderer desuden, at for få søer vil blive omfattet af de skærpede lofter.

Dansk Pelsdyravlerforening bemærker, at den foreslåede fosforregulering særdeles hurtigt bliver en begrænsende faktor for pelsdyrerhvervet. Foreningen opfordrer derfor til, at der ved fastsættelsen af de kommende fosforkrav tages hensyn til de tidsmæssige rammer for udvikling af såvel teknologier som afsætningskanaler for fosfor.

Skanderborg Kommune foreslår, at fosforloftet inden for oplande til vandområder følsomme over for fosfortilførsel som udgangspunkt sættes til den mængde, der fjernes med afgrøderne. Desuden mener kommunen, at loftet bør tage højde for indsatsbehov og risiko for tab (fosfortal og lavbundsjord). Skanderborg Kommune savner desuden en begrundelse for, hvorfor de skærpede fosforlofter ikke indføres fra 2017, der hvor der allerede nu er viden om, at der er behov. Alternativt foreslår kommunen et fosforkvotesystem parallelt til gødskningslovens kvælstofvotesystem.

Aarhus Kommune mener ikke, at forslaget til fosforregulering viderefører det nuværende beskyttelsesniveau, idet der først i indfasningsperioden sker en lempelse.

Landbrug & Fødevarer og Bæredygtigt Landbrug argumenterer dog samtidig for, at man med en mere målrettet regulering, hvor der i høj højere grad differentieres efter de jordbundsmæssige forhold, som er afgørende for fosforbindingskapacitet og jordens mætningsniveauer, kunne have opnået den samme miljøeffekt mere omkostningseffektivt. Landbrug & Fødevarer anerkender, at der lægges op til en mere

målrettet indsats fra 2022, men havde gerne set den implementeret hurtigere. Bæredygtigt Landbrug anmoder Miljø- og Fødevarerministeriet om at bekræfte, at den væsentligste årsag til fosforudledning er våde jorder, og at der er behov for at holde landbrugsjorde tørre eller for at begrænse fosforudledningen med eksempelvis minivådområder. I forlængelse heraf anmoder Bæredygtigt Landbrug ministeriet om at vurdere fosforudledningen fra en veldrænet mark og sammenholde fosforudledningen herfra med en våd mark, der ikke kan komme af med vandet.

Landbrug & Fødevarer bemærker, at nogle specifikke produktionsgrene som økologisk ægproduktion vil opleve en voldsom skærpelse fra dag ét, og at der vil være bedrifter i områder med skærpede fosforlofter, der ikke tidligere har været omfattet af en fosforregulering, og derfor kan risikere at opleve meget markante stramminger i anvendelsen af husdyrgødning fra 1. august 2017. Med de foreslåede lofter sættes fra 1. august 2017 ind over for de største spidsbelastninger med fosfor og der sker en yderligere nedtrapning allerede i 2020.

Skanderborg Kommune efterspørger, at der bliver mulighed for at skærpe lofterne i oplande til små søer og ikke kun de store søer.

Brancheforeningen for Biogas udtrykker tilfredshed med, at udbringningen af fosfor i afgasset biomasse kan beregnes som det vægtede gennemsnit af fosforlofter for de husdyrgødningstyper og andre organiske fraktioner, der er tilført biogasanlægget. Herigennem kan de andre afledede effekter og synergien ved afgasning fortsat realiseres.

Vejle Kommune mener ikke, at det virker formålstjenligt, at tilførslen af organisk gødning reguleres, samtidig med, at handelsgødning kan tilføres uden begrænsninger. Kommunen beder på denne baggrund Miljø- og Fødevarerministeriet genoverveje inddragelsen af handelsgødning i fosforreguleringen.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Indledningsvist skal Miljø- og Fødevarerministeriet bemærke, at den foreslåede fosforregulering er udtryk for en afvejning af hensynet til miljøet over for hensynet til erhvervets muligheder for at indrette sig på de nye krav. Det bemærkes i den forbindelse, at den foreslåede fosforregulering er skærpet efter den offentlige høring af lovforslaget. Der henvises herom til afsnit 9.5 nedenfor.

Miljø- og Fødevarerministeriet er enige med Landbrug & Fødevarer i, at vi med en mere målrettet regulering i forhold til de jordbundsmæssige forhold kunne have opnået den samme miljømæssige effekt mere omkostningseffektivt. En sådan tilgang ville dog, hvis den blev gennemført på kort sigt, medføre store økonomiske konsekvenser for husdyrbrug med f.eks. fjerkræ og mink, idet de typisk har en høj mætningsgrad som følge af mange år store fosforoverskud. En målrettet tilgang ville i så fald betyde meget lave fosforlofter på disse typer husdyrbrug med efterfølgende pludselige og markante øgede krav til udbringningsarealets størrelse. Med den forelagte model er det dog muligt at gennemføre mere målrettede tiltag fra 2022. Skærpelserne vil også kunne omfatte oplande til små søer. Med forslaget varsles der skærpelser i 2022, hvilket giver erhvervet mulighed for at tilpasse sig over den kommende årrække.

Miljø- og Fødevarerministeriet er også enig i ønsket om at målrette indsatsen til områder, hvor bindingskapaciteten i jorden på sigt risikerer at blive opbrugt, og hvor der er særligt store tab til vandmiljøet. Der er dog ikke på nuværende tidspunkt en tilstrækkelig god kortlægning til at dette kan håndteres som generelle regler. Miljø- og Fødevarerministeriet vil frem til 2022 arbejde på at udvikle et kortgrundlag, som kan danne grundlag for en mere målrettet fosforindsats. Som et første skridt foreslår Miljø- og Fødevarerministeriet en indsats på områder, hvor der er konstateret erosion, og

ministeriet ser gerne en videreudvikling på dette område i takt med, at viden om placeringen af områder, hvor bindingskapaciteten i jorden på sigt risikerer at blive opbrugt, forbedres. Efter ministeriets vurdering er dette ikke blot et spørgsmål om »våde jorde«, idet fosfortabet fra våde jorde afhænger af mange forhold ligesom visse vådområder omvendt kan være et virkemiddel i forhold til at reducere fosfortabet til vandmiljøet.

Endvidere bemærkes det, at den foreslåede fosforregulering i en række henseender er skærpet.

4.4.2. Korrektion af fosforloftet på baggrund af fosfortal

Vedrørende muligheden for at korrigere fosforloftet stilles der i forslaget krav om, at der skal foreligge fosfortalsanalyser for alle arealer. Landbrug & Fødevarer foreslår, at dette ændres til 90 % af arealet. Begrundelsen er, at der for eksempel kan være små nyligt tilkøbte/forpantede arealer, hvor der ikke forefindes fosfortal. Landbrug & Fødevarer ser desuden ingen grund til, at der i bemærkninger står, at fosforloftet kan hæves med maksimalt 14 kg fosfor pr. ha., da loftet maksimalt kan hæves med 15 kg (fra 30 til 45 kg). Såfremt der overgås til en ny metode til fastsættelse af fosfor i jorden, mener Landbrug & Fødevarer, at de faste grænser i loven skal »kalibreres« i overensstemmelse med den nye viden.

Skanderborg Kommune foreslår, at loftet kan hæves, hvis det dokumenteres, at fosfortallet er under 4/2 evt. i flere trin. Kommunen mener dog samtidig, at det i denne sammenhæng bør inddrages, om søerne, som arealerne danne oplande til, lever op til kravene til fosfor i vandplanerne. Endvidere foreslår Skanderborg Kommune, at der bør være mulighed for at tage hensyn til den øgede risiko for udvaskning af fosfor ved fosfortal over 6.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

I forhold til forslaget om at fosfortalsanalyser kun skal omfatte 90 % af arealet vurderer Miljø- og Fødevareministeriet, at dette kan give risiko for omgåelse, idet landmanden så konsekvent kan udelade de 10 % af bedriftens arealer, som har de højeste fosfortal (Pt). Ministeriet vurderer samtidig, at det ikke er urimelig byrdefuldt for jordbrugsvirksomheder at tage jordprøver i forbindelse med inddragelse af nye arealer i bedriften, hvis de ikke foreligger. Herefter vil jordprøverne foreligge ved kontrollen, som først finder sted, efter at planperioden er afsluttet. Jordprøveresultatet fra 10 % af bedriftens areal, som ikke udvælges selektivt, vil normalt ikke kunne ændre bedriftens gennemsnitlige fosfortal væsentligt, så ændringen kan kun i helt marginalt omfang ændre bedriftens fosforarealkrav.

Forslaget om at fosforloftet skal kunne øges med 15 kg P/ha er ikke muligt at efterkomme, idet forøgelse er på 14 kg P pr. ha ved Pt 1,38-1,62, og at forøgelserne sker i spring på 2 kg P pr. ha. Hertil kommer, at det ikke i praksis vil have nogen betydning, om den maksimale forøgelse er maksimalt 14 eller 15 kg P pr. ha, når det maksimale fosforloft er 45 kg P pr. ha.

I forhold til bemærkningerne vedr. metoden til fastsættelsen af fosfortallet, bemærkes det, at Miljøstyrelsen arbejder på en opdatering af metodeforskrift til bestemmelse af jordens fosfortal. Formålet med denne opdatering er at kunne foretage analyser af fosfortallet med en reduceret usikkerhed på målingerne i forhold til i dag. Dette vil fremadrettet bidrage til at kunne opnå endnu større præcision af udpegning af, hvilke jorde, der kan opnå et øget fosforkrav.

I forhold til bemærkningen om behovet for at tage hensyn til den øgede risiko for fosfortab ved fosfortal over 6 kan oplyses, at bedrifter med fosfortal over 6 typisk er bedrifter, som igennem mange år og stadig har store fosforoverskud, fordi de anvender meget fosforholdig husdyrgødning fra f.eks. fjerkræ og mink. Lovforslaget kræver netop de største reduktioner af fosfortilførslen for denne gruppe af bedrifter, som bruger meget husdyrgødning fra fjerkræ og mink.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.4.3. Beregning af jordbrugsvirksomhedens forbrug af fosfor

Danske Halmleverandører ønsker, at fosfor fra eksporteret halm skal kunne trækkes fra jordbrugsvirksomhedens samlede forbrug af fosfor, fordi halm tæller med i jordbrugsvirksomhedens produktion af fosfor.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

I miljøvurderingen af konsekvenserne af de foreslåede tilførsler er indregnet den gennemsnitlige fosforfraførsel på forskellige typer husdyrbrug. Her er taget udgangspunkt i de fosforfraførsler, som DCA, Aarhus Universitet har oplyst, og som anvendes i dag i miljøgodkendelserne. I disse fosforfraførsler er indregnet en gennemsnitlig halmfraførsel, hvorfor eksporteret halm i den enkelte sag ikke kan anvendes konkret. Dette svarer til retsstillingen i dag, da det er administrativt vanskeligt at tage højde for den konkrete halmfraførsel. I så fald burde også forskel i fraførsel ved afgrødevalg også inddrages.

Bemærkningen har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.5. Overfladeafstrømning og erosion af jord

4.5.1. Den foreslåede model

Landbrug & Fødevarer bemærker, at reglerne om at give tilsynsmyndigheden pligt til at meddele påbud om etablering af foranstaltninger ikke virker gennemtænkte. Landbrug & Fødevarer henviser herved til, at der ikke er noget, der tilsiger, at kommunerne har særlige spidskompetencer i forhold til jorderosion, som ikke kan håndteres på anden vis. Bæredygtigt Landbrug mener ikke, at der er behov for en særskilt regulering af jorderosion, udover de regler der er fastlagt i KO-reglerne.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Med lovforslaget tages udbringningsarealerne ud af godkendelserne, og der er dermed ikke længere mulighed for at stille konkrete vilkår i forhold til at beskytte vandmiljøet mod fosforforurening som følge af jorderosion. Landbrug & Fødevarer anviser ikke, hvilken model der ellers kunne have været etableret. Miljø- og Fødevarerministeriet vurderer, at lovforslagets model til beskyttelse mod jorderosion er nødvendig og tilstrækkelig.

Den såkaldte alperegel, som Bæredygtigt Landbrug henviser til i sit hørings svar, har til formål at håndtere jorderosion i det hele taget af hensyn til at opretholde landbrugsjord som landbrugsjord og har ikke til formål at begrænse fosforforurening af vandmiljøet. Det er en implementering af GLMS 5 (minimumsarealforvaltning, der afspejler lokalitetsbestemt stand, for at begrænse erosion, der står i bilag II i EU-forordning 1306/2013 af 17. december 2013). Den foreslåede regulering i husdyrbrugsloven har derimod til formål at sikre imod, at fosfor, der har ophobet sig i jorden fra udbragt organisk gødning, ender i vandmiljøet. Det er hensigten, at der ikke med den nye regulering sker en forringelse af miljøbeskyttelsen, når muligheden for at stille konkrete vilkår i miljøgodkendelserne ophører. Ved den foreslåede model vil kommunerne fortsat kunne vurdere, hvordan man på det konkrete sted bedst sikrer mod en gentagelse af erosion til vandmiljøet med fosforholdigt jord.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.5.2. Arealer, hvor der er en forpligtigelse til at forebygge jorderosion

Landbrug & Fødevarer mener, at det skal sikres, at jordbrugeren alene forpligtes til at iværksætte forebyggende foranstaltninger, såfremt der rent faktisk udbringes organisk gødning på den pågældende mark. Landbrug & Fødevarer finder, at det er fuldstændigt urimeligt at kræve særlige foranstaltninger på arealer, hvor der ikke udbringes organisk gødning. Det kan eksempelvis ikke være hensigten, at en jordbrugsvirksomhed, der driver hundredevis af ha, kan få påbud på alle arealerne, hvis der udbringes husdyrgødning på få ha.

Landbrug & Fødevarer anfører, at pligten til at iværksætte forebyggende foranstaltninger ved risiko for jorderosion til vandmiljøet ikke bør beskrives som en generel forpligtigelse, fordi manglende overholdelse af forpligtigelsen kun vil være straffebelagt ved overtrædelse af et konkret påbud.

KL anfører, at hvis kommunerne skal kunne føre tilsyn med bestemmelsen er det vigtigt med opdaterede oplysninger om, hvilke marker der har modtaget husdyrgødning det pågældende år. Det bør derfor ifølge KL overvejes, om det ikke skal være obligatorisk at indberette mark- og gødningsplaner, således at kommunerne har mulighed for at planlægge, hvor der skal udføres tilsyn det pågældende år. Alternativt foreslår KL, at reglerne udvides til at omfatte alle marker, der modtager gødning. Derved ville der ikke være behov for særskilte markopgørelser. På linje hermed mener Skanderborg Kommune og Aarhus Kommune, at der ikke bør skelnes mellem, om markerne får husdyrgødning eller ej, fordi dette ikke umiddelbart er noget man kan se på marken.

Skanderborg Kommune mener, at det bør være muligt at sætte krav om bræmmer på arealer som udlægges til afgræsning, i de tilfælde, hvor kvæg træder brinken op, og dermed udgør en risiko for erosion til søer, vandhuller og vandløb. Skanderborg Kommune foreslår desuden, at der også bliver mulighed for at stille vilkår om bræmmer ved vandhuller, som kommunen har kendskab til er et levested for bilag IV-arter.

KL spørger til, hvordan vilkår til husdyrgødningsfrie bræmmer, f.eks. ved skrånende arealer, som har afgræsning til naturområdet, og hvor der er risiko for overfladeafstrømning, som kan påvirke naturområdet, tænkes dette indarbejdet fremadrettet, og hvordan bilag IV-arter i og uden for Natura 2000-områder sikres fremadrettet.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevarerministeriet fastholder, at pligten til at iværksætte forebyggende foranstaltninger ved risiko for jorderosion til vandmiljøet er en generel forpligtigelse. Ministeriet forventer, at gældende ret bliver overholdt, uanset om overtrædelsen af en bestemmelse konkret er straffebelagt eller ej.

På baggrund af bemærkningerne ændres forslaget til, at det alene er bedrifter, der ifølge seneste gødningsregnskab anvender over 80 kg N fra organisk gødning, der er omfattet. I perioder, hvor det seneste gødningsregnskab viser, at jordbrugsvirksomheden anvender under 80 kg organisk N per ha, er påbuddet ikke gældende, men påbuddet bortfalder ikke, idet det vil være gældende, hvis jordbrugsvirksomheden senere anvender over 80 kg organisk N pr. ha. Påbuddet er knyttet til arealet, således det fortsat vil være gældende, hvis arealet overgår til anden jordbrugsvirksomhed. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at foranstaltningen ikke længere er nødvendigt, kan tilsynsmyndigheden ophæve påbuddet. Med de foretagne præciseringer kan kommunen afgrænse de bedrifter, hvor et evt. påbud skal iværksættes på baggrund af gødningsregnskabsdata. Ved at sætte grænsen på 80 kg N pr. ha i gennemsnit på bedriftsniveau vil der med husdyrgødningen typisk spredes mellem 15-20 kg fosfor pr ha ved udbringning op til grænsen på 80 kg N pr. ha, afhængig af dyretypen. Idet afgrøderne, afhængig af sædskifte og jordtype, typisk fjerner mellem 20 og 30 kg fosfor pr. ha, vil der på bedrifter med en gennemsnitlig tilførsel på 80 kg N pr. ha ikke ske en ophobning af fosfor i

jorden. Bedrifter, der ikke anvender husdyrgødning eller kun i meget begrænset omfang kan ikke få påbud om forebyggende erosionsbegrænsende foranstaltninger.

Natur- og Miljøklagenævnet har flere gange slået fast, at husdyrgødningsbekendtgørelsens § 30, stk. 3-4, er udtømmende i forhold til at sikre overfladeafstrømning med husdyrgødning til vandhuller – også selvom det må antages, at der er bilag IV-arter i de pågældende vandhuller. Idet, der ikke med dette lovforslag er lagt op til at stramme nugældende praksis, finder Miljø- og Fødevarerministeriet ikke grundlag for at i mødekomme Skanderborg Kommunes forslag om dyrkningsfrie græsklædte bræmmer om søer med bilag IV-arter. Hertil kan dog henvises til Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger under punkt 4.2.3 om en planlagt styrket vejledningsindsats målrettet lodsejere i forhold til bilag IV-arter i landbrugslandet.

For så vidt angår Skanderborg Kommunes bemærkning om bræmmer på arealer, der er udlagt til græsning, henviser ministeriet til vandløbslovens § 29, hvorefter vandløbsmyndigheden kan påbyde, at bredejerne anbringer og vedligeholder forsvarligt hegn ved vandløb – og søer – på arealer, der benyttes til græsning for løsgående husdyr.

Bemærkningerne har ikke ført til ændringer i lovforslaget udover den ovenfornævnte afgrænsning af, at det alene er jordbrugsvirksomheder, der anvender over 80 kg. N pr. ha fra organisk gødning, der vil blive omfattet af reglerne om foranstaltninger med henblik på at imødegå erosion af jord, der modtager organisk gødning, til vandmiljøet.

4.5.3. Afgrænsningen af, hvornår der kan udstedes påbud om særlige foranstaltninger
Landbrug & Fødevarer anfører, at det bør skrives klart, at det ikke er tanken at udstede påbud, hvis der sker erosion under ekstreme vejrforhold, og at der fastsættes en bagatelgrænse for, hvornår tilsynsmyndigheden er forpligtet til at udstede et påbud. Desuden anmoder Landbrug & Fødevarer om, at betingelsen om, at der alene kan meddeles påbud om en særlig foranstaltning, når der er konstateret jorderosion under normale vejrforhold, tilføjes til lovbestemmelsen.

Danmarks Naturfredningsforening finder, at det er en mangel ved lovforslaget, at det ikke redegør for, hvorledes det afgøres, hvorvidt der på det enkelte areal er iværksat de nødvendige foranstaltninger i fornødent omfang. Udkastet redegør heller ikke for, hvorledes tilsynsmyndigheden er forpligtet til at påse, om der er behov for at påbyde sådanne foranstaltninger.

KL mener, at der burde være adgang for kommunerne til at udstede forebyggende påbud på baggrund af en kommunal risikovurdering baseret på en kortlægning af strømningsveje på baggrund af terrænforhold og jordbundsforhold. Tilsvarende foreslår Skanderborg Kommune, at der skal kunne meddeles påbud ved risiko for jorderosion. KL efterlyser desuden en mulighed for kommunerne til at kræve, at der afbrydes dræn.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Forslaget etablerer en generel forpligtigelse for driftsherren til at iværksætte de nødvendige forbyggende foranstaltninger. I de tilfælde, hvor et areal har været omfattet af et vilkår om en forebyggende foranstaltning, har det formodning for sig, at denne skal opretholdes. Af hensyn til landmandens retssikkerhed skal der dog være konstateret erosion, før der kan udstedes påbud, også selvom et areal har været omfattet af et vilkår i en miljøgodkendelse. Der kan således ikke udstedes påbud på baggrund af en kommunal vurdering af risiko for jorderosion. Miljø- og Fødevarerministeriet vurderer ikke, at en bagatelgrænse er relevant, da erosion altid vil have et vist omfang, før det når vandmiljøet, og dermed er omfattet af pligten til at udstede påbud.

Det er ikke hensigten, at kommunen skal føre tilsyn med, om den generelle forpligtigelse er overholdt, men kommunen har naturligvis en vejledningsforpligtigelse. I forhold til forslaget om at kunne påbyde dræn afbrudt med henvisning til at der tabes fosfor bundet til den jord, der tabes gennem dræn bemærker Miljø- og Fødevarerministeriet, at der heller ikke efter gældende ret er muligt at kræve dræn afbrudt.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.5.4. Afgrænsningen af, hvilke foranstaltninger kommunen kan påbyde

Landbrug & Fødevarer finder, at det bør fremgå tydeligere af lovbemærkningerne, at der med de oplyste foranstaltninger er tale om tre alternative muligheder, således at de ikke alle tre skal opfyldes.

Agri Nord er kritisk over for, at der kan stilles krav om en 20 meter zone med permanent græs og frygter, at randzonerne hermed genindføres.

Danmarks Jægerforbund foreslår, at der gives mulighed for at etablere vildt- og bivenlige tiltag på de »zoner«, der omfattes af et påbud om en særlig foranstaltning, til bevarelse af biodiversitet og vildtets levesteder, således at flest mulige hensyn kan opfyldes via multifunktionelle virkemidler.

Vejle Kommune foreslår en yderligere foranstaltning baseret på det normale princip for erosionsforebyggelse, hvorefter vandet skal stoppes så langt oppe, at det ikke når at begynde at løbe, i stedet for at gøre noget så langt nede, at erosionen er begyndt. Forslaget er, at der oprettes konturvolde som et fjerde muligt tiltag. Vejle Kommune foreslår desuden, at tilsynsmyndigheden skal kunne udstede påbud om foranstaltninger mod erosion langs vandområder. Foranstaltningerne kan efter forslaget være forbud mod efterårspløjning eller efterafgrøder/permanent græs langs vandmiljøet.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Til det anførte om, at forslaget genindfører randzonerne, skal Miljø- og Fødevarerministeriet bemærke, at der efter forslaget kun kan stilles krav om bræmmer, der hvor kommunen konkret har konstateret erosion og dermed i et meget begrænset område. Miljø- og Fødevarerministeriet vurderer på baggrund af redegørelse for udviklingen i landbrugets fosforforbrug, tab og påvirkning af vandmiljøet, Aarhus Universitet, 2016 nr. 77, at under 5 % af Danmarks samlede landbrugsareal 2.675.000 ha er erosionstruet med risiko for tab af partikulært fosfor. Dette svarer til 138.000 ha. Idet der gælder en generel forpligtelse til at undgå erosion af jord ned til vandmiljøet og det også generelt er i landmandens interesse, vil det efter Miljø- og Fødevarerministeriets vurdering være stærkt begrænset, hvor mange steder, der vil ses erosion. Antager man at der i værst tænkelige tilfælde kommer påbud overfor 1/10 af de erosionstruede arealer, svarer det til 13.800 ha, hvoraf der kun skal udlægges randzoner på en lille del af disse arealer. Det er dermed meget langt fra at være krav om generelle randzoner.

Der kan ikke stilles krav om multifunktionelle virkemidler, der kan give en dårlige erosionsbeskyttelse. I det omfang driftsherren kan kombinere et vildt- eller bivenligt tiltag med et tilstrækkeligt erosionstiltag, er de foreslåede regler ikke til hinder herfor.

Miljø- og Fødevarerministeriet finder forslaget om etablering af konturvolde (ca. ½ meters højde) oppe i terrænet anvendeligt, som en mulighed der kan være den rigtige mange steder, da den kan stoppe erosionen, inden den udvikler sig til erosion til vandmiljøet. Foranstaltningen kan etableres i parallelle volde, der generer driftsherren mindst muligt.

På baggrund af de indkomne høringssvar har Miljø- og Fødevareministeriet præciseret i lovbemærkningerne, at påbuddene alene kan udstedes på jorder på jordbrugsvirksomheder, der modtager mindst 80 kg. N pr. ha, og når der er konstateret erosion ned i vandmiljøet. På baggrund af bemærkningerne fra Vejle Kommune har ministeriet angivet, at kommunen også kan påbyde en foranstaltning i form af en kunstvold.

Desuden har ministeriet præciseret, hvad der skal forstås ved normale vejrforhold. Det er således tilføjet til lovbemærkningerne, at regnhændelserne, der har været i døgnet op til erosionshændelsen og i de sidste 5 døgn forud for erosionshændelsen, registreres på den nærmeste DMI-vejrstation, som sammenlignes med teknisk rapport fra DMI over tilsvarende 1-døgnsnedbør og 5-døgns nedbør som 20 årshændelser for den pågældende vejrstation, eller den der geografisk er mest sammenlignelig, hvis data fra 20 årshændelserne er opgjort på vejrstationer, der nu er nedlagt.

Herudover har bemærkningerne ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.6. Zink

4.6.1. Regulering af zink

Danmarks Naturfredningsforening bemærker, at der er et stort behov for at imødegå den voksende ophobning af tungmetaller i jorden samt udvaskning til især overfladevand.

KL bemærker, at de foreslåede regler om håndtering af gylle fra smågrise, der er behandlet med zink, indebærer, at man kan fortynde sig ud af restriktionerne. Dette er meget fornuftigt for den enkelte marks vedkommende, men den samlede mængde zink, der tilføres landbrugsarealer ændres ikke af disse regler. Der bør derfor igangsættes forskningsarbejde for at erstatte zink med andre mindre miljøbelastende stoffer.

Bæredygtigt Landbrug finder det positivt at se, at der tages initiativer i forhold miljøfremmede stoffer, men finder det betænkeligt, at der gives en bemyndigelse til ministeren til at indføre grænseværdier for udfordringer, der ikke kendes helt til bunds. Bemyndigelsen bør derfor helt udgå og erstattes af en samlet plan, der indebærer målinger og kvalitetskrav for spildevand, overløb fra spildevand og andre diffuse kilder, samt mulighederne for rensning af diverse miljøfremmede stoffer.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet er enig med Danmarks Naturfredningsforening i, at der er et behov for at imødegå den voksende ophobning af zink i jorden, og at de foreslåede initiativer ikke er tilstrækkelige på længere sigt. Af samme grund er der iværksat en række forskningsinitiativer, således at denne yderligere indsats kan gennemføres så målrettet og effektivt som muligt. Der er derfor heller ikke på nuværende tidspunkt viden til at udarbejde en samlet plan, som foreslået af Bæredygtigt Landbrug. Formålet med det konkrete forslag er derfor kun at opfylde betingelserne i produktresumeeet og derved håndtere de lokaliteter, hvor vi med den nuværende viden ved, at der er brug for en hurtig indsats overfor yderligere ophobning af zink.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.6.2. Anvendelsesområdet for zinkreglerne

Landbrug & Fødevarer foreslår, at der angives en minimumsandel af smågrise i forhold til, hvornår et husdyrhold ikke rammes af den særlige regulering for brug af medicinsk zink, idet reguleringen ellers kan få et helt utilsigtet stort omfang.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet skal hertil bemærke, at produktresumeerne ikke angiver et minimum og dermed ikke giver mulighed for den foreslåede bagatelgrænse. Hertil kommer, at den foreslåede regulering er målrettet bedrifter med smågrise, hvilket i praksis indebærer en vis volumen.

Bemærkningen har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

4.6.3. Kalkning til reaktionstal over 6

Landbrug & Fødevarer foreslår, at bestemmelsen om kalkning til reaktionstal over 6 ændres til »over 5,8« eller til »6,0« i stedet for »over 6«. Landbrug & Fødevarer henviser herved til, at »god landmandspraksis på sandjord« ifølge SEGES er et reaktionstal (Rt.) over 5,7-5,8. Hvis Rt. er højere end 6,0, kan der på grovsandet jord opstå manganmangel med lavere udbytter og højere kvælstofudvaskning til følge.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet er enig i forslaget fra Landbrug & Fødevarer om at præcisere at Rt skal være over 6,0 i stedet for 6, idet det kan skabe tvivl om, hvorvidt der med tallet »6« skal afrundes til nærmeste heltal. Det er derimod ikke muligt at ændre forslag fra 6,0 til 5,8, idet produktresuméerne for medicinsk zink meget specifikt angiver et Rt på 6,0. Det kan desuden oplyses, at Aarhus Universitet vurderer, at udsivningspotentialer er 25 % større ved Rt 5,8 end ved 6,0 i en jord med 2 % organisk indhold.

Lovforslaget ændres som følge af bemærkningerne, således at Rt 6 ændres til Rt 6,0.

4.6.4. Administration af zinkreguleringen

Danmarks Naturfredningsforening savner en redegørelse for, hvordan krav til hyppigheden af udbringning af husdyrgødning fra behandlede smågrise samt nærmere bestemte afstandskrav vil sikres overholdt. KL bemærker, at der ved reglernes ikrafttræden bør foreligge meget klare og tydelige bekendtgørelsestekster omkring, hvordan påbud om kalkning og jordens reaktionstal håndteres således, at der ikke opstår tvivl om reglernes rækkevidde. KL mener desuden, at reglerne om bræmmer i forhold til udbringning af gylle med zink er uklare og meget svære at kontrollere. En bræmme på 0, 3 eller 6 meter afhængigt af, om der er 20 %, mindre end 40 % eller mere end 40 % gylle fra behandlede smågrise i gyllebeholderen, er ifølge KL meget vanskelig at administrere i praksis. KL bemærkes desuden, at det ikke gør forholdet bedre, at der også inddrages en fosforgrænse. Endelig bemærker KL, at fortynding af zinkholdig smågrise-gylle kun bør kunne ske med gylle med lavt indhold af zink, for at der ikke kan spekuleres i sammenblanding med smågrise-gylle fra andre besætninger.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet er opmærksom på de påpegede administrative udfordringer og er på denne baggrund enig i, at der skal udarbejdes en god vejledning, der i størst muligt omfang præciserer og fokuserer kommunernes opgaver. I forhold til risikoen for omgåelse af reglerne ved at bytte gylle vurderes risikoen minimal, idet antallet af husdyrbrug med en høj koncentration af smågrise er begrænset. I forhold til reglen om udbringning hvert tredje år på samme areal, som vurderes at være den centrale regel, er der så vidt muligt fastsat regler som hindrer omgåelse af reglerne.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

5. Anlægsregulering

5.1. Godkendelses- og tilladelsesordningen i husdyrbruglovens kapitel 3

5.1.1. Generelt

Danmarks Naturfredningsforening kan bakke op forslaget om at basere godkendelsespligten på husdyrbrugets emission (stipladsmodellen), men finder ikke på baggrund af udkastet, at det kan konstateres, at forslaget vil være i overensstemmelse med VVM-direktivet, idet der ikke er normeret et beskyttelsesniveau for alle relevante miljøpåvirkninger.

Økologisk Landsforening bemærker, at det som udgangspunkt er positivt, at der tilvejebringes en regulering, som er mere enkel, fleksibel og forudsigelig for landmanden. I praksis har det økologiske landbrug i Danmark dog udviklet sig længere og længere væk fra de principper, der fremgår af lovbemærkningerne. Modellen i lovforslaget skal sikre fleksibilitet og forenkling for konventionelt drevet husdyrproduktion uden sammenhæng mellem anlæg og jordtilliggende. Ligestilling kræver, at der findes en alternativ ordning, hvor økologien opnår forenkling og fleksibilitet, når den drives efter de økologiske mål og principper.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Hvad angår Danmarks Naturfredningsforenings synspunkt om VVM-direktivet bemærkes, at de gældende regler i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen, herunder beskyttelsesniveauerne for lugt, ammoniak m.v. i bilag 3, bl.a. er fastsat med henblik på at sikre overholdelse af screeningskravet i VVM-direktivet. Som det fremgår af lovbemærkningerne forventes disse videreført. I det omfang der fastsættes regler om påvirkning af omgivelserne for så vidt angår støj, støv, transport m.v., som afskærer en konkret vurdering, vil disse ligeledes skulle afspejle bl.a. VVM-direktivets screeningskrav. Dette fremgår af lovbemærkningerne.

Hvad angår Økologisk Landsforenings synspunkt om tilladelses- og godkendelsesmodellen i forhold til økologiske produktioner henvises til afsnit 5.1.2. og 5.1.4 nedenfor.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

5.1.2. Udskillelse af arealerne fra godkendelses- og tilladelsesordningen

Efter Økologisk Landsforenings opfattelse giver det ikke i samme grad mening at adskille anlægs- og arealreguleringen i relation til økologiske produktioner som for andre produktioner. Foreningen henviser herved til betragtninger i Økologiforordningen om sammenhæng mellem husdyrproduktion og arealer. Det tilknyttede jordtilliggende er styrende for, hvor stor en økologisk husdyrproduktion kan blive. På denne baggrund foreslår foreningen en særlig godkendelsesordning for den økologiske produktion, der tager afsæt i økologireglerne og denne branches særlige produktionsforhold. Denne ordning skal fungere som et alternativ til stipladsmodellen. Ordningen er bygget op omkring 9 særlige forhold, der skal afklares med henblik på dels at sikre, at de særlige økologiregler overholdes, dels at sikre hensynet til miljø, natur, naboer mv. Ordningen ønskes etableret som et særligt økologispor understøttet af en it-plattform.

Skanderborg Kommune bemærker, at både anlæg og arealer er omfattet af VVM-direktivets projektbegreb.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Hvad angår Økologisk Landsforenings synspunkter bemærkes, at det efter ministeriets opfattelse også er hensigtsmæssigt for de økologisk drevne husdyrbrug, at der sker en adskillelse af reguleringen af

arealer og anlæg, uanset disses nære driftsmæssige sammenhæng. Med adskillelsen opnår økologer den samme administrative fordel af adskillelsen – kortere sagsbehandlingstider – som øvrige husdyrbrug.

Dette ses således ikke at være et bærende argument for den helt særlige regulering, som foreningen ønsker. Miljø- og Fødevarerministeriet finder, at økologisk produktion fortsat kan reguleres som en særlig driftsform inden for rammerne af den øvrige husdyrregulering.

Hvad angår synspunkterne om stipladsmodellen henvises til bemærkningerne nedenfor afsnit 5.1.4.

Til Skanderborg Kommunes bemærkning om, at VVM-direktivets projektbegreb omfatter både anlæg og arealer, skal Miljø- og Fødevarerministeriet henvise til, at den foreslåede adskillelse af anlægsreguleringen fra reguleringen af udbringningsarealerne, hvorved arealreguleringen udgår af de konkrete tilladelser og godkendelser, samtidig indebærer, at arealerne fremover reguleres via generelle miljøregler. Det er muligt efter VVM-direktivet helt eller delvist at erstatte konkrete screeninger af generel regulering. Dette er bl.a. beskrevet i lovforslagets almindelige bemærkninger pkt. 4.1.1 om VVM-direktivet.

Der er på baggrund af bemærkningerne alene foretaget enkelte præciseringer i lovforslagets bemærkninger.

5.1.3. Godkendelses- og tilladelseskravet

Bæredygtigt Landbrug mener helt overordnet, at alene IE-husdyrbrug skal være omfattet af tilladelses- og godkendelseskravet. De resterende husdyrbrug bør reguleres gennem generelle regler. De generelle regler kan udvikles undervejs, idet der indtil dette er sket vil være behov for konkrete vurderinger af hensyn til særligt VVM- og habitatdirektivet.

Hvad angår godkendelsespligten i forhold til udvidelser og ændringer, mener Bæredygtigt Landbrug, at der skal være fuld fleksibilitet. Hvis et husdyrbrug har flere forskellige teknologier til ammoniakreduktion, så bør det være muligt undervejs at skrue op og ned for de forskellige teknologier, så længe den godkendte emission overholdes. Det kan jo være, at der er økonomisk gevinst det ene år ved at sænke fytase og øge gyllekøling, og det næste år modsat eller noget helt tredje. Med en korrekt IT-understøttelse kan dette gøres hurtigt og effektivt, så landmanden selv justerer løbende og ikke skal igennem en længere sagsbehandling.

Landbrug og Fødevarer ønsker, at der med lovforslaget sker en ændring af gældende praksis for hvilke udvidelser og ændringer, der udløser krav om ny godkendelse eller tilladelse. Man mener ikke, at renoveringer skal udløse godkendelsespligt, med mindre de er meget gennemgribende, og man mener heller ikke, at det er tilstrækkeligt, at forureningsforholdene ændres. I tråd med den politiske aftale om et paradigmeskifte og større fleksibilitet er det Landbrug & Fødevarers opfattelse, at en ny husdyrregulering skal rumme mulighed for ændringer og tilpasninger i produktionen, så længe der ikke sker en væsentlig mervirkning af miljøet. Da der er tale om centrale begreber, hvor tolkningen kan indsnævre fleksibiliteten for et husdyrbrug, anmoder Landbrug & Fødevarer om en uddybning af den reelle betydning af dette -herunder sammenhængen til direktiverne.

Vejle Kommune foreslår, at det præciseres i lovforslaget, om kommunerne, når de træffer afgørelser om udvidelse eller ændring af husdyrbrug efter nye § 16 a, stk. 4, eller § 16 b, stk. 2, kan udstede et tillæg til afgørelsen om godkendelse eller tilladelse efter lovens nye § 16 a, stk. 1 eller 2, eller § 16 b, stk. 2, eller om kommunen skal træffe en ny godkendelse eller tilladelse ved hver efterfølgende ændring af husdyrbruget.

Økologisk Landsforening finder, at udegående dyr bør fritages fra godkendelsespligt, således det er attraktivt at give dyr adgang til udearealer. De kan stedet følge en anmeldeprocedure og generelle regler.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Hvad angår Bæredygtigt Landbrugs synspunkter om godkendelsespligten, der med lovforslaget i lighed med i dag foreslås at omfatte både IE-husdyrbrug og andre store husdyrbrug, bemærkes, at baggrunden herfor er beskrevet i lovforslagets almindelige bemærkninger under pkt. 5.3.1 om Miljø- og Fødevareministeriets overvejelser.

Øvrige husdyrbrug vil som udgangspunkt være omfattet af kravet om tilladelse efter § 16 b, når de har et produktionsareal på mere end 100 m². Dette vurderes at være en smidig model, der samlet håndterer kravet om screening efter VVM-direktivet og vurdering af konsekvenser for natur efter habitatdirektivet samt hensyn til lokalisering og landzone.

Hvad angår Landbrug og Fødevarers synspunkt om praksis for godkendelsespligtige ændringer eller udvidelser bemærkes, at det EU-retlige udgangspunkt er, at ændringer og udvidelser af projekter på VVM-direktivets bilag 1 og 2, som ikke i sig selv er obligatorisk VVM-pligtige, og som kan medføre en væsentlig indvirkning på miljøet, skal screenes. Der er herved ingen tvivl om, at en renovering kan udløse krav om screening, hvis renoveringen kan medføre en væsentlig indvirkning på miljøet. En ændring, som kan rummes inden for den eksisterende VVM-vurdering (i forhold til alle miljøpåvirkninger) og den eksisterende bygningsmasse vil i udgangspunktet ikke kunne påvirke miljøet væsentligt. Der vil formentlig også være mulighed for at forøge forureningen på en måde, som ikke kan medføre en væsentlig indvirkning på miljøet, og som derfor end ikke er screeningspligtig. Hvor den grænse går, er imidlertid et åbent spørgsmål, og vil formentlig variere fra produktion til produktion.

Hvad angår habitatdirektivet er en udvidelse eller en ændring af et husdyrbrug et projekt i artikel 6, stk. 3's forstand, og der vil være pligt til at vurdere, om ændringen i sig selv eller i sammenhæng med andre projekter kan påvirke Natura 2000-området væsentligt. Heri indgår i overensstemmelse med art 6, stk. 3 belastningen fra det eksisterende husdyrbrug og andre kilder i området, idet der efter direktivet skal tages stilling til evt. kumulative aspekter. Det forhold, at den ansøgte ændring i sig selv ikke giver anledning til øget ammoniakdeposition, ikke tilstrækkeligt, hvis brugt som helhed, med eller uden ændringen, skader de ammoniakfølsomme naturtyper og levesteder, som er på udpegningsgrundlaget for et Natura 2000-område.

Såvel den gældende husdyrbruglov, og lovforslaget lægger op til, at kommunalbestyrelsen må vurdere disse spørgsmål konkret.

På baggrund af den gældende lov har den praksis udviklet sig, at der er et såkaldt bagatelområde, hvor en række nærmere angivne ændringer kan foretages uden tilladelse eller godkendelse. Hvad særligt angår begrebet renovering har Miljøstyrelsen udarbejdet en vejledning, hvor en lang række ændringer kan ske uden tilladelse eller godkendelse, idet Miljøstyrelsen har vurderet, at disse kan foretages uden at miljøbeskyttelsen påvirkes. Miljøstyrelsen er indstillet på i bekendtgørelse og vejledning at præcisere, hvilke ændringer, der kan ske uden tilladelse eller godkendelse. Der vil dog fortsat blive holdt fast i, at renoveringer er større og mere grundlæggende ændringer af husdyrbruget og dermed godkendelsespligtige, fordi de kan få betydning for miljøbeskyttelsen, herunder også hvor længe eksisterende anlæg, med de teknologivalg der ligger heri, kan opretholdes med den foreliggende forurening. Dette er præciseret i bemærkningerne til § 16 a, stk. 4.

Hvad angår Landbrug & Fødevarers ønske om større fleksibilitet bemærkes i øvrigt, at den foreslåede model giver betydelig større fleksibilitet end i dag. Stipladsmodellen giver i sig selv mulighed for at sikre fuld staldudnyttelse uden fornyet tilladelse eller godkendelse, og ansøgeren vil derudover gennem ansøgningen kunne sikre sig en betydelig ret til at foretage en række ændringer efter tilladelsen eller godkendelsen er meddelt uden fornyet myndighedsbehandling, hvis husdyrbrugets placering i forhold til natur m.v. i øvrigt giver mulighed herfor. Princippet vil her være, at jo mindre specifik ansøgningen udformes i relation til dyretype, staldsystem, teknologi mv., desto større fleksibilitet vil der være til på et senere tidspunkt at ændre til en produktion med samme eller lavere emission. Som eksempel kan nævnes skift til dyregrupper, der på ansøgningstidspunktet har lavere ammoniak- og lugtemission, eller tilfælde hvor der er et lavere procentvist krav til BAT-reduktion. Er husdyrbrugets samlede ammoniakemission mindre end 750 kg NH₃-N, er der ingen BAT-krav, hvorfor der kan ses bort fra evt. forskelle i BAT. Der kan f.eks. også i en afgørelse tages højde for flere forskellige dyretyper, staldanlæg, teknologier m.v.

Som eksempler på den indbyggede fleksibilitet kan nævnes, at ammekøer og slagtekalve har lavere emissioner pr. m² produktionsareal i staldsystemer baseret på flydende husdyrgødning end malkekøer og kvier, samtidig med at reduktionskravet i % som følge BAT er større ved malkekøer. Lugtemissionen er den samme uanset kvægttype. Dette betyder, at husdyrbruget opnår produktionsret til ammekøer og slagtekalve på produktionsarealer, hvor der er søgt om malkekøer og kvier.

Det forventes, at it-ansøgningsystemet, www.husdyrgodkendelse.dk, vil bidrage til at belyse ansøgerens muligheder for at opnå fleksibilitet.

I forlængelse heraf er det desuden hensigten, at miljø- og fødevareministeren i medfør af den foreslåede bemyndigelse i lovens nye § 17 vil fastsætte regler om anmeldeordninger, hvilket vil give yderligere fleksibilitet for det enkelte husdyrbrug, idet en række udvidelser og ændringer vil kunne foretages alene efter anmeldelse til kommunalbestyrelsen inden for rammerne af det godkendte eller tilladte antal m² produktionsareal. Der forventes således fastsat regler om anmeldepligt, der bl.a. indebærer, at der efter en simpel procedure kan anmeldes ændringer m.v. af visse dyretyper, staldsystemer, teknologier mv. inden for den godkendte eller tilladte produktionsramme udtrykt i m² produktionsareal. Ved udformningen af ordningen kan der tages udgangspunkt i de data om emissioner af lugt og ammoniak pr. m² produktionsareal, som fremgår af oversigter fra Aarhus Universitet, der knytter sig til forskellige dyretyper og staldsystemer, samt den dokumenterede miljøeffekt af teknologier, jf. den teknologiliste som Miljøstyrelsen fører i dag. Herved vil kommunalbestyrelsen på en hurtig og enkel måde kunne konstatere, om en ændring kan foretages alene efter en anmeldelse.

Herudover vil generel regulering efter den foreslåede bemyndigelse i § 34 a også kunne indebære, at krav til indretning og drift af teknologier m.v. fastsættes i generelle regler frem for konkrete vilkår.

Samlet set er det således hensigten, at der med udmøntningen af den foreslåede godkendelses- og tilladelsesordning bliver adgang til – evt. efter anmeldelse til kommunalbestyrelsen – inden for nærmere angivne rammer f.eks. at kunne skifte imellem dyretyper, staldsystemer, teknologi m.v. uden fornyet godkendelse eller tilladelse.

Disse forhold er præciseret i lovbemærkningerne.

Udenfor disse områder vil det fortsat være op til kommunalbestyrelsen at vurdere, om der skal indhentes en tilladelse eller godkendelse til en konkret ændring eller udvidelse. Det afgørende i denne

sammenhæng vil, jf. principperne ovenfor, være, om ændringen eller udvidelsen påvirker miljøbeskyttelsen, herunder ændrer forureningsforholdene.

Hvad angår Bæredygtigt Landbrugs ønske om fuld fleksibilitet til at veksle imellem forskellige teknologier til ammoniakreduktion uden godkendelsespligt bemærkes, at dette er muligt, hvis de pågældende teknologier er vurderet og indgår i tilladelsen eller godkendelsen. Hvis ikke dette er tilfældet, vil der være tale om godkendelsespligtige ændringer, medmindre der er etableret en anmeldelseordning eller anden mulighed for at skifte imellem teknologier uden tilladelse eller godkendelse, jf. ovenfor.

Hvad angår Vejle Kommunes ønske om større klarhed omkring brug af tillæg, er det Miljø- og Fødevareministeriet vurdering, at kommunerne, når de træffer afgørelse efter lovens nye § 16 a, stk. 4, eller § 16 b, stk. 2, kan træffe en afgørelse, som udgør et tillæg til godkendelsen eller tilladelsen, som er meddelt efter lovens nye § 16 a, stk. 1 eller 2, eller § 16 b, stk. 1. Kommunalbestyrelsen vil dog også, når den træffer afgørelse om udvidelse eller ændring af et husdyrbrug, også skulle iagttage forhold, som knytter sig til afgørelsen om godkendelse af etableringen af husdyrbruget, som f.eks. overholdelse af totaldepositionskravet. Det er præciseret i lovbemærkningerne, og det vil evt. indgå i Miljøstyrelsens kommende vejledning. Hvad angår tillæg i forhold til reglerne om retsbeskyttelse og revurderinger henvises til afsnit 5.3.

For så vidt angår Økologisk Landsforening ønske om, at udegående dyr bør fritages fra godkendelsespligt, bemærkes, at dette vil være tilfældet. Der henvises også til afsnit 5.1.4 nedenfor.

5.1.4. Stipladsmodellen

Landbrug & Fødevarer kan støtte op om brugen af stipladsmodellen som udgangspunkt for beregning af emissionerne fra husdyranlæg. Det er dog vigtigt at understrege, at anvendelse af stipladsmodellen ikke i sig selv gør reguleringen emissionsorienteret. Stipladsmodellen er en ny måde at beregne emissioner fra husdyrbrug på. Selve reguleringen skal være tilrettelagt, så det er ændringer i emissionerne, der bliver afgørende for, hvornår der er brug for en ny tilladelse eller godkendelse.

Det er herunder vigtigt for Landbrug & Fødevarer at understrege, at stipladsmodellen er et beregningsgrundlag – ikke selve grundlaget for reguleringen – og lovforslaget ønskes justeret i overensstemmelse hermed.

Derudover anfører Landbrug & Fødevarer, at man er uenig i beregningen af ammoniakemissionen fra anlæg til opbevaring af fast gødning, der i lovforslaget hviler på analyser og beregninger fra Aarhus Universitet.

Landbrug & Fødevarer mener, at antagelserne for beregningsmodellen giver en række udfordringer. For det første er definitionen af »standardlageret« baseret på nogle stærkt generaliserede antagelser om gødningens vægtfylde og lagerets højde. Dertil kommer, at gødningsmængderne, som de er beregnet i normtallene for husdyrgødning fra Aarhus Universitet, er af vejledende karakter og ikke tidligere har indgået som en del af reguleringsgrundlaget. Det betyder, at definitionen af »standardlageret« og emissionsfaktorerne pr. m² vil være behæftet med en meget betydelig usikkerhed, hvilket kan illustreres med følgende eksempel med dybstrøelse, hvor faktorerne gødningsmængde, vægtfylde og gødningshøjde varierer med blot 10 %:

Scenarie	Gødningsmængde, tons	Vægtfylde	Gødningshøjde, m	Overfladeareal, m ²	Emissionsfaktor pr. m ²
Basis	1,16	0,60	1,50	1,29	1,00
Areal+	1,28	0,54	1,35	1,76	0,73
Areal-	1,05	0,66	1,65	0,96	1,34

For det andet vil en fastlæggelse af ammoniakemissionen fra lageret ud fra gødningslagerets grundareal i en godkendelsessituation betyde, at der beregnes en alt for stor emission i de tilfælde, hvor lagerets grundareal er forholdsvis stort – f.eks. som når man i minkproduktionen laver forholdsvis store møddingspladser, fordi de også bruges til vaskepladser. Dernæst vil gødningens vandindhold, og måden den udlægges på, have stor indflydelse på arealet af gødningsoverfladen. Trykudmugning giver en lavere gødningshøjde, end hvis der muges ud med udlægger, og en tør gødning vil kunne udlægges i større højde end en våd gødning.

Det er korrekt, at gødningslagerets overfladeareal i teorien bedre beskriver ammoniakemissionen fra lageret end den lagrede mængde. Men den meget store usikkerhed, der er knyttet til »oversættelsen« af de nuværende pr. dyr baserede emissioner til en emission pr. m² overflade, kombineret med de praktiske udfordringer i en godkendelsessituation med at beskrive lagerets reelle grundflade, gør, at en mere pragmatisk tilgang er at foretrække.

Landbrug & Fødevarer foreslår derfor, at princippet om fastsættelse efter m² overflade fraviges for lagre af fast gødning (staldgødning og dybstrøelse). I stedet skal emission fra lageret udtrykkes i forhold til produktionsarealet eller som en procent af emissionen fra stalden.

Til forslaget om at gruppere bemærker Landbrug & Fødevarer, at i situationer, hvor emissionsfaktorer for dyretyper grupperes, selvom de ikke er helt ens, bør det være muligt for husdyrbrugeren, at vælge enten den gennemsnitlige emissionsfaktor for gruppen af dyretyper eller én emissionsfaktor for en enkelte dyretype. Hvis fleksibiliteten indenfor rammerne af en miljøgodkendelse alene er baseret på gruppering af dyretyper, vil den kunne ændres markant, når der kommer ny viden.

Skanderborg Kommune anfører, at landbrug tæt på N-følsom natur fortsat bør have mulighed for at benytte fodring som virkemiddel. Kommunen finder, at det forhold, at det ikke umiddelbart harmonere med stipladsmodellen må være et teknisk problem, som Miljøstyrelsen bør løse, inden loven træder i kraft.

Økologisk Landsforening bemærker, at det ikke må blive mindre attraktivt at give dyrene mere plads. Stipladsmodellen kan få den konsekvens, at en økologisk landmand, der giver sine slagtegrise 3,5 gange så meget plads, som en konventionel landmand, rammes særligt hårdt. Efter økologisk Landsforenings opfattelse forekommer det utilfredsstillende, at antagelsen i lovforslaget om, at emissionen af såvel ammoniak som lugt hænger tæt sammen med overfladearealet, ikke er bedre underbygget. Foreningen savner en vurdering af, hvilken betydning fodersammensætning, herunder særlig anvendelsen af grovfoder, kan have og en overvejelse af, hvordan kurven ser ud sammenholdt med antal dyr. Der må nødvendigvis være en grænse for den direkte sammenhæng.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger:

Hvad angår Landbrug og Fødevarers synspunkt om, at stipladsmodellen skal være en beregningsmodel og ikke en reguleringsmodel bemærkes, at reguleringen og det faglige beregningsgrundlag hænger sammen. Stipladsmodellen er således en model, der ud fra viden om

emissioner fra gylleoverflader, forudsætter en regulering, hvor det enkelte husdyrbrugs produktionsramme reguleres med udgangspunkt i m² produktionsareal, i stedet for kg producerede dyr eller mælk m.v. Dette er et helt grundlæggende valg for ændringsloven.

Lovbemærkningerne er præciseret, således at det fremgår helt klart hvilke forudsætninger, modellen bygger på, og hvad den foreslåede ordning indebærer. Samtidig er det i bemærkningerne tilføjet, at stipladsmodellen, inden for rammerne af de foreslåede bemyndigelser vil kunne videreudvikles og udbygges, hvis der kommer ny viden eller nye teknologiske muligheder. Endvidere er det præciseret, at der i den foreslåede reguleringsmodel vil blive etableret en betydelig fleksibilitet til, indenfor den meddelte produktionsramme – evt. efter anmeldelse til kommunalbestyrelsen – at kunne skifte imellem f.eks. dyretyper, staldsystemer, teknologi m.v. uden fornyet godkendelse eller tilladelse, jf. også ovenfor under pkt. 5.1.3.

Med lovforslaget er der tale om et skridt i retning af mere emissionsorienteret regulering, som inddrager ny faglig viden om emissioner. Hvis der på et tidspunkt er fagligt grundlag for at udvikle en reguleringsmodel, hvor produktionsrammen baseres på emissioner og målinger m.v., er det forventningen, at en sådan model med relativt få lovændringer vil kunne bygges oven på den foreslåede ordning, hvilket er tilføjet i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Hvad angår Landbrug & Fødevarers synspunkter om fastlæggelse af emission fra lageret bemærkes, at Miljø- og Fødevarerministeriet er enige med erhvervet i, at beregningen af ammoniakemissionen fra lagre med fast husdyrgødning bliver en udfordring. Miljø- og Fødevarerministeriet kan dog ikke tiltræde forslaget fra LF om at fastsætte emissionen fra lageret som en procentdel af staldtabet, da Aarhus Universitet meget præcist har forholdt sig til dette problem og forkastet denne model ud fra faglige argumenter, som Miljø- og Fødevarerministeriet er enig i. Miljø- og Fødevarerministeriet er derfor indstillet på at anvende de emissionsfaktorer, som Miljø- og Fødevarerministeriet har udarbejdet, men er indstillet på, sammen med erhvervet og andre parter, at finde praktiske løsninger i forbindelse med udarbejdelsen af bekendtgørelserne.

Miljø- og Fødevarerministeriet finder det uhensigtsmæssigt at give ansøger mulighed for ved en gruppe af datasæt at vælge mellem den gennemsnitlige emissionsfaktor eller den præcise emissionsfaktor for den pågældende dyretype eller staldsystem. Det vil entydigt svække beskyttelsesniveauet, og såfremt det nærliggende naturområde er Natura 2000-natur, vil en sådan svækkelse kunne være i strid med Habitatdirektivet. Det vil herudover medføre begrænsninger i forhold til fleksibilitet i systemet. Miljø- og Fødevarerministeriet er dog indstillet på at lave overordnede grupperinger som f.eks. kvæg eller svin, hvor alle miljøkrav med »worse-case« emissionsfaktorer overholdes. Dette vil give maksimal fleksibilitet. Såfremt det er nødvendigt, kan specifikke dyretyper angives med tilhørende emissionsfaktorer.

Hvad angår Skanderborg Kommunes kommentar om mulighed for at anvende foderkorrektioner som virkemiddel på ammoniakfordampningen skal det bemærkes, at en del af virkemidlet foderkorrektion indgår i stipladsmodellen for slagtesvin og smågrise. Dette skyldes, at der er et tæt forhold mellem fodereffektivitet og tilvækst, hvorfor en hurtigere produktion af slagtesvin, der giver sig udtryk i flere slagtesvin per stiplads eller m², kræver en høj fodereffektivitet. Derudover kan der være en effekt af lavere råproteinprocent hos alle produktionstyper, som ikke kan indregnes direkte i systemet. I fremtiden skal sænkning af råproteinprocenten indgå som en teknologi på linje med andre teknologier. Teknologien vil dog først kunne anvendes, hvis der etableres nærmere retningslinjer for den praktiske håndtering

Til Økologisk Landsforenings synspunkt om, at det ikke må blive mindre attraktivt at give dyrene mere plads bemærkes, at der vil være taget højde for det større pladskrav, der er i den økologiske produktion, ved fastsættelse af ammoniakemissionsfaktorer. Disse vil være lavere pr. kvadratmeter produktionsareal end for konventionel produktion, men dog sat således at den højere emission pr. dyr fra f.eks. økologiske slagtesvin kommer til udtryk ved beregning af den samlede emission fra anlægget. Der er i beregningerne taget udgangspunkt i en 3-4 gange så høj ammoniakemission fra økologiske slagtesvin per produceret gris som fra konventionelle. Såfremt der kommer ny viden på området, vil emissionsfaktorerne for den økologiske produktion kunne ændres som for de øvrige dyretyper. Endvidere vil økologisk produktion af svin forsat være undtaget for krav om BAT, og ammoniakemissionen fra udegående dyr vil ikke indgå i beregningen af husdyrbrugets emission.

Hvad angår synspunktet om, at antagelsen om, at emissionen af såvel ammoniak som lugt hænger tæt sammen med overfladearealet, ikke er bedre underbygget bemærkes, at dette er vurderet af flere omgange af Aarhus Universitet. Der kan henvises til to baggrundsrapporter, som er offentliggjort i forbindelse med høringen af lovforslaget og som er tilgængelige på www.mst.dk: »Review of ammonia emissions from a pig house slurry pit and outside storage Effects of emitting surface and slurry depth Environmental project No. 1611, 2014« og «Fra produktionsbaseret til arealbaseret emissionsberegning Del 1: Vurdering af grundlag«. Det fremgår heraf, at emissionen af ammoniak i højere grad afhænger af staldoverfladerne end mængden af husdyrgødning og dermed antallet af dyr, og at en regulering af lugt baseret på produktionsarealer er mindst lige så god, som den eksisterende miljøvurdering i forhold til lugt.

5.1.5. Produktionsareal

KL bemærker, at produktionsarealet er centralt begreb i reguleringen, og KL opfordrer til, at begrebet defineres i selve lovteksten frem for ved bekendtgørelse. Der vil allerede fra lovens ikrafttræden være behov for en definition af, hvad der betragtes som produktionsareal, og det vil derfor være ønskeligt, at denne definition foreligger straks efter lovens vedtagelse. Af kontrollensyn skal man umiddelbart kunne definere arealet, hvorfor det kun bør være indlysende velafgrænsede undtagelser i selve stalden, som ikke medregnes.

KL mener, at det er godt, at der laves et fast datasæt for ammoniakemission fra produktionsarealerne. Det vil medvirke til mere klarhed, men KL opfordrer samtidig til, at der indføres en mulighed for, at kommunerne kan dispensere, såfremt de får dokumentation for, at en given produktion har færre dyr pr. m² end normen.

Skanderborg Kommune bemærker, at dyrevelfærdsreglerne udgør en begrænsning for, hvor mange dyr der kan være på et produktionsareal (produktionsloft).

Vejle Kommune anfører, at det er vigtigt, at der udtømmende er gjort op med, hvad der forstås ved produktionsareal, bl.a. i relation til mobile stalde, som er under udvikling, ligesom det bør præciseres, om sengearealet i en staldseng indgår som en del af produktionsarealet. Desuden anføres det, at forståelsen af produktionsareal i husdyrbrugloven bør ensrettes i forhold til definitionen af plads, som dyrevelfærdsreglerne anvender.

Kommunen anfører i forlængelse heraf, at det bør være tydeligt, hvorvidt læskure, kalvehytter m.v. medregnes og i hvilket omfang, der skal beregnes produktionsareal for mobile anlæg. Kommunen har svært ved at se, hvorfor der skulle skelnes mellem f.eks. permanente og mobile læskure, medmindre sondringen går på, at læskure, som kun har til formål at give ly og læ til kvæg, ikke betragtes som produktionsareal, såfremt det er til brug for britiske racer, som er meget vinterhårdføre (Skotsk Højland, Galloway osv.) ud fra en betragtning om, at der afsættes meget lidt husdyrgødning i disse

læskure. I tilknytning hertil foreslår kommunen, at dette kan suppleres med en regel om, at der ikke må fodres i læskurene, da fodringen typisk medvirker til, at dyrene opholder sig i læskurene.

Økologisk Landsforening bemærker, at lovforslaget ikke giver incitament til at få et økologisk produktionssystem til at fungere optimalt, idet modellen bør honorere producenter, der lykkes med at holde leje- og aktivitetsarealer er fri for gødning. Der er heller ikke noget incitament til at etablere ekstra sygestier og bufferarealer ud over lovkravet. Økologisk Landsforening foreslår, at det kun er det areal, der skal afsættes til at opfylde økologireglerne, der skal regnes med i produktionsarealet.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger:

Miljø- og Fødevarerministeriet bemærker indledningsvis, at dyrevelfærdskravene skal overholdes uafhængigt af husdyrbrugloven. Dyrevelfærdskravene vil derfor udgøre en særskilt begrænsning for, hvor mange dyr, der kan være på et givent areal.

For så vidt angår sammenhængen mellem dyrevelfærdskravene og stipladsmodellen bemærkes, at det nye datasæt for lugt- og ammoniakemissionen pr. m² produktionsareal tager udgangspunkt i fuld staldudnyttelse inden for dyrevelfærdsreglerne. Datasættet er udarbejdet ved at sammenholde den eksisterende viden om emissionen pr. dyr med pladskravet ifølge dyrevelfærdsreglerne. Det nye faglige grundlag betyder, at såfremt husdyrgødning fra det samme husdyrbrug fordeles over en større overflade, vil ammoniakemissionen forøges. Stipladsmodellen anvender denne viden, således der beregnes større emissioner, hvis en given husdyrproduktion har et større produktionsareal.

Dernæst bemærkes, at produktionsarealet ikke defineres i selve lovteksten, idet Miljø- og Fødevarerministeriet i stedet finder det hensigtsmæssigt og mere praktisk anvendeligt, at det i bekendtgørelsesform fastlægges mere detaljeret, hvilke arealer, der indgår i produktionsarealet, herunder for at sikre en smidig ordning, hvor der løbende kan tages højde for nye staldsystemer, produktionsformer m.v.

Efter den foreslåede nye bemyndigelsesbestemmelse i lovens nye § 3, stk. 3, kan miljø- og fødevarerministeren derfor fastsætte regler om, hvad der forstås ved et produktionsareal, og hvordan dette areal nærmere fastlægges. Det er forventningen, at det i medfør heraf fastlægges, hvilke arealer der generelt indgår produktionsarealet, og hvilke arealer der herudover for hver enkelt af de hyppigst forekommende dyrearter og -typer skal medregnes eller fradrages ved fastlæggelsen af produktionsarealet. Det vil bl.a. fremgå, i hvilket omfang og på hvilke betingelser eksempelvis kalvehytter, læskure, sengebåse vil indgå som en del af produktionsarealet. Produktionsarealet vil overordnet set være de arealer i fast placerede husdyranlæg, som dyrene har mere eller mindre kontinuerlig adgang til med mulighed for gødningsafsætning, uanset om der rent faktisk bliver afsat gødning. Arealer, som alene anvendes kortvarigt, og som rengøres umiddelbart efter ophold, vil ikke skulle indgå i produktionsarealet.

Det vil imidlertid ikke være muligt generelt at gøre op med et hvilket som helst areal, hvorfor det er samtidig hensigten, at det i nærmere bestemt omfang overlades til kommunalbestyrelsen at fastlægge, hvorvidt et konkret areal skal medregnes i produktionsarealet eller ej. I den forbindelse er det hensigten, at der opstilles overordnede kriterier til brug for kommunalbestyrelsens vurdering.

For så vidt angår det af Økologisk Landsforening anførte, bemærker Miljø- og Fødevarerministeriet, at fastlæggelsen af produktionsareal vil tage udgangspunkt i det faglige grundlag og viden, der er om emissioner, og ikke selvstændigt have til formål at give incitament til økologisk produktion. Det er i den forbindelse Miljø- og Fødevarerministeriets opfattelse, at der i forhold til vurderinger, der følger af

forpligtelser efter VVM-direktivet og habitatdirektivet, vil være pligt til at bruge det forbedrede faglige grundlag.

Udgangspunktet vil for økologiske produktioner således være, at det er de samme typer af areal, der indgår i fastlæggelsen af produktionsarealet for en given dyretype som for andre produktioner. Det er dog samtidig forventningen, at der i vidt omfang vil kunne fastsættes selvstændige emissionsfaktorer for forskellige økologiske produktioner. F.eks. forventes det, at der for så vidt angår økologiske slagtesvin vil være fagligt grundlag for, at der fastsættes lavere emissionsfaktorer pr. m² produktionsareal end for konventionelle slagtesvineproduktioner.

Bemærkningerne til lovens nye § 3, stk. 3, er i overensstemmelse med ovenstående præciseret og uddybet.

Til KL's ønske om dispensationsmulighed ved produktioner med færre dyr pr. m² end normen, bemærker Miljø- og Fødevareministeriet, at stipladsmodellen tager afsæt i, at ammoniakemissionen i højere grad er afhængig af produktionsarealet end det årligt producerede antal dyr. Det er muligt, at der kan være lavere emission ved lavere belægning, men der er ikke i dag tilstrækkelig viden herom til at fastsætte et datasæt for produktioner med lavere belægning, bortset fra økologiske slagtesvin, hvor der kan fastsættes særskilte emissionsfaktorer. Miljø- og Fødevareministeriet finder derfor ikke, at det er grundlag for, at kommunalbestyrelsen skal kunne fravige emissionsfaktorerne ved konkret lavere belægning. I det omfang der fremkommer viden, der kan give anledning hertil, vil Miljøstyrelsen foranledige, at der fastlægges datasæt for produktioner med lavere belægningsgrad, således at de opdaterede eller nye emissionsfaktorer vil fremgå af en bekendtgørelse.

5.1.6. Godkendelses- og tilladelsesgrænserne

5.1.6.1. Godkendelsesgrænsen i § 16 a, stk. 1 (emission på mere end 3.500 kg NH₃-N pr. år) og (stipladser)

Landbrug & Fødevarer bemærker, at det bør afklares om godkendelsesgrænsen på 3.500 kg ammoniak pr. år har betydning for økologiske fjerkræ- og svinebrug, der kan risikere at ramme denne grænse, før de rammer IE-direktivets godkendelsesgrænser. Landbrug & Fødevarer har særligt noteret, at det udelukkende er IE-brug, der får krav om revurdering.

Skanderborg Kommune spørger, hvorfor godkendelsespligten for husdyrbrug er fastsat til en ammoniakemission på mere end 3.500 kg NH₃-N pr. år. Med den valgte grænse – der svarer til den højest beregnede emission – sikres det ikke, at alle projekter, som ville være blevet vurderet VVM-pligtige i en screening, omfattes af godkendelsespligten efter § 16 a, stk. 1. Grænsen kunne i stedet sættes ud fra et gennemsnit eller den laveste af de beregnede emissioner.

Skanderborg Kommune spørger desuden, hvordan det afgøres, hvor meget henholdsvis 750 stipladser til søer, 2.000 stipladser til slagtesvin, 40.000 stipladser til fjerkræ fylder i m².

Vejle Kommune foreslår, at det præciseres i lovforslaget, hvordan sammenhængen er mellem godkendelsesgrænsen i henholdsvis stk. 1 og 2 i lovens nye § 16 a, og i den forbindelse om lovens nye § 16 a, stk. 1, kun skal anvendes, såfremt husdyrbruget ikke er omfattet af stk. 2.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevarerministeriet bemærker til Skanderborg Kommunes bemærkning om grænsen på 3.500 kg NH₃-N pr. år, at grænsen er sat på det højeste niveau i lyset af, at husdyrbrug under grænsen fortsat vil være undergivet en konkret screening.

I forhold til sammenhængen mellem lovens nye § 16 a, stk. 1 og 2, skal Miljø- og Fødevarerministeriet bemærke, at det følger af bemærkningerne til lovens nye § 16 a, stk. 2, at såfremt et husdyrbrug er omfattet af stipladsgrænsen i § 16 a, stk. 2, skal det godkendes efter stk. 2, uanset om det i øvrigt måttet have en ammoniakemission, der overstiger grænser efter stk. 1. Økologiske fjerkræ- og svinebrug vil også blive omfattet af godkendelsespligten efter lovens nye § 16 a, stk. 1, hvis de overskrider emissionsgrænsen på 3.500 kg NH₃-N pr. år, uanset de ikke har nået stipladsgrænsen i § 16 a, stk. 2.

Til Skanderborg Kommunes spørgsmål om, hvor meget stipladser fylder i m², bemærkes, at der ikke er en direkte sammenhæng mellem stipladsgrænsen og et ansøgt produktionsareals størrelse. Der skal således ikke foretages en form for omregning fra stipladser til m². Stipladsgrænsen følger af IE-direktivet og indebærer efter hidtidig praksis, at der på husdyrbrug maksimalt på være henholdsvis 750 søer, 2.000 slagtesvin eller 40.000 stykker fjerkræ på stald på et givent tidspunkt uden godkendelse og iagttagelse af kravene til IE-husdyrbrug. Dette fremgår af bemærkningerne til lovens nye § 16 a, stk. 2.

Bemærkningerne har alene givet anledning til enkelte præciseringer i lovforslagets bemærkninger.

5.1.6.2. Tilladelsesgrænsen i § 16 b

Landbrug & Fødevarer mener, at det bør sikres, at der med den foreslåede tilladelsesgrænse på 100 m² produktionsareal ikke lægges unødige administrative hindringer for små husdyrbrug. Hovedsigtet med loven må være at regulere intensive husdyrproduktioner og ikke ekstensivt dyrehold eller mindre dyrehold med meget begrænset miljøpåvirkning. Små husdyrbrug er med til at skabe liv i landdistrikterne, spændende nicheprodukter og er ofte involveret i afgræsning og naturpleje.

Brugen af m² produktionsareal som kriterium for tilladelsespligt er forholdsvis enkel, men den er fastsat på baggrund af emissionerne fra intensive produktionsformer. Det betyder at ekstensive produktionsformer risikerer at få urimelige administrative byrder. Som eksempel nævnes, at den foreslåede grænse vil betyde, at en ammekvægbesætning vil skulle have tilladelse ved det, der svarer til 9 dyreenheder, i stedet for de nuværende 15 dyreenheder. Omkring 1.500 ammekvægbesætninger, der ikke har en tilladelse i dag, vil skulle have det efter forslaget.

Landbrug & Fødevarer har derfor med tilfredshed noteret, at forslaget lægger op til, at ministeren kan fastsætte en højere tilladelsesgrænse for særlige produktionsformer, og det bør tilføjes i bemærkningerne, at det også kan gælde for eksempelvis får eller økologiske besætninger/velfærdsbesætninger, hvis forudsætningerne er markant anderledes end i intensiv produktion.

Hvad særligt angår økologisk husdyrproduktion finder Landbrug & Fødevarer, at det bør være et centralt hensyn, at rammerne for miljøregulering ikke bliver demotiverende for omlægning til økologi og en unødigt hindring for at tilgodese dyrenes naturlige adfærd bedst muligt i de økologiske systemer. Det bør sikres, at den nye regulering i så høj grad som muligt udnytter synergier i forhold til den eksisterende regulering, man som økolog er underlagt via økologireglerne. Dette vil være i overensstemmelse med de igangværende diskussioner i det økologiske erhvervsteam.

Økologisk Landsforening bemærker, at forslaget om at lade produktionsarealets størrelse afgøre, om der er tale om et husdyrbrug, ikke er hensigtsmæssigt, fordi det betyder, at økologiske og øvrige ekstensive produktioner, der afsætter mere plads til deres dyr, tidligere anses for at være husdyrbrug. Økologisk Landsforening lægger vægt på, at krav om tilladelse og godkendelse ikke må indtræde tidligere for økologisk end for konventionel produktion.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Hvad angår Landbrug og Fødevarers bemærkninger om at undgå byrder, bemærkes, at det er beskrevet i lovforslagets almindelige bemærkninger, at dette hensyn ligger bag den foreslåede grænse, der samtidig også afspejler hensyn til VVM-direktivet og habitatdirektivet.

Miljø- og Fødevarerministeriet er enig i, at visse ekstensive produktionsformer kan have et produktionsareal på mere end 100 m², uden at det medfører større risiko for væsentlige miljøpåvirkninger end dem, som ligger til grund for den foreslåede tilladelsesgrænse på 100 m². Det fremgår af bemærkningerne til lovens nye § 17, at tilladelsesgrænsen vil kunne hæves for visse ekstensive husdyrbrug, således at det først indtræder ved et produktionsareal, der er større end 100 m².

Hvad angår Økologisk Landsforenings bemærkninger om, at krav om godkendelse og tilladelse ikke må indtræde tidligere for økologisk end for konventionel produktion, bemærker Miljø- og Fødevarerministeriet at grænsen er den samme for de to produktionsretninger, nemlig mere end 100 m² produktionsareal. Som bemærket under afsnit 5.1.4 om stipladsmodellen, vil udegående dyr ikke indgå i emissionsberegningerne, ligesom økologisk svineproduktion ikke er underlagt krav reduktion af ammoniak ved anvendelse af BAT.

Miljø- og Fødevarerministeriet har på baggrund af bemærkningerne fra Landbrug & og Fødevarer ændret bemærkningerne til bemyndigelsesbestemmelsen i lovens nye § 17, således at det fremgår, at miljø og fødevarerministeren vil kunne undtage husdyrbrug, der vil have en ammoniakemission på mindre end 150 kg NH₃-N pr. år efter nærmere kriterier vil kunne undtages til krav om tilladelse.

5.1.7. Kommunalbestyrelsens vurdering og afgørelse samt regulering af miljøpåvirkninger ved generelle regler

Danmarks Naturfredningsforening finder, at det fortsat skal være et lovkrav, at kommunalbestyrelsen i godkendelser og tilladelser skal vurdere, hvorvidt der er tale om erhvervsmæssigt nødvendigt byggeri i tilknytning til ejendommens hidtidige bebyggelsesarealer. DN bemærker herved, at det er uklart, hvad forslaget om ophævelse af reglerne i lovens kapitel 3 om lokalisering og påvirkning af de landskabelige værdier med mulighed for fastlæggelse af regler herom i bekendtgørelse, indebærer. DN finder derfor, at det ikke er muligt at vurdere udkastet, for så vidt angår konsekvenserne for landskabspåvirkningen af husdyrbrug, og hvorledes det vil blive sikret, at lovens formålsbestemmelse om at skabe og bevare værdifulde bebyggelser, kultur- og bymiljøer samt landskaber samt at de åbne kyster fortsat skal udgøre en væsentlig natur- og landskabsressource. DN henviser særligt til, at der ikke findes kortlægning af landskabsværdier eller landskabskarakteranalyser, der kan lægges til grund for en generel normering af kommunernes vurdering af påvirkning af landskabet fra konkrete husdyrprojekter.

KL bifalder, at vilkår, som kommunerne alligevel stiller i alle godkendelser, f.eks. vilkår om støj, fluebekæmpelse m.v., standardiseres. De nye regler bør udformes, så kommunen kan håndhæve dem direkte uden påbud.

KL vurderer, at der kan være risiko for en begrænsning af erhvervets fleksibilitet i de konkrete sager, hvis der fastsættes mange detaljerede regler. Det er desuden KL's vurdering, at det vil betyde en u hensigtsmæssig begrænsning af det kommunale selvstyre, hvis kommunerne ikke har mulighed for at tage højde for særlige forhold i konkrete afgørelser. KL henviser herved også til, at nogle regler for industrivirksomheder kan fraviges, hvis der er særlige forhold.

KL bemærker desuden, at der er risiko for, at generelle regler om omfattende bebyggelse, eller bebyggelse uden tilknytning til de hidtidige bebyggelsesarealer, bliver til ugunst for alle, f.eks. vil selv små byggerier kunne være problematiske ud fra et landskabeligt synspunkt, hvis de ligger i bestemte, sårbare landskabstyper. Og generelle krav risikerer at afskære ansøger fra at gennemføre et projekt, som kommunen ellers på baggrund af en konkret vurdering og evt. tilpasninger – ville anse for uproblematisk. Det er derfor væsentligt, at der netop i forhold til landskabsvurderinger ikke fastlægges for »fastlåsende« krav, men at der fastholdes et stort kommunalt råderum for vurdering og dialog om løsninger.

Landbrug & Fødevarer frygter, at forslaget om, at kommunerne fortsat skal foretage konkrete vurderinger vedr. til kategori 3-naturen vil kunne være en udfordring i forhold til lovforslagets intention om hurtig og enkel sagsbehandling. Principielt bør kommunen derfor altid vurdere, om noget af den omkringliggende natur har udviklet sig til kategori 3-natur, inden de kan give en tilladelse eller godkendelse.

Landbrug & Fødevarer finder det uklart, hvorledes der kan laves generelle regler for landskabshensyn og ønsker en nærmere uddybning af heraf. Desuden mener Landbrug & Fødevarer, at der ved en videreførelse af indholdet i den gældende lovs § 22, skal ske en ændring af indholdet, så den erhvervsmæssige nødvendighed vurderes i forhold til bedriften i stedet for ejendommen, så der bliver overensstemmelse med lovforslaget til ændring af planlovens landzonebestemmelser.

Landbrug & Fødevarer ønsker, at bemærkningerne til lovens nye § 34, stk. 1, bør tydeliggøre rækkevidden af bemyndigelsesbestemmelsen. Landbrug og Fødevarer mener herved, at miljø- og fødevarerministeren alene skal bemyndiges til at fastsætte nødvendige regler for at opfylde internationale forpligtigelser. Desuden anmodes om, at det i bemærkningerne uddybes, hvilke afslagsmuligheder direktiverne giver i relation til beskyttelsesniveauerne for lugt og ammoniak, idet det anføres, at en væsentlig del af den danske regulering er baseret på danske særregler. Endelig mener Landbrug & Fødevarer, at beskrivelsen af hensigten om, at der ved udvidelse eller ændring af et husdyrbrug vil skulle vurderes kumulation også i forhold til landskabspåvirkning og merdeposition af ammoniak til kategori 3-natur, vil være en væsentlig skærpelse i forhold til i dag, idet kumulation udelukkende beregnes i forhold til kategori 1 natur, hvorfor Landbrug & Fødevarer mener, at denne del af bemærkningerne skal slettes. Landbrug & Fødevarer bemærker endvidere, at et afsnit om projektilpasninger i bemærkningerne til lovens nye § 27, stk. 1, udgår.

Skanderborg Kommune spørger, om forudsætningerne for beregningerne af lugt og ammoniak i ansøgningsystemet skal stilles som vilkår i godkendelser og tilladelser efter lovens nye §§ 16 a og 16 b. I forhold til miljø- og fødevarerministerens mulighed for at afskære kommunerne fra at stille konkrete vilkår efterspørger Skanderborg Kommune en mulighed for, at kommunerne i ganske særlige tilfælde på baggrund af konkret viden om en konkret miljøpåvirkning bør have mulighed for at stille skærpede vilkår.

Vejle Kommune kan tilslutte sig, at husdyrbruglovens krav til tillader og godkendelser i §§ 19-29 samles i lovens nye § 34. Kommunen anfører dog, at det bør fremgå af § 34, hvilken hensyn kommunen skal varetage ved vilkårsfastsættelse og ikke reguleres ved bekendtgørelse.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Indledningsvis bemærkes generelt, at lovforslaget med de foreslåede ændringer i lovens kapitel 3 for så vidt angår kommunalbestyrelsens vurdering og afgørelse indebærer, at det fremover vil være muligt for miljø- og fødevareministeren at fastsætte regler, der udelukker og normerer kommunale vurderinger og konkrete vilkår. Ministeren vil samtidig kunne fastsætte regler, der retter sig direkte mod husdyrbruget, og som skal overholdes umiddelbart. Der er ikke med lovforslaget taget endelig stilling til indholdet af generel regulering eller omfanget heraf. Det vil afhænge af den nærmere udmøntning. Det primære område for generel regulering vil være husdyrbrug, der omfattes af godkendelser eller tilladelser efter lovens nye ordning i §§ 16 a og 16 b.

Hvad angår Danmarks Naturfredningsforening, Landbrug & Fødevarer og KL's bemærkninger om landskabsvurderinger og kriterier herfor, bemærker Miljø- og Fødevareministeriet, at lovforslaget i første omgang indebærer, at bl.a. den gældende lovs § 22 om kommunalbestyrelsens vurdering af landskabspåvirkning ophæves. Regler om vurdering af landskabspåvirkning og evt. vilkår herfor eller generel regulering heraf vil i stedet kunne fastsættes i medfør af de nye bemyndigelsesbestemmelser i §§ 34 og 34 a. Det fremgår af lovbemærkningerne, at der også fremover skal være regler eller kriterier for landskabspåvirkning, og at det særligt i relation fritliggende bebyggelse vil kunne være vanskeligt at fastsætte regler, der helt udelukker eller afskærer konkrete vurderinger og vilkår. Det er Miljø- og Fødevareministeriets opfattelse, at kriterier som erhvervsmæssig nødvendighed og bebyggelse i tilknytning til hidtidige bebyggelsesarealer vil være egnede som grundlag for såvel regler om kommunalbestyrelsens vurderinger som generel regulering af hensyn til at undgå landsskabspåvirkning. Med lovforslaget lægges imidlertid op til, at den nærmere fastlæggelse og anvendelse af kriterierne fastlægges ved bekendtgørelse.

Til KL's synspunkter om generel regulering og mulighed for påbud bemærkes, at generelle regler som absolut udgangspunkt skal indeholde direkte og umiddelbare krav til husdyrbruget, idet påbud som udgangspunkt tænkes at komme på tale, såfremt reglerne ikke overholdes. Dette er præciseret i lovbemærkningerne.

Hvad angår Skanderborg Kommunes ønske om mulighed for at stille skærpede vilkår bemærkes, at på de områder, hvor der er – eller vil blive – etableret faste beskyttelsesniveauer af hensyn til f.eks. direktivforpligtelser, er det yderligere præciseret i bemærkningerne, at det så vidt muligt ikke er hensigten give mulighed for konkret at skærpe. Dette svarer i vidt omfang til gældende regulering vedr. ammoniak og lugt.

Til Landbrug & Fødevarers bekymring for sagsbehandlingstid m.v. i forhold til konkrete vurderinger angående kategori 3 natur bemærkes, at regeringen og aftaleparterne bag Fødevare- og landbrugspakken og Naturpakken har sat en række initiativer i gang vedr. ammoniak, se også herom afsnit 5.1.8.7. om ammoniakdepositionskravene. Bl.a. er der med Fødevare- og landbrugspakken igangsat et arbejde med at få kortlagt en andel af kat. 3-arealerne i forbindelse med initiativet vedrørende kortlægning af ammoniakfølsom natur, som løber fra 2016-19. Denne indsats har til formål at tilvejebringe et ensartet datagrundlag til brug for kommunernes sagsbehandling af ansøgninger om miljøgodkendelser af husdyrbrug og vil derved bidrage til at fremme en hurtigere og mere målrettet sagsbehandling. Derudover vil der via et projekt, som er ved at blive afsluttet, ske en opdatering og præcisering af kortgrundlaget over skove, som vurderes at være potentielt ammoniakfølsomme. Dette vil bidrage til at sikre et mere præcist og ensartet grundlag for kommunernes arbejde.

Miljø- og Fødevarerministeriet bemærker til det af Skanderborg Kommune anførte om beregningsforudsætninger lugt om ammoniak, at det fremgår overordnet af bemærkningerne til lovens nye § 27, stk. 1, at det er hensigten, at it-ansøgningssystemet vil understøtte, at oplysningerne i en ansøgning lægges entydigt fast som grundlag for kommunalbestyrelsens afgørelse, med henblik på at behovet for omfattende vilkår og risikoen for efterfølgende tvivl og mulighed for håndhævelse mindskes. Dette er præciseret i lovbemærkningerne.

Miljø- og Fødevarerministeriet har desuden på baggrund af Landbrug & Fødevarers bemærkninger foretaget en række præciseringer af bemærkningerne til lovens nye § 27, stk. 1, og § 34. Ministeriet bemærker dog samtidig, at lovens nye § 34, stk. 1, har et bredere sigte og anvendelsesområde end fastsættelse af nødvendige regler for at opfylde internationale forpligtigelser. Endvidere bemærkes for så vidt angår anførte om kumulation, at bemærkningerne er justeret, så det i stedet fremgår, at hensigten er, at miljø- og fødevarerministeren i relevant omfang vil kunne fastsætte regler, der indholdsmæssigt viderefører den gældende lovs § 26, stk. 2, der foreslås ophævet. § 26, stk. 2, indeholder en generel forpligtelse for kommunalbestyrelsen til lade vurderingen af en ansøgning omfatte de udvidelser og ændringer m.v., der er foretaget inden for de seneste 8 år, hvilket efter ministeriets opfattelse navnlig vil kunne have betydning i forhold til landskab og merdeposition.

5.1.8. Reduktion af ammoniakemission

5.1.8.1. Generelt krav om reduktion af ammoniak

Overordnet er Landbrug & Fødevarer meget utilfreds med Danmarks forpligtelse til at reducere ammoniakudledning med 24 % i perioden 2005-2020, idet dette får som konsekvens, at den nuværende danske overimplementering af krav om BAT på små bedrifter fastholdes i den nye husdyrregulering.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

De 24 % er besluttet af regeringen i tilknytning til Gøteborg Protokollen og sidenhen implementeret via NEC-direktivet. Dette falder udenfor området af nærværende lovforslag.

5.1.8.2. Det nye BAT krav (BAT og det generelle ammoniakkrav sammenlagt)

Landbrug & Fødevarer finder, at det vil være en fornuftig forenkling at afløse den nuværende dobbeltregulering, hvor der både findes et generelt ammoniakreduktionskrav og et BAT-krav med et enkelt reduktionskrav baseret på BAT-principperne, idet proportionalitetsprincippet indgår i BAT.

Landbrug & Fødevarer finder, at BAT i dansk ret skal defineres og anvendes som i EU-reglerne (IE-direktivet). Hvis der fastsættes reduktionskrav, der ikke er i overensstemmelse hermed, bør det ikke kaldes BAT. Det bør også fremgå klart hvilke BAT-krav, der har ophæng direkte i IE-direktivet, og hvilke der udelukkende er dansk regulering. Det bør også sikres, at der ikke fastsættes dansk BAT, som går ud over niveauer i BAT-konklusionerne i IRPP BREF. Ved oversættelsen af disse skal der være opmærksomhed på, at IRPP BREF emissioner kun omfatter emissioner fra stald og ikke lager, samt at enheden er kg NH₃ og ikke som i Danmark kg NH₃-N.

Landbrug & Fødevarer anfører endvidere, at beskrivelsen af hvornår BAT krav skærpes afhængig af anlægsstørrelsen er meget upræcis, idet der alene står, at der vil ske en oversættelse fra dyreenheder til produktionsareal. Ydermere står der, at størrelsen af reduktionskravet vil blive fastsat i forhold til størrelse af ændringen eller udvidelsen, men ikke hvordan reduktionskravet vil forholde sig til det eksisterende anlæg. Landbrug & Fødevarer kan ikke på dette grundlag foretage en vurdering af konsekvenserne.

Landbrug & Fødevarer finder det nødvendigt at understrege, at der ved brugen af BAT-grænseværdier skal opretholdes en mulighed for en konkret vurdering, hvilket svarer til praksis i dag. Man henviser herved til afgørelse fra Natur- og Miljøklagenævnet, der viser, at emissionsgrænseværdierne kan fraviges på baggrund af en konkret vurdering.

Når BAT-grænsen oversættes til en emission og dermed ændres for nogle dyretyper, bør der foretages en konsekvensvurdering af, hvor mange husdyrbrug dette berører, og hvorvidt de vejledende BAT-emissionsværdier stadig kan betragtes som proportionale for alle de berørte husdyrbrug. Landbrug & Fødevarer finder i den forbindelse, at der er behov for en opdatering af standardvilkårene.

Landbrug & Fødevarer bemærkes også, at der ved BAT ikke kan stilles krav om anvendelse af en bestemt teknik – men krav om at nå en emission på BAT-niveau. Dette bør præciseres.

Økologisk Landsforening antager, at de nuværende undtagelser i forhold til ammoniakreduktionskrav videreføres, som de gælder i dag, således at der ikke indføres et reduktionskrav, medmindre der findes egnet teknologi, der kan anvendes i overensstemmelse med økologireglerne m.v. Ligeledes er det Økologisk Landsforenings forventning, at udegående dyr fritages fra ammoniakreduktionskrav.

Agri Nord bemærker, at beskrivelserne af BAT for ammoniakemission er fejlagtige og misvisende, herunder at de fokuserer på Miljøstyrelsens BAT-standardvilkår. Miljøstyrelsens BAT-standardvilkår opdateres ikke i tilstrækkeligt omfang. BAT har derfor fået en stationær betydning, hvilket understreges af, at de nu er indarbejdet i husdyrgodkendelse.dk. Agri Nord håber derfor, at der tages højde for proportionalitetsprincippet, og at der fastholdes en mulighed for konkret vurdering.

Agri Nord anfører, at man er imod forslaget om forbud imod husdyrproduktion i områder med stor dyretæthed.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Hvad angår Landbrug & Fødevarers og andres ønske om, at BAT alene anvendes i overensstemmelse med IE-direktivet bemærkes, at Danmark ved implementeringen af IPPC-direktivet, hvorfra principperne om BAT oprindeligt stammer, har valgt at lade BAT omfatte andre typer husdyrbrug, end de der var omfattet af IPPC-direktivet (og sidenhen IE-direktivet) og at fastholde skrapere emissionsreduktionskrav, end de der følger af IPPC-/IE-direktivet. Dette har stor betydning for baggrundsbelastningen og derved for den danske implementering af habitatdirektivet og sidenhen NEC-direktivet. Der henvises til de alm. bemærkninger, hvor baggrunden er nærmere beskrevet.

BAT vurderes at være et egnet middel til at begrænse baggrundsbelastningen. Det er på denne baggrund Miljø- og Fødevareministeriets, at det er nødvendigt at fastholde BAT på det gældende niveau eller – som alternativ til dette – at etablere andre ammoniakreducerende tiltag med samme effekt.

Hvad angår synspunkterne om oversættelsen af IRPP BREF reduktionskravene skal Miljø- og Fødevareministeriet bemærke, at denne vil blive foretaget i bekendtgørelsesform i forbindelse med implementeringen af den netop vedtagne BAT-konklusion. Miljø- og Fødevareministeriet forventer ved oversættelse af reduktionskravene at tage hensyn til såvel forskellen i masseangivelsen af ammoniak, der i Danmark angives som kg NH₃-N, som til arealangivelsen, altså omregning fra stiplads til m² produktionsareal.

Med hensyn til Landbrug & Fødevarers henvisning til, at kravene kun omfatter emissioner fra stald bemærkes, at Miljø- og Fødevareministeriet er opmærksom på problemstillingen. Ved den kommende

implementering vil der overordnet set blive holdt fast i de eksisterende BAT-reduktionskrav af hensyn til EU-retlige forpligtelser, jf. ovenstående. Der forventes kun fastsat BAT krav til staldanlæg, hvorimod BAT krav til lager forventes at kunne opfyldes ved overholdelse af de generelle regler om overdækning. Forbedres overdækningen udover de generelle regler, f.eks. ved etablering af fast overdækning på gyllebeholdere, kan dette dog indgå i opfyldelsen af det samlede BAT krav på husdyrbruget. For at sikre overholdelsen af de dele af reduktionskravene, som kun fokuserer på staldene, forventes det, at der vil blive fastsat kravmålrettet husdyrbrug omfattet af IRPP BREF, således det sikres at disse også overholdes isoleret set, hvor en evt. effekt opnået i lagret ikke medregnes.

I den eksisterende regulering skærpes kravet ved henholdsvis 210/250 med stigende krav op til 750 DE for visse dyretyper. De eksisterende grænser for, hvornår skærpelsen i BAT-kravet indtræder, vil blive omsat til m² produktionsareal under hensyntagen til, at hele reduktionskravet beregningsmæssigt ligger på stalden, hvorved det er forskelligt for forskellige dyretyper.

Overordnet set vil BAT-kravet også i denne situation blive fastsat på et niveau svarende til i dag, hvor kravet skærpes i forhold til størrelsen af udvidelser og ændringer. På området, hvor der i dag er udarbejdet BAT standardvilkår, vil kravet tage udgangspunkt i disse, mens det nuværende generelle ammoniakkrav vil blive anvendt i situationer, hvor der ikke er udarbejdet BAT standardvilkår, eller hvor BAT standardvilkårene er meget misvisende pga. udviklingen af normtallene. I forbindelse med fastsættelsen af de endelige BAT krav vil det blive vurderet, hvorvidt det er muligt at leve op til disse BAT krav med det nye datasæt med miljøteknologiske løsninger svarende til den nuværende praksis. På nogle områder vil BAT kravene kunne blive lempet, idet en række miljøteknologiske løsninger bortfalder. Dette gælder kravet til mange eksisterende stalde og kravet til mange staldsystemer baseret på fast husdyrgødning. På andre områder vil kravene evt. kunne skærpes herunder i lyset af den længere frist for ibrugtagning af en godkendelse, som med lovforslaget ændres til 6 år, der evt. kan nødvendiggøre en skærpet vurdering af BAT ved ændringer for at fastholde samme beskyttelsesniveau som i dag. Disse forhold vil blive lagt endeligt fast i kommende bekendtgørelsesregler.

Hvad angår bemærkninger i flere høringssvar om at fastholde BAT-standardvilkår som vejledende og fastholde den konkrete vurdering bemærkes, at det er korrekt, at Natur- og Miljøklagenævnet i den citerede afgørelse konstaterer, at emissionsgrænseværdierne kan fraviges på baggrund af en konkret vurdering. Der ses imidlertid ikke at være konkrete afgørelser, hvor kravene er lempet efter en konkret vurdering.

Miljø- og Fødevarerministeriet finder ikke, at det vil være hensigtsmæssigt at fastholde BAT kravene som vejledende set i lyset af, at det fastlagte generelle ammoniakkrav forsvinder. Hvis BAT kravet, der fremover bliver det eneste generelle ammoniakkrav, bliver vejledende, vil der kunne opstå usikkerhed og uens praksis i kommunerne. Det skal i den forbindelse bemærkes, at tvivl omkring BAT vurderinger i en lang periode fra 2007-2010 var årsag til usikkerhed, lange sagsbehandlingstider og uens praksis. Det kan oplyses, at det i forbindelse med udarbejdelsen af den nye godkendelsesbekendtgørelse forventes, BAT kravet vil kunne fjernes i en lang række situationer f.eks. for flertallet af eksisterende anlæg, staldanlæg baseret på fast gødning (bortset fra fjerkræ) og alle gødningslagre. BAT kravet vil derfor primært være et krav knyttet til nye staldanlæg, hvor de teknologiske forudsætninger er stort set ens, således der ikke er grundlag for konkrete vurderinger svarende til den nuværende praksis. De fastsatte krav vil blive bindende med mulighed for i særlige tilfælde at fravige dem efter en konkret vurdering, herunder i forhold til visse eksisterende stalde. Bemærkningerne til § 27 er ændret i overensstemmelse hermed. Disse forhold vil blive præciseret i bekendtgørelsesform.

Hvad angår Landbrug & Fødevarer og Agri Nords ønske om jævnlige opdateringer af BAT standardvilkår bemærkes, at Miljø- og Fødevareministeriet er enig i, at der er behov for en opdatering. Miljø- og Fødevareministeriet forventer, at der igangsættes en proces primo 2017 med henblik på at påbegynde en opdatering af standardvilkårene, så der foreligger opdaterede vilkår snarest muligt.

Hvad angår oversættelse af de eksisterende BAT grænser til en emission, hvorved de ændres for nogle dyretyper, og ønsket om en konsekvensvurdering bemærkes, at der i forbindelse med fastsættelse af de endelige BAT krav vil være stor opmærksomhed i forhold til, om de fastsatte emissionsfaktorer og BAT kravene kan håndteres af miljøteknologier indenfor et acceptabelt omkostningsniveau på et niveau svarende til den nuværende praksis. Dette er både afgørende for, at erhvervet ikke bliver pålagt nye uacceptable meromkostninger og for, at den miljømæssige effekt kan opretholdes.

Hvad angår Landbrug & Fødevarers synspunkter om hvilke krav til valg af teknologier, der kan stilles, bemærkes, at der i forhold til høringsudkastet er sket en ændring af ordlyden i den foreslåede bestemmelse i lovens nye § 34 a, således at krav til teknologi ikke er eksplicit nævnt. Endvidere er bemærkningerne præciseret.

Til Agri Nord bemærkning om, at man er imod forslaget om forbud imod husdyrproduktion i områder med stor dyretæthed skal Miljø- og Fødevareministeriet bemærke, at der ikke indeholdes et sådan forslag. Forbud nævnes i de almindelige bemærkninger som et alternativ til en regulering med ammoniakreduktionskrav, der anvendes i visse lande med stor dyretæthed. Dette er præciseret i de almindelige bemærkninger.

Økologisk Landsforening antagelse om, at de nuværende undtagelser i forhold til BAT ammoniakreduktionskrav videreføres, og at udegående dyr fritages fra krav, er korrekt. Dette er præciseret i de almindelige bemærkninger.

5.1.8.3. BAT-grænsen på 750 kg NH₃-N

KL giver udtryk for tvivl om betydningen af reglen i lovens nye § 27, stk. 2, herunder om der ikke skal stilles vilkår i en godkendelse eller tilladelse, hvis et husdyrbrug, for at komme under grænsen på 750 kg NH₃-N, har anvendt en eller flere teknologier. KL er i den forbindelse i tvivl om, hvordan der skal føres tilsyn med sådanne afgørelser.

KL anfører videre, at det skal sikres, at både stald og lager inddrages i BAT-vurderingen, da man jo ellers kan komme under BAT-kravet ved at flytte gylle til en anden ejendom. Man kan i teorien forestille situationer, hvor der ikke stilles vilkår til BAT på IE-husdyrbrug, hvilket antages ikke at være meningen.

Landbrug & Fødevarer er uenig i den foreslåede BAT-grænse, idet man foreslår, at emissionsniveauet for, hvornår krav om BAT indtræder, hæves fra de angivne 750 kg NH₃-N til 1.000 kg NH₃-N, da 750 kg vil udgøre en skærpelse af BAT-grænsen for en række produktioner.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Til KL's spørgsmål om vilkår, bemærkes, at vilkår fastsat i godkendelsen eller tilladelsen i medfør af § 27, stk. 1, eller evt. fastsatte generelle regler, kan danne grundlag for tilsyn i disse tilfælde.

I forhold til KL's bemærkninger om at inddrage lageret og risikoen for omgåelse ved flytning af gylle skal præciseres, at både stald og lager indgår i BAT vurderingen, men at både emissionen og BAT beregnes på baggrund af overflader. Hvis gylle flyttes til en anden ejendom ændres derfor hverken

emissionerne eller kravet. Emissionen ændres kun hvis gyllebeholderen placeres på en anden ejendom. Der er ikke tilknyttet noget BAT krav til lageret udover overholdelse af de generelle overdækningsregler. BAT kravet beregnes således udelukkende i forhold til staldanlæg. Det kan dog indgå i BAT kravet, hvis der etableres fast overdækning på egne gyllebeholdere, således BAT kravet på staldanlæggene kan reduceres.

Hvad angår synspunktet om at hæve grænsen bemærkes, at ved de 750 kg fastholdes den eksisterende reduktion. Dette er nødvendigt, se hertil redegørelse om behov for begrænsning af baggrundsbelastningen hensyn til habitatdirektiv og NEC-direktiv i de almindelige bemærkninger til lovforslaget. Det bemærkes hertil, at der ved omregningen til 750 kg N er sket en vurdering af emissionen fra de eksisterende kendte emissioner ved 75 DE. Emissionen fra de forskellige produktioner er vægtet via de pågældende produktioners andel af den samlede danske produktion. Miljø- og Fødevarerministeriet mener derfor at en forhøjelse til 1.000 kg NH₃-N vil sænke nuværende beskyttelsesniveau.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

5.1.8.4. Fosfor

KL anfører, at der kan opstå et dilemma mellem BAT-krav for fosfor og landmandens frihed. Man peger på, at det af bemærkningerne fremgår, at der, i stedet for et krav til maksimalt fosforindhold i gødningen kan BAT-kravet for svine- og fjerkræbrug, indføres et krav om at reducere fosforforbruget ved anvendelse af fasefodring og fytase ved brug af varmebehandlet foder. KL anfører, at man på den måde binder landmanden til en bestemt teknik.

Skanderborg Kommune anfører, at det forhold, at der ifølge forslaget ikke længere kan stilles BAT-krav vedrørende fosfor for anlægget indebærer, at der ikke vil være et incitament for landmanden til at begrænse brugen af fosfor hverken i stalden eller på marken. I forlængelse heraf anfører kommune, hvis det ikke bliver muligt at fastsættelse af BAT-krav vedrørende fosfor efter reglerne for anlægsområdet, da bør det indarbejdes i arealreguleringen. Endelig anfører Skanderborg Kommune, at et BAT-krav til fosfor vil kunne fastsættes med afsæt i en af Miljøstyrelsen udarbejdet tabel med angivelse af max antal dyr pr. m².

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Angående fosfor kan oplyses, at der i høj grad fortsat vil være incitament til en effektiv fodring med fosfor, men at dette nu i stedet er indarbejdet i de nye fosforlofter, som gennemføres i gødningsregnskabsreglerne. En effektiv fodring med fosfor vil fremover kunne anvendes som virkemiddel til at nedbringe fosforindholdet i gylle, hvorved arealkravet for en given husdyrproduktion reduceres. Det er ikke længere muligt at inddrage disse forhold eller udarbejde tabeller med grænseværdier i den nye anlægsregulering, da der ikke længere er et klart krav til det tilladte antal producerede dyr. Den nævnte tabel over det maksimale antal dyr per m² er kun vejledende og kan ikke anvendes som grundlag for BAT krav. Vedrørende kommentaren om, at BAT kravet fastlåser ansøger til en bestemt teknologi kan oplyses, at der fastsættes krav om bestemte initiativer, men det vil ikke blive lagt fast præcist hvilket fabrikat og konstruktion, som skal anvendes til at gennemføre fasefodringen, eller om, og i givet fald hvilket fabrikat af, fytase som skal anvendes.

Bemærkningerne har givet anledning til enkelt justeringer i lovforslagets bemærkninger.

5.1.8.5. Andet BAT end ammoniak

KL ønsker at drøfte, hvordan BAT-krav om CO₂, vand- og energiforbrug håndteres. BAT omfatter disse forhold, men ansøger skal ikke længere oplyse om lys, strøm, vand etc. i ansøgningen.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Der vil fortsat skulle oplyses om disse forhold, så længe der fortsat skal fastsættes vilkår herom.

Lovforslagets bemærkninger er præciseret i overensstemmelse hermed.

5.1.8.6. Teknologi

Brancheforeningen for Biogas finder det vigtigt at undgå begrænsninger for biogasproduktionen, for eksempel ved krav om staldforsuring af gylle for at mindske ammoniakemissionen, idet det vil blokere for efterfølgende afgang af gyllen. Derfor bør der være lige mulighed for andre tiltag, herunder gyllekøling og hurtig udsugning af gyllen, da det optimerer muligheden for samtidig at minimere metanudledningen fra husdyrgødningen og optimere biogasproduktionen og dermed fortrængningen af fossil energi.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevarerministeriet kan oplyse, at reglerne kun fastsætter krav til den maksimale emission. Der vil som regel være flere teknologier, som kan opfylde ammoniakkravene, således landmænd kan fravælge forsuring, hvis de afsætter til et biogasanlæg, som ikke vil modtage forsuret gylle, og i stedet vælge gyllekøling eller andre teknologier. Det kan oplyses, at miljøkravene i forhold til ammoniak generelt set videreføres på samme niveau som de eksisterende krav, således lovforslaget ikke ændrer væsentligt på behovet for anvendelse af de forskellige teknologier.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

5.1.8.7. De specifikke ammoniakdepositionskrav

5.1.8.7.1. Depositionskrav/påvirkning af natur

Agri Nord bemærker, at den nuværende ammoniakregulering er en overimplementering af habitatdirektivet og VVM-direktivet, og at totaldepositionskravet for kategori 2-natur bør lempes. Agri Nord mener også, at merpositionskravet for kategori 3-natur bør ændres, sådan det blot sikres, at der ikke sker en tilstandsændring.

Agri Nord bemærker endvidere, at lovforslaget lægger op til, at kommunerne fortsat skal vurdere tålegrænser i relation til kategori 3-natur. Agri Nord mener, at der er behov for faglig underbygning og guidelines i relation til tålegrænser med henblik på ensartet anvendelse, idet Agri Nord har konstateret, at praksis i kommunerne i dag varierer meget. Dette gælder også i forhold til, at det heller ikke er klart defineret, hvad forskellen er på baggrundsbelastning og belastning fra en nærliggende kilde, og hvad der skal medregnes i vurderingen af tålegrænsen.

Bæredygtigt Landbrug bemærker generelt, at den specifikke ammoniakregulering bør bortfalde. Beskyttelsen er marginal i forhold til baggrundsbelastningen og samtidig voldsomt indgribende for det enkelte husdyrbrug.

Derudover bemærker Bæredygtigt Landbrug, at man bør kunne måle sine udledninger af ammoniak. Det bør herudover overvejes at operere med en ammoniakbank, så man i nogle år kan have en lidt højere udledning og andre år en lavere ammoniakudledning, også ud over den tilladte

ammoniakdeposition. Dette skal ses i lyset af, at ammoniak ikke er akut skadeligt, men netop har en effekt over lang tid, så om depositionen kommer det ene eller det andet år har formentlig ikke den store betydning. Der kunne om nødvendigt fastlægges nogle grænser for, hvor meget man må overskride i de enkelte år.

Danmarks Naturfredningsforening efterspørger tidshorisont for analyse af ammoniakreguleringen i forhold til beskyttelsesniveau for kategori 2-natur og forventer af blive inddraget i arbejdet. Efter DNS opfattelse burde analysearbejdet have været foretaget forud for udarbejdelsen af udkastet til lovforslag, idet konsekvenserne er vanskelige at bedømme uden.

Landbrug & Fødevarer er bekymret over, at der som udgangspunkt ikke vil ske nogen ændringer i beskyttelsesniveauet for ammoniak. Landbrug & Fødevarer har dog noteret sig, at det i regi af Naturpakken er besluttet, at der i løbet af 2017 skal udarbejdes et nyt beslutningsgrundlag for den samlede ammoniakregulering. Landbrug & Fødevarer ser meget frem til at bidrage til denne proces. Landbrug & Fødevarer ønsker, at det anføres, at overvejelserne skal ske i 2017.

Landbrug & Fødevarer finder det derudover misvisende, at det faglige grundlag for den nuværende ammoniakregulering omtales som »bedste videnskabelige viden« i nutid, da grundlaget er en del år gammelt. Der bør angives præcist, hvilke rapporter der henvises til, så disse kan vurderes kritisk af læseren

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Til Landbrug & Fødevarer, Agri Nord og Bæredygtigt Landbrugs synspunkter om beskyttelsesniveauet for ammoniakdeposition, herunder relationen til habitatdirektivet og VVM-direktivet og reguleringen af kategori 3 natur bemærkes, at der i Aftale om Fødevarer- og landbrugspakke indgår en indsats om smidigere husdyrgodkendelser, herunder at der skal ske en kortlægning af ammoniakfølsom natur i årene 2016-19 med henblik på at understøtte og fremme en hurtigere og mere målrettet sagsbehandling i kommunen. Som led i aftale om Naturpakken er der endvidere igangsat udarbejdelse af et nyt beslutningsgrundlag, der skal angive mulighederne for at gennemføre en ændring af reglerne for ammoniakdeposition fra husdyrsbrug i relation til beskyttet natur. I beslutningsgrundlaget skal angives forskellige handlemuligheder med angivelse af konsekvenserne, herunder naturmæssige, juridiske og økonomiske. Dette arbejde er igangsat og der er afsat midler til arbejdet i 2016 og 2017. De relevante parter vil blive inddraget.

Hvad angår det faglige grundlag for det gældende beskyttelsesniveau for ammoniakfølsom kategori 1-, 2- og 3-natur bemærkes, at det blev fastsat i 2011 med udgangspunkt i en vurdering foretaget af Aarhus Universitet (»Usikkerheder i modeller for ammoniak i forbindelse med VVM og tærskelværdi for beregnet kvælstofafsætning for en enkelt kilde til særlig følsomme naturområder«, Aarhus Universitet, 2005). Det bemærkes endvidere, at beskyttelsen af den ammoniakfølsomme natur generelt er baseret på en veldokumenteret sammenhæng mellem atmosfærisk kvælstofdeposition, herunder ammoniak, og påvirkning af naturen, hvilket Aarhus Universitet har redegjort for i »Notat om ammoniakindsatsen« (Aarhus Universitet, 2012).

For så vidt angår det af Bæredygtigt Landbrug om målinger henvises til Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger i afsnit 5.1.10.

Lovforslagets almindelige bemærkninger er justeret i overensstemmelse hermed.

5.1.8.7.2. Bilag IV-arter

Landbrug og Fødevarer ønsker, at der i lovforslagets bemærkninger henvises til Kommissionens vejledning om habitatdirektivets artikel 12 fra februar 2007. Af den fremgår efter Landbrug & Fødevarers opfattelse, at der næppe vil kunne foreligge en ødelæggelse af yngle- eller rasteområde for bilag IV-arter i habitatdirektivets artikel 12 og 13's forstand i det omfang, der alene foreligger mere eller mindre diffuse påvirkninger af de pågældende arters levesteder. Desuden omtaler bestemmelserne opretholdelse af økologisk funktionalitet for yngle- og rasteområder. Det kan således være acceptabelt, at der sker en påvirkning af et levested, hvis den økologiske funktionalitet opretholdes. Der bør således ikke være behov for at sikre en yderligere beskyttelse af dem mod ammoniak.

Endelig anføres, at den nuværende vejledning vedr. vurdering af ammoniakpåvirkning af natur uden for kategori 1,2 og 3 er meget sparsom, og danner dermed grobund for meget subjektive og uensartede vurderinger i kommunerne.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet er enig med Landbrug & Fødevarer i, at det af Kommissionens vejledning om habitatdirektivets artikel 12 fremgår, at i de sager, hvor beskadigelse eller ødelæggelse af et yngle- eller rasteområde for bilag IV-arter skyldes diffuse årsager, vil det formentlig være vanskeligt at fastslå en klar årsagssammenhæng til en menneskeskabt handling.

Af forarbejderne til den danske gennemførelse af artikel 12 fremgår således også, at »Beskadigelser eller ødelæggelser, som er et resultat af diffuse påvirkninger fra mange kilder, er ikke omfattet af forbuddet [mod beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- eller rasteområder], idet der ikke vil være en årsagssammenhæng mellem en bestemt handling og skaden.«

Miljø- og Fødevareministeriet har på den baggrund præciseret lovforslagets bemærkninger således, at det bl.a. fremgår, at det typisk vil være vanskeligt at påvise en selvstændig betydning af belastningen fra projektet i områder med væsentlige diffuse bidrag.

Miljø- og Fødevareministeriet er endvidere enig med Landbrug & Fødevarer i, at princippet om opretholdelse af den økologiske funktionalitet for bilag IV-arter indebærer, at ikke enhver beskadigelse eller ødelæggelse af et yngle- eller rasteområde vil udgøre en overtrædelse af beskyttelsen. Princippet er beskrevet i Kommissionens vejledning, i forarbejderne til naturbeskyttelses- og jagt- og vildtforvaltningslovens gennemførelse af habitatdirektivets artikel 12 og er endelig en del af ministeriets administrative praksis. Dette er efter Miljø- og Fødevareministeriets vurdering allerede afspejlet i lovbemærkningerne.

5.1.8.8. Kumulation

Agri Nord bemærker, at lovforslaget lægger op til videreførelse af kumulationsreglerne i forhold til ammoniakdeposition til kategori 1-natur. Efter Agri Nords opfattelse mangler der dog en mulighed for konkrete vurderinger i den gældende kumulationsmodel. Kumulationsmodellen i den nye regulering bør derfor udvides.

Agri Nord bemærker endvidere, at den gældende mulighed for en øget deposition som følge af afgrænsning kategori 1-natur med egne dyr, bør udvides til at også at omfatte afgrænsning med andres dyr.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Som nævnt ovenfor, er der som opfølgning på Aftale om Fødevarer- og landbrugspakke igangsat et arbejde med udarbejdelse af et beslutningsgrundlag for den fremtidige regulering af ammoniakdepositionen på ammoniakfølsom natur. I dette arbejde indgår også, hvordan kumulationsaspektet kan håndteres.

5.1.9. Lugtemission

Landbrug & Fødevarer gør opmærksom på, at den nye beregningsmetode i nogle tilfælde kan betyde, at eksisterende husdyrbrug »på papiret« pludselig har en højere lugtemission, selvom de fortsætter med nøjagtig samme produktion som hidtil. Dette forhold, og tilsvarende forhold vedrørende ammoniak, bør der tages hensyn til med passende overgangsordninger.

Landbrug & Fødevarer er positive over, at Miljø- og Fødevareministeriet vil udrede, om der i beregningsgrundlaget for lugtemission fortsat er behov for at vurdere og videreføre den såkaldte FMK-beregningsmodel for lugt. Det vi være med til at undgå den dobbeltadministration, der er i dag.

I dag beregnes genegrænser for lugt både efter lugtvejledningen fra 2007 og efter den vejledende FMK metode fra før 2007. Der skal undgås unødigt dobbeltregulering efter to forskellige modeller. For pelsdyr er der rent faktisk trippel-regulering. Landbrug & Fødevarer bidrager gerne til det påtænkte udredningsarbejde.

Dansk Pelsdyravlerforening ønsker, at pelsdyrbrug skal reguleres som andre husdyrbrug, hvorfor de skærpede afstandskrav for pelsdyrbrug bør fjernes.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Angående Landbrug og Fødevarers bemærkning om stigning »på papiret« bemærkes, at dette formentlig refererer til, at der vil kunne være forskydninger i lugtgeneregningerne, når samme husdyrbrug beregnes efter henholdsvis den eksisterende regulering, der er baseret på antal dyr, og den nye regulering baseret på produktionsarealer. Dette skyldes den ændrede faglighed, der anvendes. Det bemærkes hertil, at landmanden ikke vil blive omfattet af nye, ændrede krav som følge af stipadsmodellen, med mindre der søges om ændringer, eller landmanden selv ønsker en overgang til stipladsmodellen, se hertil afsn. 5.1.1.1. og 6.5.

Hvad angår Landbrug og Fødevarer og Dansk Pelsdyravlerforenings synspunkter om lugtreguleringen i forhold til pelsdyr, skal det præciseres, at pelsdyrfarme ikke som angivet bliver omfattet af en trippel-regulering, idet de ikke er reguleret af FMK-beregningsmodellen. Det skærpede afstandskrav for pelsdyrfarme i forhold til andre husdyrbrug er bl.a. begrundet i, at de netop ikke som andre husdyrbrug er reguleret af FMK-modellen. De faste afstandskrav håndterer desuden andre gener end lugt som f.eks. fluer.

Derudover bemærkes, at Miljø- og Fødevareministeriet i arbejdet med beregningsmodeller for lugt vil inddrage erhvervet og andre relevante parter.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer af lovforslaget.

5.1.10. Beregning, datagrundlag m.v.

Bæredygtigt Landbrug bemærker, at man bør kunne måle sine udledninger af ammoniak og i det omfang, man fastlægger hvilke stoffer, der er afgørende for lugt, så også målinger for lugt. Målingerne skal kunne erstatte modelberegninger i en retlig kontekst. Man skal kunne støtte ret på målinger.

Landbrug og Fødevarer bemærker, at det er vigtigt, at der er transparens og gennemsigtighed i modeller og beregninger. Der bør tillige fastlægges klare rammer for kvalitetssikring og dokumentation af data

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Hvad angår ønskerne om en reguleringsramme, der er bygget op omkring målinger henvises til afsnit 2, hvoraf fremgår, at det på nuværende tidspunkt ikke er muligt at måle emissionerne fra husdyrbrug på en pålidelig, driftssikker og samtidig økonomisk realistisk måde. En model baseret på målinger vil desuden kunne indebære betydelig investeringsusikkerhed for erhvervet i forhold til at opretholde fuld staldudnyttelse, idet målinger kan varierer meget. Som det også fremgår af afsnit 2, er det muligt, at der fremover vil være et fagligt og teknisk forbedret grundlag for at bygge modellen op omkring emissioner og efterfølgende kontrolmålinger eller lign.

5.1.11. Ophævelse af godkendelser og tilladelser om husdyrbrug

Vejle Kommune foreslår, at der i husdyrbrugloven indsættes bestemmelser, hvorefter driftsherren af et husdyrbrug selv kan anmode om at få en godkendelse eller en tilladelse efter lovens nye §§ 16 a og b, den gældende lovs §§ 10-12 og miljøbeskyttelseslovens § 33 ophævet.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

De foreslåede bestemmelser i § 103, stk. 1, og § 10, stk. 1, er efter Miljø- og Fødevareministeriets opfattelse ikke til hinder for, at den ansvarlige for et husdyrbrug, som er etableret før 2007, herunder godkendt efter miljøbeskyttelseslovens § 33, eller tilladt eller godkendt efter den gældende lovs §§ 10-12, kan ansøge kommunen om en godkendelse efter § 16 a, stk. 1 eller 2, eller en tilladelse efter § 16 b, stk. 1, selvom der med ansøgningen ikke planlægges udvidelser eller ændringer af husdyrbruget. Den ansvarlige for et husdyrbrug kan ønske at få en godkendelse eller tilladelse efter lovens nye bestemmelser med henblik på at komme over på stipladsmodellen. Det allerede tilladte eller godkendte husdyrbrug vil med henblik på at få en ny godkendelse eller tilladelse imidlertid skulle godkendes eller tillades på samme måde som andre husdyrbrug, der skal godkendes eller tillades efter §§ 16 a, stk. 1 eller 2, eller § 16 b, stk. 1. Det vil sige, at ansøger evt. også skal udarbejde en miljøkonsekvensrapport til brug for kommunens behandling af ansøgningen. Kommunalbestyrelsen vil dog også skulle foretage en konkret vurdering af, hvorvidt ophævelse af en godkendelse eller tilladelse er mulig ud fra de almindelige forvaltningsretlige regler. Hertil kommer også regler om ophør m.v.

Kan kommunalbestyrelsen godkende eller tillade husdyrbruget efter lovens nye regler, vil kommunalbestyrelsen samtidig skulle ophæve en allerede meddelt tilladelse eller godkendelse. På baggrund af Vejle Kommunes bemærkninger har Miljø- og Fødevareministeriet fundet anledning til at præcisere lovforslagets almindelige bemærkninger.

5.2. Bortfald af godkendelser og tilladelser m.v. (kontinuitet)

5.2.1. Udnyttelse af tilladelse eller godkendelse inden 6 år

Landbrug & Fødevarer anfører, at fristen for udnyttelse bør tælle fra byggeriets afslutning og ikke som foreslået fra byggesagens afslutning. Alternativt kan der gives mulighed for, at kommunen kan forlænge den lovbestemte udnyttelsesfrist på 6 år i helt særlige tilfælde.

I overensstemmelse med almindelig lovpraksis bør de nye regler for ibrugtagning også gælde for gamle sager i lighed med overgangsreglen ved seneste ændring af reglerne om udnyttelsesfrister (L12), herunder også for de lovligt eksisterende, der ikke har en tilladelse eller godkendelse.

Såfremt sagen påklages og klagenævnet efterfølgende afviser klagen, eller klagen trækkes tilbage, bør fristen regnes fra dette tidspunkt og ikke tidspunktet for meddelelse af tilladelsen eller godkendelsen.

KL er enig i, at det kan give god mening at forlænge udnyttelsesfristen til 6 år, men der er udfordringer i at gøre udnyttelsen afhængig af en byggetilladelse. Det gælder især dyrehold i eksisterende staldanlæg, fordi en ansøgning uden byggeri ikke passer ind i denne skabelon. KL ser gerne, at det fortsat er kommunerne, som definerer i afgørelserne, hvornår godkendelsen anses som udnyttet.

Brønderslev Kommune ønsker mulighed for, at fristen i særlige tilfælde kan forlænges efter kommunens konkrete afgørelse.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Hvad angår Landbrug og Fødevarers og KL's synspunkter om, hvornår 6 årsfristen skal anses for afbrudt bemærkes, at lovforslaget er ændret. I stedet for den faste regel, der knytter sig til byggesagen, er der nu indsat en hjemmel til, at ministeren kan fastsætte nærmere regler om, hvornår udnyttelse anses for at være sket. Af de specielle bemærkninger fremgår nu, at bemyndigelsen forventes udnyttet til at fastsætte regler om, at fristen fremover vil blive knyttet til et entydigt begreb i tilknytning til byggeriets endelige afslutning i situationer, hvor der foreligger en byggesag, og ellers til et andet objektivt konstaterbart kriterium i tilknytning til den endelige realisering.

Hvad angår ønsket om at kunne fravige de 6 år i særlige situationer bemærkes, at 6 år efter Miljø- og Fødevarerministeriets opfattelse er lang nok tid til, at der det bør kunne nås at realisere projektet i alle tilfælde. Konsekvensen af ikke at overholde fristen vil efter § 59 a være, at der skal søges påny for den del, der ikke er udnyttet. Hvis der er gået så lang tid, forekommer det rimeligt, at der skal søges på ny for at sikre en opdateret tilladelse eller godkendelse.

Hvad angår Landbrug & Fødevarers ønske om, at de nye regler i § 59 a skal gælde for alle lovligt eksisterende husdyrbrug bemærkes, at det er præciseret i § 59 a, at ministeren kan fastsætte regler om, at § 59 a også kan bringes i anvendelse i forhold til husdyrbrug, der har en tilladelse eller en godkendelse efter §§ 10, 11 eller § 12 i husdyrbrugloven eller en godkendelse efter § 33 i miljøbeskyttelsesloven.

Hvad angår evt. lovligt eksisterende husdyrbrug, der ikke har en tilladelse eller godkendelse efter de nævnte regler bemærkes, forventes det ikke, at disse bliver omfattet lovforslagets regler om bortfald, idet disse vil være omfattet af planlovens regler om udnyttelse eller af retsgrundsætningen om bortfald på ulovbestemt grundlag.

Såfremt tilladelsen eller godkendelse påklages fremgår det af bemærkningerne til § 59 a, at fristen regnes fra klagesagens afgørelse. Såfremt klagen afvises eller trækkes tilbage er det på baggrund af høringen præciseret, at fristen regnes fra klagenævnets meddelelse herom til afgørelsens adressat.

Hvad angår KL's ønske om, at kommunerne fortsat skal fastsætte udnyttelsesfristen i konkrete afgørelser bemærkes, at dette ikke vurderes at stemme overens med ønsket om færre konkrete vurderinger og kortere sagsbehandlingstider.

5.2.2. Helt eller delvist bortfald efter ibrugtagning

Landbrug & Fødevarer finder endvidere, at kontinuitetsbrudsperioden på 3 år bør forøges til 5 år for at opnå overensstemmelse med det nylige forslag til modernisering af planloven.

Landbrug og Fødevarer mener endvidere, at det er uklart, hvordan et tilfælde med delvist kontinuitetsbrud efter de nye regler skal håndhæves i forskellige praktisk forekommende situationer, herunder hvor udnyttelsesgraden af et produktionsareal er så lav, at der ikke længere sker driftsmæssig udnyttelse.

KL peger på, at kommunerne i dag vurderer, om der er sket kontinuitetsbrud via antal producerede dyr. Dette har kommunen løbende kendskab til, fordi produktionsrammen udtrykkes i antal dyr, men det vil kommunerne ikke have samme kendskab til fremover, hvor produktionsrammen vil blive udtrykt i M2 produktionsareal. I den forbindelse anføres, at der kan være udfordringer i at kontrollere, om arealet i en stald udnyttes mindst 50 %, dels fordi der ofte er lang tid mellem kommunens besøg på ejendommen, dels fordi produktionen ikke nødvendigvis er adskilt i de forskellige stalde. I den forbindelse anføres, at et effektivt tilsyn vil være hjulpet af krav om dokumentation for produktionen på staldniveau.

KL anfører i forlængelse heraf, at der kan opstå forskellige problemer med at fastslå, hvorledes reglerne skal håndhæves i praksis, herunder hvorledes relationen til dyrevelfærdsreglerne vil være. Der ønskes vejledning på området, som KL gerne deltager i udarbejdelsen af.

Vejle Kommune anfører, at der er et hul imellem 59 a's ibrugtagningsregler reglerne om helt eller delvist bortfald, idet den situation kan opstå, at byggesagen afsluttes, mens kun 1/4 af stalddene bygges færdigt.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Hvad angår spørgsmålet om at forlænge fristen fra 3 til 5 år bemærkes, at de 3 år på husdyrområdet svarer til ordningen på det øvrige område for godkendelser af forurenende virksomhed, der reguleres af den tilsvarende regel i miljøbeskyttelseslovens § 78 a. Det er Miljø- og Fødevareministeriets vurdering, at de 3 år for tilladelser og godkendelser er velbegrunderet som en specialregel for forurenende virksomheder, hvor særlige forhold gør sig gældende, uanset at den generelle regel for lokaliseringsgodkendelser foreslås forlænget med udkastet til lov om ændring af planloven. Denne vurdering skal også ses i lyset af den betydelige lempelse af reglerne om helt eller delvist bortfald af tilladelsen eller godkendelsen, som indeholdt i nærværende lovforslaget om ændring af husdyrbrugloven.

Med hensyn til spørgsmålet om reglerne anvendelse og håndhævelse i praksis bemærkes, at udgangspunkt er, at mindst 25 % af produktionsarealet skal være driftsmæssigt i brug, hvilket svarer til, at der på de pågældende arealer skal være en produktionsintensitet på mindst 50 % af det mulige efter dyrevelfærdskrav eller andre krav for belægningen. Heri ligger f.eks., at såfremt der produceres i et staldanlæg ud af 4 lige store, og produktionen i dette anlæg er på mindst 50 % vil hele tilladelsen eller godkendelsen blive opretholdt. Hvis der alene produceres 40 % i et anlæg, bevares de 40 % i dette anlæg, mens den øvrige del bortfalder. Hvad angår den del der bortfalder, vil det være nødvendigt at ansøge på ny.

Hvad angår tilsyn og håndhævelse bemærkes, at det for at kunne kontrollere produktionsintensiteten, vil kunne være nødvendigt at kontrollere slagteriafregninger, indberetning til gødningsregistret eller andet, der viser produktionens omfang. Derudover bemærkes, at Miljø- og Fødevareministeriet er indstillet på at udarbejde vejledningsmateriale om tilsyn og håndhævelse i forhold til helt eller delvist bortfald af tilladelsen eller godkendelsen. KL og andre relevante parter vil blive inddraget heri.

Hvad angår Vejle Kommunes synspunkt om sammenhæng imellem reglerne i § 59 a, stk. 1 og 2 bemærkes, at afbrydelse af 6 årsfristen forudsætter at byggesagen er afsluttet, hvilket ikke kan ske, hvis anlægget ikke er bygget.

5.3. Retsbeskyttelse, påbud og revurdering

I lovdkastet foreslås bl.a., at den regelmæssige revurdering, der i den gældende lov omfatter husdyrbrug godkendt efter §§ 11-12, alene skal omfatte IE-husdyrbrug. Det betyder, at alene husdyrbrug, der fremover bliver godkendt efter lovens nye § 16 a, stk. 2, vil være omfattet af revurderingspligten. Imidlertid fastholdes revurderingspligten for husdyrbrug, der har en godkendelse efter §§ 11-12 i den gældende husdyrbruglov eller § 33 i miljøbeskyttelsesloven. Herved fastholdes totaldepositionskravet i forhold til disse husdyrbrug navnlig af hensyn til den danske implementering af habitatdirektivet.

5.3.1. Regelmæssig revurdering af husdyrbrug omfattet af § 16 a, stk. 2.

KL peger på, at miljøbeskyttelsesniveauet sænkes, når revurderingerne ikke længere skal foretages på husdyrbrug, der ikke er omfattet af IE-direktivet. I forlængelse heraf peger Danmarks Naturfredningsforening, at der bliver tale om en betydelig generel slækkelse af natur- og miljøbeskyttelsen, når der ikke sikres den nødvendige indføring af bedste tilgængelige teknik til at mindske natur- og miljøpåvirkningen fra husdyrbrug.

Vejle kommune anfører, at det ikke fremgår, at godkendelser, der fremover meddeles efter § 16 a, stk. 4, fremover skal omfattes af den regelmæssige revurdering.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

De husdyrbrug, der godkendes eller tillades efter den nye ordning, vil skulle overholde bedste tilgængelig teknik, jf. § 27, stk. 2, når de overskrider grænsen 750 kg NH₃-N, svarende til grænsen for BAT på 75 DE, som gælder i dag. Når de 8 års retsbeskyttelsesperiode er udløbet, vil det være muligt at gribe konkret ind overfor husdyrbruget efter påbudsreglen i § 39. Som det fremgår af de almindelige bemærkninger pkt. 9.2. er det Miljø- og Fødevareministeriets vurdering, at de ændrede regler om revurdering må antages i nogen grad at påvirke miljøbelastningen fra de pågældende husdyrbrug.

Hvad angår Vejle Kommunes synspunkt bemærkes, at reglen i § 16 a, stk. 4, vedrører den situation, at der er meddelt en godkendelse efter § 16 a, stk. 1 eller stk. 2, hvorefter der ansøges om en udvidelse eller ændring af reglen regulerer godkendelsespligten i denne situation.

Det er Miljø- og Fødevareministeriets vurdering, at der på baggrund af IE-direktivet tillige vil være pligt til regelmæssig revurdering af en godkendt ændring eller udvidelse på et IE-brug. Det kommer formentlig an på omstændighederne, herunder art og omfang af udvidelsen/ændringen, om godkendelsen meddeles som en såkaldt tillægsgodkendelse eller en helt ny godkendelse. Der henvises til pkt. 5.1.3. om tillægsgodkendelser. Det er dog blevet præciseret i § 41, stk. 2, at der tillige er pligt til revurdering af godkendelsen, hvis den er meddelt efter § 16, a, stk. 4, ligesom hjemlen til at fastsætte nærmere regler om revurderingen er tilsvarende udvidet.

5.3.2. Revurdering af eksisterende husdyrbrug godkendt efter §§ 11-12 eller efter miljøbeskyttelseslovens § 33

Landbrug & Fødevarer ønsker en afskaffelse af kravet om revurdering af eksisterende husdyrbrug godkendt efter §§ 11-12 eller miljøbeskyttelseslovens § 33. Man anfører, at totaldepositionskravet kun kan begrundes med habitatdirektivet for vidt angår kat. 1 natur (habitatnatur) og ikke kat. 2 natur, da disse naturområder ikke har nogen relation til Habitatdirektivet.

Derudover vurderer Landbrug & Fødevarers, at reguleringen under alle omstændigheder ikke er tilstrækkelig til at overholde habitatdirektivet. Der peges herunder på, at det ikke er tilstrækkeligt til at overholde direktivets artikel 6.2, at man anvender revurderingssystemet. Man anfører, at hvis en forringelse af et Natura 2000-område er i modstrid med direktivets målsætninger, har medlemsstaten en forpligtelse til at gribe ind ved at bringe de negative virkninger til ophør enten ved at standse aktiviteten eller ved at træffe afhjælpende foranstaltninger. I forlængelse heraf peges man på, at der er brug for at gribe direkte ind på baggrund af Naturbeskyttelseslovens § 19e og § 19f, der giver myndighederne hjemmel til at gribe ind overfor eksisterende aktiviteter samt at yde erstatning for det tab, en sådan indgriben måtte medføre. Når der er valgt et system, hvor overholdelse sikres via revurderingssystemet, sker det som erstatningsfri regulering. Der henvises til et responsum fra professor, dr. jur. Peter Mortensen, hvori det er anført, at det afhængig af de konkrete omstændigheder kan være en form for magtfordrejning, hvis en kommune på baggrund af reglerne om revurdering – for at undgå udbetaling af billighedserstatning – vælger at afvente udløbet af den 8-årige retsbeskyttelsesperiode, fremfor at træffe beslutning om at gribe ind efter naturbeskyttelsesloven. Da der kan være forskel på, hvorledes kommunerne håndterer disse regler, peges der også på, at dette kan være i strid med en lighedsgrundsætning. På denne baggrund konkluderer Peter Mortensen, at det forekommer sandsynligt, at en domstol vil nå frem til, at der skal betales billighedserstatning i en situation, hvor en landmand anfægter kommunens brug af revurderingsreglerne fremfor naturbeskyttelseslovens regler.

Derudover anfører Landbrug & Fødevarer, at det i hvert fald ikke kan være nødvendigt, at opretholde det fulde revurderingskrav for husdyrbrug godkendte efter §§ 11 og 12 og miljøbeskyttelseslovens § 33, idet det må være tilstrækkeligt, at det alene gælder for de, der ikke overholder totaldepositionskravet, og revurderingen skal i givet fald alene vedrøre dette spørgsmål. Der bør således ikke opretholdes et krav om revurdering, medmindre der består et problem med totaldepositionskravet, og hvis ikke dette er tilfældet, skal revurderingssagen afbrydes.

Endelig anfører Landbrug & Fødevarer, at det ikke er korrekt, at totaldepositionskravet skal opfyldes via påbud om ny teknologi i tilknytning til revurderingen, således som anført i de almindelige bemærkninger.

Realkreditforeningen peges ligeledes på at revurderingen for eksisterende husdyrbrug, der ligger tæt på særlig følsom natur, er en særlig problematik, som skaber usikkerhed i forhold til investeringerne. Det skyldes kravet til landmanden om i forbindelse med revurderingen at reducere udledningen af ammoniak inden for en bestemt tidshorisont. Det kan betyde, at han er nødt til at investere i dyr miljøteknologi uden at kunne udvide sin produktion eller, at han må reducere antallet af dyr. Der opfordres til at få taget hånd om denne problemstilling i forbindelse med lovændringen.

Miljø- og fødevarerministeriets bemærkninger

Hvad angår Landbrug og Fødevarers synspunkter vedr. habitatvurderinger i tilknytning til revurderinger af husdyrbrug, der er godkendt efter gældende husdyrbruglovs §§ 11-12 eller miljøbeskyttelseslovens § 33 bemærkes, at Miljø- og Fødevarerministeriet ikke er enig i, at naturtilstanden uden for Natura 2000-områderne er irrelevant for opfyldelsen af forpligtelserne efter habitatdirektivet. Totaldepositionskravet i forhold til kategori 2 natur bidrager til at nå habitatdirektivets målsætning, idet direktivets målsætning om at opretholde eller genoprette en gunstig bevaringsstatus gælder for habitatnaturtyper og -arter set i forhold til bevaringsstatus i hele landet. Kategori 2 natur er endvidere ofte yngle- eller rasteområder for arter, som efter direktivet er beskyttet i hele landet.

Miljø- og Fødevarerministeriet er heller ikke enig i, at det er i strid med habitatdirektivet og udtryk for overimplementering, at der i forbindelse med revurderingen kan stilles vilkår, som skal forhindre en væsentlig påvirkning af udpegningsgrundlaget for et Natura 2000-område. Revurderingen er et naturligt tidspunkt at forholde sig til virksomheden og dets effekt på omgivelserne på, men ikke det eneste redskab.

Miljø- og Fødevarerministeriet skal understrege, at reglerne i naturbeskyttelseslovens kapitel 2 a (§§ 19 d og 19 e), der hjemler påbud om den drift, der er nødvendig for at realisere Natura 2000-planen, kun finder anvendelse i de tilfælde, hvor der ikke er andre regler i medfør af miljø- eller naturlovgivningen, som hjemler indgrebsmuligheder. Bestemmelserne er således subsidiære i forhold til anden lovgivning og finder først anvendelse, hvis det ikke er muligt at påbyde den nødvendige drift ad andre veje.

Miljø- og Fødevarerministeriet anser det således også for tvivlsomt, at en kommune, der har fulgt de gældende revurderingsregler i husdyrlovgivningen, vil kunne pålægges erstatningsansvar over for et husdyrbrug under henvisning til, at revurderingsafgørelsen er udtryk for magtfordrejning.

Derudover skal ministeriet henvise til, at spørgsmålet om ammoniakdepositionskrav i forhold til kategori 2 natur indgår i det igangværende arbejde med udarbejdelse af et nyt beslutningsgrundlag, der skal angive mulighederne for at gennemføre en ændring af reglerne for ammoniakdeposition fra husdyrbrug i relation til beskyttet natur, herunder med angivelse af naturmæssige, juridiske og økonomiske konsekvenser af forskellige handlemuligheder.

Landbrug & Fødevarers bemærkninger giver ikke anledning til ændring af lovforslagets bestemmelser om revurdering af husdyrbrug godkendt efter §§ 11-12 eller miljøbeskyttelseslovens § 33 med henblik på overholdelse af totaldepositionskravet i forhold til kategori 1 og kategori 2 natur.

Hvad angår Landbrug & Fødevarers synspunkt om, at revurderingskravet under alle omstændigheder alene bør knyttes til de brug, hvor der foreligger et problem med totaldepositionskravet, skal Miljø- og Fødevarerministeriet bemærke, at det med henblik på at gøre revurderingsordningen yderligere direktivnær, er sket en justering af lovforslaget på dette område. Lovbemærkningerne er tilrettet, således at det fremgår, at der vil blive fastsat regler i en kommende bekendtgørelse, hvorefter revurdering af husdyrbrug godkendt efter §§ 11-12 eller miljøbeskyttelseslovens § 33 alene skal gennemføres, for så vidt der er et problem med overholdelse af totaldepositionskravet i forhold til kategori 1 eller kategori 2 natur, og, hvis der er tale om ikke IE-husdyrbrug, at revurderingen alene vil omfatte dette forhold. For så vidt angår husdyrbrug omfattet af husdyrbruglovens § 12 eller miljøbeskyttelseslovens § 33, der samtidig er IE-husdyrbrug, fastholdes revurderingen dog i sin helhed af hensyn til IE-direktivet.

Til Landbrug & Fødevarers bemærkninger om opfyldelse af totaldepositionskravet skal Miljø- og Fødevarerministeriet bemærke, at dette følger af Natur- og Miljøklagenævnets praksis. Se hertil afgørelse af 22. december 2015, jf. NMK-135-00030, hvori det nærmere er beskrevet, hvordan totaldepositionskravet skal overholdes.

5.4. Krav om maksimal sagsbehandlingstid for visse afgørelser og begrundelseskrav (90 dages fristen)

Skanderborg Kommune anfører, at det er uklart, om kravet om 90 dages sagsbehandlingstid gælder for alle afgørelser eller kun VVM-screeninger (tilladelser efter lovens nye § 16 b). Det er Skanderborg Kommunes forventning, at kravet om en afgørelse inden for 90 dage, efter ansøgningen er fuldt oplyst, alene må gælde for VVM-screeninger, dvs. tillader efter § 16 b og ikke også afgørelser om godkendelser

efter lovens nye § 16 a. Det er kommunens opfattelse, at hvis kravet også omfatter de største sager, vil det medføre mindre tid til konkret sagsbehandling som følge af krav om længere nabohøringsfrister i disse sager.

Vejle Kommune foreslår, at det præciseres, om sagsbehandlingsfristen på 90 dage skal forstås som arbejdsdage eller kalenderdage.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet har på baggrund af Skanderborg Kommunes bemærkninger, om hvilke afgørelser 90 dages fristen vil komme til at gælde for, præciseret såvel ordlyden i lovens nye § 54 j som lovforslagets bemærkninger.

Kravet om 90 dages sagsbehandlingstid vil i udgangspunktet komme til at gælde for sager om godkendelse efter lovens § 16 a, stk. 4, og tilladelse efter § 16 b. Vurderer kommunalbestyrelsen, at det ansøgte efter § 16 a, stk. 4, eller § 16 b er VVM-pligtigt og således omfattet af § 55, skal kommunalbestyrelsen alene træffe afgørelse om det ansøgte indvirkning på miljøet inden for 90 dage. Selve afgørelsen om godkendelse eller tilladelse vil skulle træffes inden for rimelig tid, jf. lovens nye § 55, stk. 1.

Ansøgninger om godkendelse efter § 16 a, stk. 1 eller 2, forudsætter i alle tilfælde udarbejdelse af en miljøkonsekvensrapport, hvilket betyder, at disse sager ikke er omfattet af 90 dages-fristen.

Det er Miljø- og Fødevareministeriets forventning, at der på bekendtgørelsesniveau vil blive fastsat nærmere regler om de afgørelser, som skal træffes inden for 90 dages fristen samt om de afgørelser, som ikke er omfattet heraf, men derimod kravet om at afgørelse skal træffes inden for rimelig tid.

På baggrund af Vejle Kommunes bemærkninger om, hvorvidt sagsbehandlingsfristen på 90 dage skal forstås som arbejdsdage eller kalenderdage, er det i lovforslagets bemærkninger præciseret, at der er tale om kalenderdage.

5.5. Inddragelse af offentligheden, herunder høringsfrister m.v.

Danmarks Naturfredningsforening bemærker, at udkastets høringsfrister på henholdsvis mindst 30 dage og 2 uger forekommer urimeligt korte og bør forlænges, hvilket også vil være til gavn for erhvervet, der således får en betydelig større sikkerhed for omgivelsernes accept, og for at de nødvendige lokale forhold er inddraget, før der sker en tilladelse eller godkendelse. Det anføres, at de kortere høringsfrister vil gøre det vanskeligt for offentligheden reelt at få et overblik og bedømme konsekvenserne samt ikke mindst muligheden for at påpege forhold, der ikke er belyst, herunder stedlige forhold, som f.eks. omkringboende er bekendt med, og som bør eller skal inddrages i myndighedsbehandlingen. De fleste borgere ikke kendskab til reglerne, og for dem er det oftest meget vanskeligt tilgængelig stof. Danmarks Naturfredning er ikke enig i, at husdyrbrugssager kan betegnes som overskuelige - heller ikke efter den nye regulering, som udkastet lægger op til.

KL foreslår, at offentlighedsreglerne i den gældende lovs § 55 ændres i relation til, hvem kommunalbestyrelsen skal høre over udkast til afgørelse i sager, som omfattet krav til VVM-pligtige projekter. KL foreslår, at høringsreglerne ændres således, at kredsen af borgere m.fl., som skal høres, alene skal omfatte parter (naboer m.v.) og ejere af beboelser, som ligger inde for relevante beregnede geneafstande for lugt.

KL foreslår endvidere, at der fastsættes en fast frist for bemærkninger i forbindelse med foroffentlighed, på f.eks. 2 uger, under iagttagelse af ferier og helligdage, i stedet for inden for »passende frister«, som udkastet lægger op til.

KL spørger desuden, om ændringen af lovens § 55 betyder, at der kun skal ske offentliggørelse i sager, der indebærer obligatorisk VVM-pligt og ikke ved screeningsafgørelser?

Skanderborg Kommune finder, at det er uklart, om der vil være en foroffentlighedsfase for godkendelser efter § 16 a. Kommunen finder, at det må være tilfældet, hvis VVM-reglerne skal overholdes.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

VVM-direktivet indeholder en bestemmelse i artikel 6, stk. 7, om, at tidsammerne for høring af den berørte offentlighed om miljøkonsekvensrapporten ikke må være kortere end 30 dage. Miljø- og Fødevareministeriet har overvejet om, der i loven skal fastsættes en fast og længere frist for høring end minimumsfristen. Med henblik på at understøtte en effektiv og hurtig sagsbehandling finder ministeriet, at loven bør indeholde en direktivnær implementering af minimumsfristen. Endvidere finder ministeriet, at det må være op til kommunalbestyrelsen at vurdere, hvorvidt der konkret er behov for at fastsætte en længere frist.

I forhold til afgørelser om godkendelser og tilladelser, der indeholder en screeningsafgørelse, finder Miljø- og Fødevareministeriet, at den foreslåede frist på 2 uger for naboorienteringen bør fastholdes med henblik på at understøtte VVM-direktivets krav om en maksimal sagsbehandlingsfrist på 90 dage.

VVM-direktivets artikel 6, stk. 2, og IE-direktivets bilag IV indeholder krav til tidlig inddragelse af offentligheden i beslutningsprocedurerne. Med lovforslaget fastholdes kravet om foroffentlighed i sager om godkendelse eller tilladelse af husdyrbrug, som omfattes af krav svarende til en VVM-procedure, dvs. navnlig godkendelser efter lovens nye § 16 a, stk. 1 og 2, men efter omstændighederne vil også tilladelser efter § 16 b og navnlig godkendelser efter § 16 a, stk. 4, kunne være omfattet af § 55, herunder kravet om foroffentlighed gennem annoncering af ansøgningen m.v.

Med lovforslaget er der ikke lagt op til at ændre på den grundlæggende forpligtelse til at høre naboer og andre berørte. Dette er under henvisning til, at reglerne om inddragelse af den berørte offentlighed skal sikre overholdelse af navnlig VVM-direktivet og IE-direktivets bestemmelser herom.

I relation til KL's forslag om at fastsætte en fast frist på f.eks. 2 uger for offentlighedens og berørte myndigheders fremsendelse af bemærkninger og spørgsmål finder Miljø- og Fødevareministeriet, at en passende frist vil afhænge af ansøgtes kompleksitet, karakter m.v., hvorfor der ikke i loven foreslås indsat en fast tidsfrist på f.eks. 2 uger. Dette er imidlertid ikke det samme som, at kommunalbestyrelsen i praksis ikke vil kunne fastsætte en frist på 2 uger. Det er ministeriets opfattelse, at en frist på 2 uger i udgangspunktet er passende, men med den foreslåede formulering vil der være mulighed for at fastsætte en frist under hensyntagen til ferie- og helligdage. VVM-direktivet bestemmer i artikel 6, stk. 6, at der skal fastsættes rimelige frister, der giver tilstrækkelig tid til at informere berørte myndigheder og offentligheden.

På baggrund af KL's bemærkning om, hvorvidt ændringen af lovens § 55 betyder, at der kun skal ske offentliggørelse i sager, der indebærer obligatorisk VVM-pligt og ikke ved screeningsafgørelser fremgår det nu af lovens nye § 54 j, at miljø- og fødevareministeren bemyndiges til at fastsætte regler om annoncering af afgørelser, som er omfattet af lovens nye § 16 a, stk. 4, eller § 16 b.

Miljø- og Fødevarerministeriet har i forlængelse af høringen i øvrigt foretaget en række – primært lovtekniske – ændringer af offentlighedsbestemmelserne i forhold til høringsudkastet, herunder om bl.a. annoncering. Reglerne om sagsbehandlingsfrister og inddragelse af offentligheden findes nu i §§ 54 j-56 a. Bestemmelsen om foroffentlighed findes således nu i lovens nye § 55, stk. 2.

5.6. Krav til placering af anlæg m.v.

5.6.1. Forbud og afstandskrav i lovens § 6 og mulighed for fravigelse

Agri Nord og Landbrug & Fødevarer mener, at det er uhensigtsmæssigt, at de gældende krav til placering i lovens § 6, stk. 1, ikke ændres. Der vil således fortsat gælde bl.a. et forbud i og et fast afstandskrav til byzone, uanset om området er udlagt til boligformål eller ej. Agri Nord og Landbrug & Fødevarer mener, at der bør være mulighed for, at husdyrbrug kan udvikle sig i nærheden af erhvervsområder. Agri Nord spørger, hvordan miljø- og fødevarerministeren vil sikre en rimelig regulering af husdyrbrug i nærheden af sådanne områder. Landbrug & Fødevarer foreslår, at der indføres en dispensationsmulighed, så der altid kan dispenseres fra afstandskravene.

KL mener, at § 6, stk. 1, udformes sådan, at der kan ske udvidelse i en eksisterende stald, uanset om afstandskravene er overholdt eller ej.

KL mener, at lovens § 9, stk. 1, om kommunalbestyrelsens adgang til at dispensere fra kravene i § 6, stk. 1, bør omfatte alle hestehold, da det i praksis er vanskeligt at adskille f.eks. en hestepension og et stutteri. KL mener, at det skal være op til kommunen at afgøre, hvilke hestehold der kan få dispensation og foreslår, at kommunalbestyrelsen generelt skal kunne dispensere til hestehold, hvis placeringen af anlægget er i overensstemmelse med den kommunale planlægning. Alternativt, at der også kan dispenseres til stutterier.

Økologisk Landsforening bemærker, at det er vigtigt, at bemyndigelsen i udkastets § 6, stk. 4, om fastsættelse af krav til placering af folde m.v., ikke anvendes til at gøre det unødigt svært at have mindre husdyrhold tæt på landsby- og boligområder. Der er en almen interesse i alsidige mindre husdyrhold i landdistrikterne.

Dansk Pelsdyravlerforening og Landbrug & Fødevarer finder, at bemyndigelsen i § 6, stk. 2, til fastsættelse af særlige afstandskrav for nærmere specificerede dyrearter, indebærer risiko for dobbeltregulering. Dansk Pelsdyravlerforening fremhæver bl.a., at bemærkningerne bør rettes, sådan at enhver tvivl om minkavlsligestilling med øvrigt landbrug fjernes. Minkavl er ikke en specialproduktion. Dansk Pelsdyravlerforening henviser til sit høringssvar af 9. august 2016 vedrørende ændring af husdyrgødningsbekendtgørelsen, og bemærker, at bl.a. OML-baserede lugtgenafstandskrav for minkfarme hviler på et grundlæggende princip om, at minkfarme fremadrettet som udgangspunkt skal reguleres på samme måde som øvrige husdyrhold. Principændringen er foretaget i enighed mellem erhvervet og Miljø- og Fødevarerministeriet. Dansk Pelsdyravlerforening mener derfor, at det må bero på en fejl, at det af bemærkningerne til lovens nye § 6, stk. 2, fremgår, at bestemmelsen finder anvendelse på husdyrbrug med pelsdyrproduktion.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevarerministeriet bemærker generelt, at lovens forbud og faste afstandskrav er udtryk for en form for minimumsregulering, som desuden har selvstændig betydning for anlæg m.v., der ikke er omfattet af krav om godkendelse eller tilladelse efter loven, herunder at der ikke foretages en konkret screening efter VVM-reglerne i disse tilfælde.

Med den foreslåede ændring af § 6, stk. 1, vil udvidelser og ændringer, der medfører forøget forurening, af såvel eksisterende som nye anlæg, være omfattet af forbud og afstandskrav. Efter Miljø- og Fødevareministeriets opfattelse sidestilles renovering af et anlæg med etablering af et anlæg i relation til forbud og afstandskrav i lovens § 6, stk. 1.

Miljø- og Fødevareministeriet bemærker til det af Agri Nord og Landbrug & Fødevarer anførte om mulighed for at dispensere til husdyrbrug i nærheden af erhvervsområder, at det gældende forbud og afstandskrav på 50 m handler om byzone helt generelt. Husdyrbrug må således ikke placeres i eksisterende eller fremtidig byzone eller mindre end 50 m fra eksisterende eller fremtidig byzone. I det omfang der i landzone findes erhvervsvirksomheder eller rene erhvervsområder udlagt ved lokalplan, gælder der ikke forbud eller afstandskrav, idet beskyttelseshensynet i landzone navnlig er forskellige boligformål.

Afstandskravene i lovens § 6, stk. 1, nr. 3, i relation til byzone er således helt generelle og tilsigter bl.a. at undgå konflikter mellem forskellige interesser og hensyn og sikre investeringssikkerhed for virksomheder m.v. i byzone. Miljø- og Fødevareministeriet vurderer, at det ikke på nuværende tidspunkt vil være hensigtsmæssigt at give mulighed for generelt eller ved dispensation at gennembryde afstandskravene i relation til erhvervsområder, men at en sådan ændring må forudsætte nærmere afdækning af, om erhvervsområder og husdyrbrug generelt er forenelige og i givet fald ud fra hvilke kriterier eller betingelser.

Den af KL ønskede udvidelse af kommunernes adgang til at dispensere til alle hestehold eller stutterier og ikke alene rideskoler og hestepensioner – samt med forslaget hestehold til vognkørsel som led i museumsaktiviteter m.v. – er Miljø- og Fødevareministeriet ikke enig i. Som anført ovenfor er forbud og afstandskrav udtryk for en art minimumsregulering. De begrænsede muligheder for at dispensere til hestehold til brug for rideskoler, hestepensioner og hestevognkørsel som led i museumsaktiviteter m.v. er begrundet i disses efter omstændighederne atypiske karakter i form af tilknytning til aktiviteter og hensyn i byzone. Derimod findes anlæg hestehold i almindelighed, herunder stutterivirksomhed, ikke at skulle kunne placeres i eller i umiddelbart nærhed af byzone m.v. Efter Miljø- og Fødevareministeriets opfattelse bør hensyn til kommunernes administration og håndhævelse i øvrigt varetages på anden vis end gennem dispensation fra forbud og afstandskrav.

Til det af Økologisk Landsforening anførte om folde bemærkes, at det fremgår af bemærkningerne til bemyndigelsen, at det aktuelt er hensigten at videreføre regler svarende til dem, der findes i den gældende husdyrgødningsbekendtgørelses § 7 om folde.

For så vidt angår bemærkningerne fra Dansk Pelsdyravlerforening og Landbrug & Fødevarer om skærpede afstandskrav, bemærker Miljø- og Fødevareministeriet, at den foreslåede ændring af lovens § 6, stk. 2, alene indeholder en præcisering af den gældende bestemmelses ordlyd. Samtidig er det i bemærkningerne fremhævet, at bemyndigelsesbestemmelsen giver miljø- og fødevareministeren mulighed for at fastsætte skærpede afstandskrav for pelsdyrproduktion, men ikke en pligt. Der er således ikke tale om en ny bestemmelse, men om at den gældende bemyndigelsesbestemmelse præciseres og bemærkningerne hertil ændres, således at miljø- og fødevareministeren ikke længere skal fastholde de gældende skærpede afstandskrav for pelsdyrproduktion. Efter forslagets bemærkninger kan der derimod fastsættes andre, evt. kortere afstandskrav, eller de skærpede afstandskrav kan ophæves, hvis det efter miljø- og Fødevareministerens vurdering er fagligt begrundet og hensigtsmæssigt.

Bemærkningerne har alene givet anledning til enkelte præciseringer og uddybninger i lovforslagets bemærkninger. Desuden er der foretaget ændringer af primært lovteknisk karakter.

5.6.2. Afstandskrav i lovens § 8 og mulighed for fravigelse

Landbrug & Fødevarer er ikke enig i bemærkningerne til den foreslåede ændring af lovens nye § 8, stk. 1, nr. 3, hvoraf det fremgår, at søer under 100 m² skal indgå i vurderingen i forbindelse med en miljøgodkendelse eller tilladelse af hensyn til bilag IV arter. Man henviser herved til Kommissionens vejledning om habitatdirektivets artikel 12 fra februar 2007, at der næppe vil kunne foreligge en ødelæggelse i habitatdirektivets artikel 12 og 13's forstand i det omfang, der alene foreligger mere eller mindre diffuse påvirkninger af de pågældende arters levesteder – og det gælder særligt, hvor den pågældende forurening begrænses af andre regler, såsom IE-direktivet og nitratdirektivet.

Landbrug & Fødevarer mener desuden, at lovens nye § 8, stk. 2, bør udformes sådan, at den på linje med kravet om gyllealarmer i husdyrgødningsbekendtgørelsens § 19 ikke gælder i de tilfælde, hvor vandområdet er beliggende højere end gyllebeholderen.

Skanderborg Kommune anfører, at ensilagepladser efter forslaget er omfattet af afstandskravene i § 8, stk. 1. I stedet for at undtage ensilagepladser fra kravene i stk. 1, foreslår Skanderborg Kommune, at kommunerne i stedet gives en udvidet mulighed for at dispensere.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Til det af Landbrug & Fødevarer anførte, bemærkes, at den foreslåede ændring af lovens § 8, stk. 1, har til formål at sikre, at de søer, der omfattes af afstandskravet i lovens § 8, stk. 1, størrelsesmæssigt svarer til de søer, der omfattes af forbuddet mod tilstandsændringer efter naturbeskyttelseslovens § 3. Det præciseres dog i bemærkningerne til den foreslåede bestemmelse, at »Søer og vandhuller med et areal, der er mindre end 100 m² vil dog kunne være levested for bilag IV-arter, og af den grund skulle indgå i vurderingen af en konkret ansøgning om godkendelse eller tilladelse efter lovens nye §§ 16 a eller 16 b, eller en anmeldelse efter regler fastsat i medfør af bemyndigelsesbestemmelsen i lovens § 17«. Hermed sikres, at det nuværende beskyttelsesniveau i f.t. overholdelse af habitatdirektivets artikel 12 fastholdes.

Det bemærkes, at kommunalbestyrelsen i sin konkrete vurdering skal inddrage hensynet til opretholdelsen af den økologiske funktionalitet. Det vil sige, at kommunalbestyrelsen skal vurdere, om den mulige påvirkning fra det godkendte eller tilladte husdyrbrug eller udvidelse heraf vil kunne påvirke bestanden af den pågældende art. Efter Miljø- og Fødevareministeriets vurdering gælder det både efter habitatdirektivet og gældende dansk ret, at der skal være en årsagssammenhæng mellem en eventuel skadevoldende aktivitet og en beskadigelse eller ødelæggelse af et yngle- eller rasteområde. Spørgsmålet om eventuelle diffuse påvirkninger er derfor ikke relevant at inddrage i forbindelse med kommunalbestyrelsens vurdering af den konkrete ansøgning.

Til det af Skanderborg Kommune anførte om mulighed for at dispensere til ensilagepladser fremfor at undtage dem fra afstandskravene i § 8, stk. 1, bemærkes, at kommunalbestyrelsen efter den gældende lovs § 9, stk. 3, kan dispensere fra afstandskravene i § 8, hvis det ikke muligt at overholde afstandskravene. Denne mulighed videreføres med lovforslaget. Den foreslåede ændring af lovens § 8, i relation til etablering af ensilagepladser er af lovteknisk karakter. Den vedrører undtagelse for afstandskrav til beboelse på samme ejendom og fremgår i dag af selve loven, mens det med forslaget vil kunne fremgå af en bekendtgørelse, idet det generelt er hensigten, at hovedregler findes i loven, mens undtagelser følger af bekendtgørelser, således at enslydende regler ikke findes i både lov og bekendtgørelse.

For så vidt angår differentiering af det særlige afstandskrav for gødningsopbevaringsanlæg til flydende husdyrgødning, bemærkes, at Miljø- og Fødevarerministeriet finder, at udformningen af den foreslåede bemyndigelse i lovens nye § 8, stk. 4, bør ændres således, at miljø- og fødevarerministeren kan fastsætte regler om, at kravene i stk. 1 – og 2 – ikke finder anvendelse for nærmere bestemte anlæg, der alene har en begrænset betydning i forhold til omgivelserne.

Bemærkningerne har ikke i øvrigt givet anledning til ændringer i lovforslaget.

5.7. Klage og søgsmål

Landbrug & Fødevarer anfører, at det fremgår af bemærkningerne til lovens nye § 81, stk. 3, om ændring af bestemmelsen om opsættende virkning af klager, at ministeren vil kunne fastsætte nærmere kriterier for vurderingen af landskabspåvirkning, hvilket ikke ses ikke at være relevant i den sammenhæng, da der alene tages stilling til, om den nye bebyggelse sker i tilknytning til ejendommens hidtidige bebyggelsesarealer.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Miljø- og fødevarerministeren vil efter bemyndigelsen i lovens nye § 34, stk. 1, kunne fastsætte nærmere kriterier for vurderingen af landskabspåvirkning. Et kriterium af betydning for vurderingen vil kunne være, om ny bebyggelse ligger uden tilknytning til eksisterende bebyggelse. Ministeren i den forbindelse kunne fastsætte nærmere regler om, hvad der forstås ved bebyggelse uden tilknytning til de hidtidige bebyggelsesarealer, f.eks. ved at kodificere praksis om 20 m til en fast regel, hvis der måtte være behov herfor. Såfremt der således fastsættes nærmere regler ud fra kriteriet tilknytning til hidtidige bebyggelsesarealer, må det tillægges betydning ved fortolkning af kriteriet i lovens nye § 81, stk. 3.

6. Tilsyn, administrative forhold, straf m.v.

6.1. Tilsyn og brugerbetaling

6.1.1. Behov for ændringer i tilsyns- og brugerbetalingsbekendtgørelsen m.v.

KL opfordrer til at sikre en smidig overgangsperiode, bl.a. i forbindelse med kommende ændringer af tilsynsbekendtgørelsen, da det vil være tidskrævende at have to opgørelsesmetoder ved tilsynsplanlægning og -indberetning.

Hvad angår brugerbetaling anfører KL og Vejle Kommune, at der ikke bør ske forskydninger i brugerbetalingen i forhold til i dag, Som følge af, at arealerne udgår af sagsbehandlingen, ønsker KL 80 %-reglen ophævet. KL anfører hertil, at det tydeligt bør fremgå, at husdyrbrug omfattet af § 27, stk. 2, er omfattet af brugerbetaling.

Vejle Kommune lægger til grund, at det vil være en opgave for kommunerne at opgøre, om der i stalden er flere dyr, end tilladt efter dyrevelfærdsreglerne med henblik på at afgøre, om der kan være grundlag for straf efter husdyrbrugloven. Det anføres, at kommunerne vil have svært ved at løfte denne opgave af forskellige årsager. Man peger herunder på, at de veterinære myndigheder har tilsynsopgaven i forhold til dyrevelfærdsreglerne, og det foreslås, at der etableres et samarbejde.

Kommunen anfører endvidere, at det vil være nødvendigt at ændre tilsynsbekendtgørelsen, så de nye typer husdyrbrug efter §§ 16 a og 16 b kommer med. Det foreslås, at ændringen af bekendtgørelsen træder i kraft ved et årsskifte, så der ikke opstår rod i sammentællingen af antal tilsyn.

Skanderborg Kommune anfører, at i de tilfælde, hvor lugtgenekriterierne og ammoniakkravene kun lige er overholdt, vil det blive relevant, at kommunerne kan kontrollere om forudsætningerne for f.eks. en lugtgenestandsberegning er overholdt. I forlængelse heraf foreslår Skanderborg Kommune, at det antal dyr, som et givet areal vil give mulighed for i henhold til dyrevelfærdsreglerne, kommer til at fremgå af it-søgningssystemet, idet dette er eneste mulighed for ved tilsyn at kontrollere, om der sker overproduktion på husdyrbruget i forhold til de beregninger, som er foretaget i ansøgningssystemet.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet er opmærksom på, at ændringer i reglerne om tilladelse og godkendelse af husdyrbrug indebærer ændringer i tilsynsreglerne. I en længere overgangsperiode vil der både findes husdyrbrug, der er tilladt og godkendt efter husdyrbruglovens §§ 10-12 og efter de foreslåede regler i §§ 16 a-16 b. Miljø- og Fødevareministeriet vil vejlede om de nærmere forhold bl.a. for så vidt angår opgørelser og indberetninger.

Hvad angår kommunernes tilsynsopgave i forhold til antallet af dyr set i forhold til dyrevelfærdsreglerne henvises til afsnit 6.3 om straf. Det fremgår heraf, at disse forhold reguleres af dyrevelfærdsreglerne og tilsynet hermed føres af de veterinære myndigheder.

Hvad angår tilsyn og kontrol vedr. lugtgenekriteriet skal Miljø- og Fødevareministeriet bemærke, at alle forudsætninger af betydning for efterfølgende at kunne kontrollere overholdelse af kravene forudsættes at komme til at fremgå af tilladelsen eller godkendelsen. Lugtemission vil fremover beregnes på baggrund af produktionsareal og ikke som hidtil pr. dyr eller 1.000 kg dyr. Ved tilsyn skal kommunen således være opmærksom på, at dyrene kun opholder sig på, eller har adgang til, godkendte/tilladte produktionsarealer. Overproduktion i form af overbelægning af godkendte/tilladte produktionsarealer skal vurderes i relation til dyrevelfærdsreglerne.

Til synspunkterne vedrørende brugerbetaling henvises til lovforslagets almindelige bemærkninger pkt. 5.4.1, hvor det er præciseret, at brugerbetalingsreglerne forudsættes opretholdt efter samme principper som hidtil, hvor husdyrbrug, der godkendes efter §§ 11 og 12, er omfattet af brugerbetaling, mens husdyrbrug, der tillades efter lovens § 10, ikke er omfattet af brugerbetaling. Det er således hensigten, at husdyrbrug, der godkendes efter lovens nye § 16 a, undergives krav om brugerbetaling, mens det alene vil gælde for en del af de husdyrbrug, der omfattes af krav om tilladelse efter § 16 b. Hvad angår de øvrige synspunkter om brugerbetaling henvises til, at disse spørgsmål bl.a. indgår i forhandlinger med KL om de administrative og økonomiske konsekvenser af lovforslaget.

6.1.2. Tilsynsmyndighedens adgang til regnskabsbøger m.v.

Agri Nord finder forslaget om, at tilsynsmyndigheden i forbindelse med tilsyn skal kunne se regnskabsbøger og forretningsbøger, for vidtgående.

Bemærkninger

Forslaget om, at tilsynsmyndigheden i forbindelse med tilsyn skal kunne se regnskabsbøger og forretningsbøger, skal ses i sammenhæng med, at NaturErhvervsstyrelsen fremover skal føre tilsyn i relation til både gødskningsloven og husdyrbrugloven, og at adgangen til offentlige og private ejendomme samt til at foretage undersøgelser m.v. derfor bør være ens efter de to regelsæt. Idet NaturErhvervsstyrelsen i medfør af gødskningslovens § 28 har adgang til på stedet at gennemgå regnskaber og forretningsbøger, bør husdyrbrugloven hjemle en tilsvarende adgang.

Efter en nærmere granskning af rækkevidden af den gældende bestemmelse i husdyrbruglovens § 71, stk. 1, som Miljø- og Fødevareministeriet har foretaget under høringsperioden, kan det efter ministeriets opfattelse i øvrigt lægges til grund, at bestemmelsen allerede i dag omfatter de af

gødskningsloven omfattede tilsynsskridt. Som konsekvens heraf har ministeriet i det endelige lovforslag slettet forslaget om at tilføje et nyt punktum til husdyrbruglovens § 71, stk. 1.

6.1.3. Påvirkningen på sagsbehandlingstiderne af kommunens tilsynsopgaver
Landbrug & Fødevarer bemærker, at da arealdelen udgår af miljøgodkendelserne, virker det uforståeligt, hvordan tilsynsopgaver vedr. arealerne, kan bevirke, at sagsbehandlingstiderne bliver længere.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet har præciseret lovbemærkningerne, så det fremgår, at tilsynsopgaverne, isoleret set, forøger sagsbehandlingstiden til forskel fra lettelserne i sagsbehandlingstiden vedrørende ny husdyrarealregulering, stipladsmodel og ny godkendelses og tilladelsesordning.

6.1.4. Digitalisering og It-ansøgningssystemet www.Husdyrgodkendelse.dk
Agri Nord bemærker, at det flere steder i lovbemærkningerne fremgår, at it-ansøgningssystemet www.husdyrgodkendelse.dk, skal videreudvikles og udbygges. Agri Nord er på den baggrund bekymret for, om it-systemet kan nå at være funktionsdygtigt til lovens ikrafttræden den 1. august 2017. Agri Nord mener derfor, at dette bør være et fokusområde for miljø- og fødevareministeren og Folketinget, og at lovens ikrafttrædelsestidspunkt hellere skal udskydes en smule end at risikere sammenbrud i it-systemet og lange sagsbehandlingstider.

Bæredygtigt Landbrug bemærker, at det er en helt grundlæggende udfordring, at modelberegningerne i www.husdyrgodkendelse.dk kommer som ét tal, hvilket findes misvisende, fordi det med stor sandsynlighed ikke i det konkrete tilfælde udtrykker den rigtige udledning. Der er pr. definition ingen afvejning, proportionalitet eller konkret vurdering i en modelberegning. Derfor mener foreningen, at det vil være rigtigere og stærkere i en videnskabelig kontekst at udtrykke udledninger i form af et interval. Foreningen anfører herved, at der vil kunne være konkrete forhold, der kan tale for, at et konkret husdyrbrug ligger i den ene eller den anden ende af skalaen. Modelberegningerne bliver bindende for myndighedens afgørelse, fordi det ikke er indbygget i systemet eller muligt for myndigheden i øvrigt at lægge et andet tal til grund, end det tal, der kommer ud af it-systemet.

På denne baggrund ønsker Bæredygtigt Landbrug – evt. af Aarhus Universitet – oplyst, hvorvidt de nuværende modelberegninger kan udtrykkes i et interval med en sandsynlighed, eller en begrundelse, hvorfor dette ikke vil være muligt? Bæredygtigt Landbrug ønsker det desuden oplyst, hvorvidt det vil være muligt at udvikle model, der kan udtrykkes i et interval med en sandsynlighed, og hvor lang tid, det vil tage, og hvad omkostningerne hertil vil være?

Bæredygtigt Landbrug bemærker herudover, at der i bemærkningerne, som de fremstår i udkastet til lovforslag, lægges op til, at godkendelser og tilladelser i alle tilfælde skal indsendes gennem www.husdyrgodkendelse.dk, således at private aktører udelukkes, hvilket synes uhensigtsmæssigt og potentielt kan stride mod EU-retten. Det skal ikke udelukkes, at der i udlandet udvikles andre og bedre modeller til ammoniak og lugt, der kan erstatte modellerne i www.husdyrgodkendelse.dk. Bemærkningerne bør derfor tilpasses, så www.husdyrgodkendelse.dk ikke får monopol på at udregne miljøbelastning.

Skanderborg Kommune spørger, om miljøkonsekvensrapporter skal indsendes via it-ansøgningssystemet.

Endvidere anfører Skanderborg Kommune, at metoden til beregning af lugt tydeligt bør fremgå af it-ansøgningssystemet, således at det er tydeligt, hvilke parametre der indgår i beregningerne.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet bemærker til det af Agri Nord anførte, at det er et fokusområde for ministeriet, at it-ansøgningssystemet er funktionsdygtigt fra den 1. august 2017, og forberedelsen af it-systemet sker således i vidt omfang parallelt med udarbejdelsen af regelgrundlaget.

It-ansøgningssystemet www.husdyrgodkendelse.dk er desuden udviklet og udbygget løbende siden hovedlovens ikrafttræden, og der er opnået en række erfaringer de seneste 10 år, der gør, at der i dag er et velfungerende it-ansøgningssystem at bygge videre på.

Til Skanderborg Kommunes spørgsmål bemærkes, at miljø- og fødevareministeren efter lovens nye § 34, stk. 2 og 3, kan fastsætte regler om krav til ansøgninger, herunder udarbejdelse af miljøkonsekvensrapporter. Det er hensigten, at ansøger via it-ansøgningssystemet www.husdyrgodkendelse.dk sammen med den øvrige del af ansøgningen kan fremlægge de oplysninger m.v., som skal indgå i miljøkonsekvensrapporten. På bekendtgørelsesniveau vil der blive fastsat regler om bl.a. digital indsendelse af oplysninger m.v., som knytter sig til miljøkonsekvensrapporten.

It-ansøgningssystemet vil også blive indrettet således, at det tydeligt vil fremgå, hvilke parametre der indgår i beregningen af bl.a. lugt.

For så vidt angår det af Bæredygtigt Landbrug anførte om modelberegninger og it-systemets betydning for kommunalbestyrelsens vurdering og afgørelse, bemærker Miljø- og Fødevareministeriet, at det er hensigten med bl.a. den foreslåede affattelse af lovens nye § 69, at alle ansøgninger om godkendelse eller tilladelse så vidt muligt skal indgives digitalt, og at der som led heri foretages beregninger af ammoniakemission og -deposition og lugt m.v. Dette er en videreførelse af nuværende ordning for så vidt angår godkendelser efter den gældende lovs §§ 11 og 12. Den foreslåede bemyndigelse i lovens nye § 69 er dog generel, og omfatter således også andre forhold. Det i øvrigt er hensigten, at kommunikation i sager efter loven så vidt muligt sker digitalt.

Lovforslaget indeholder desuden bemyndigelsesbestemmelser i lovens nye § 34, stk. 1, 4 og 5, om fastsættelse af regler om bl.a. kommunalbestyrelsens vurderinger og anvendelse af datagrundlag, modeller og beregning af emissionsfaktorer m.v. Ministeren vil herefter kunne fastsætte regler om, i hvilket omfang kommunalbestyrelsen konkret skal vurdere eventuelle usikkerheder i beregningerne i www.husdyrgodkendelse.dk. Der er ikke med lovforslaget lagt op til ændringer i forhold til den gældende ordning, hvor beregningerne i www.husdyrgodkendelse.dk ikke angiver et interval, men kun det beregnede tal uden usikkerhed. Modellen er hidtil anset for hensigtsmæssig ud fra hensyn til retssikkerhed, forudsigelighed og effektiv sagsbehandling i kommunerne.

Miljø- og Fødevareministeriet bemærker i øvrigt til Bæredygtigt Landbrugs bemærkninger om anvendelse af www.husdyrgodkendelse.dk og private aktørers mulighed for at udvikle modeller til beregning af miljøbelastning, at lovforslagets bemærkninger tager udgangspunkt i, at ansøgninger om miljøgodkendelser af husdyrbrug i dag indsendes via www.husdyrgodkendelse.dk. www.husdyrgodkendelse.dk forventes udbygget og videreudviklet, sådan at systemet også kan understøtte de ændringer, som lovforslaget indebærer. Det er Miljøstyrelsen, der ejer og driver www.husdyrgodkendelse.dk. Der er ikke andre ansøgningssystemer i dag. Krav om anvendelse af digital kommunikation, herunder anvendelse af bestemte it-systemer vil blive fastsat i medfør af lovens nye § 69. Som bemærket ovenfor er det i øvrigt ikke selve it-ansøgningssystemet og pligten til at

anvende dette, der afgør, hvilke beregningsmodeller m.v., der skal anvendes som grundlag for de kommunale afgørelser.

Miljø- og Fødevareministeriet finder således heller ikke grundlag for at udvikle modeller for at udtrykke intervaller med sandsynlighed.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

6.2. Straf

6.2.1. Strafbar overproduktion

Landbrug og Fødevarer mener ikke, at det som anført i lovforslaget kan være en overskridelse af både dyrevelfærdsreglerne og husdyrbrugloven, hvis der indsættes flere dyr i stalden end tilladt efter dyrevelfærdsreglerne. Dette bør efter Landbrug & Fødevarers opfattelse alene være strafbart efter dyrevelfærdsreglerne.

Skanderborg Kommune og Vejle Kommune anfører i forlængelse heraf, at kommunerne er i tvivl om, hvorvidt de skal kontrollere dyrevelfærdsreglerne med henblik på at vurdere, om den lovlige produktionsramme efter husdyrbrugloven er overskredet. I givet fald vil det være hensigtsmæssigt, hvis dette kommer til at fremgå i ansøgningssystemet og skrives ind i tilladelser og godkendelser, således at denne ramme er kendt.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet finder, at der bør være en klarere afgrænsning imellem straf og håndhævelse efter henholdsvis dyrevelfærdsregler og husdyrbrugregler. En situation med for mange dyr på produktionsarealerne i forhold til dyrevelfærdsreglerne bør alene bedømmes efter dyrevelfærdsreglerne. Straffesager om overproduktion efter husdyrbrugloven vil således typisk dreje sig om situationer, hvor arealer, der ikke er en del af det godkendte produktionsareal, f.eks. servicegange eller udleveringsrum, er anvendt som produktionsareal, eller hvis der sker godkendelsespligtige ændringer eller udvidelser af det godkendte produktionsareal. Hvis der indsættes flere dyr i den i øvrigt lovlige stald end tilladt efter dyrevelfærdsreglerne, vil der ikke være tale om en overproduktion, som kan straffes efter husdyrbrugloven. Dette forhold, herunder håndhævelse og straf, vil blive reguleret af dyrevelfærdsreglerne. Lovforslagets almindelige bemærkninger er blevet rettet i overensstemmelse hermed.

6.2.2. Strafudmåling

Agri Nord anfører, at konfiskation ikke bør kunne finde sted, når forholdene efterfølgende lovliggøres.

Hvad angår den tabel til brug for beregning af opnået fortjeneste, som er omtalt i de specielle bemærkninger til § 91, stk. 1, nr. 1, anfører Agri Nord, at det klart bør fremgå, hvilke forudsætninger, der indgår heri og tabellen bør opdateres løbende.

Landbrug & Fødevarer anfører hertil også, at teksten om tabellen enten bør slettes eller suppleres med en tilføjelse om, at tabellen alene kan bruges som vejledning til en vurdering af den opnåede fortjeneste i den enkelte sag. Samtidig skal der tages højde for, at for visse dyretyper afhænger det faktiske produktionsomfang af rotationshastigheden, som der ikke er noget maksimum for.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet er enig i, at den omtalte tabel over gennemsnitligt antal dyr per m² kun er vejledende, og at der vil være behov for løbende opdatering. Miljø- og Fødevareministeriet vil

overveje om tabellen i stedet bør udarbejdes som en tabel over det maksimale antal dyr per m² for den gruppe af landmænd, som kan producere flest dyr pr. m². Denne kunne også bruges til screening af husdyrbrug i forhold til om der er grundlag for at føre et mere intensivt tilsyn med produktionsarealerne. Dette kunne være relevant på svinebrug, hvor man normalt ved tilsyn ikke kommer ind i stalden.

6.5. Overgangsbestemmelser

Bæredygtigt Landbrug mener, at der bør etableres en overgangsordning for alle de husdyrbrug, der har en miljøgodkendelse eller tilladelse, så de automatisk får en emissionstilladelse og fremover ikke skal have en revurdering, godkendelse eller tilladelse. De skal alene overholde de generelle regler.

Bæredygtigt Landbrug finder, at størrelsen på emissionen burde kunne beregnes allerede i dag. Hvis ikke der tages højde for dette, så er det ifølge Bæredygtigt Landbrug ikke usandsynligt, at der vil komme store klagesagsmængder, og det er optimistisk at tro, at Natur- og Miljøklagenævnet, som det ser ud, vil kunne kapere dette.

KL bemærker, at §§ 16 a og 16 b ikke omfatter husdyrbrug, som er tilladt eller godkendt efter den gældende lovs §§ 10, 11 eller 12, og at det ikke fremgår klart, hvad der gælder for disse. Udvidelser i eksisterende stalde i dag kræver ny tilladelse eller godkendelse. Ifølge KL kan der argumenteres for, at udvidelse af dyreholdet i eksisterende stalde ikke medfører forøget forurening, netop fordi produktionsarealet ikke øges. Landmænd kan dermed have en forventning om, at sådanne udvidelser eller ændringer derfor kan foretages uden fornyet tilladelse eller godkendelse.

KL bemærker endvidere, at kommunerne ikke har oplysninger om produktionsarealer på de enkelte husdyrbrug. Tilladelser og godkendelser drejer sig om antal dyr og staldsystemer. Der venter således et betydeligt arbejde for ansøger og dennes konsulent, når produktionsarealet skal fastlægges i forbindelse med en ansøgning efter den nye lov.

Endelig bemærker KL, at det er vigtigt for kommunerne, at anmeldelser som modtages mellem 31. marts og 1. august 2017 ikke skal være afsluttet 1. august, men at der stadig er 2 måneder til sagsbehandlingen.

Landbrug & Fødevarer anfører, at overgangsbestemmelsen om husdyrbrug, der er etableret før hovedlovens ikrafttræden, også vil gælde i forhold til de husdyrbrug, der er etableret uden en godkendelse før hovedlovens ikrafttræden den 1. januar 2007, og for husdyrbrug, som har en godkendelse efter miljøbeskyttelseslovens § 33.

I forhold til overgangsbestemmelsen om husdyrbrug, der er etableret før hovedlovens ikrafttræden, anfører Landbrug & Fødevarer endvidere, at det ikke synes at følge af bestemmelsen som beskrevet i lovforslagets bemærkninger, at ændringer og udvidelser af husdyrbrug, der ikke er omfattet af afgørelser i medfør af §§ 10-12, vil blive omfattet af krav om godkendelse eller tilladelse efter de nye § 16 a, stk. 1 eller 2, eller § 16 b, stk. 1.

Landbrug & Fødevarer mener derudover, at der bør indføres en overgangsordning, hvorefter eksisterende tilladelser og godkendelser kan få en simpel og direkte konvertering af en eksisterende tilladelse eller godkendelse. Ved konverteringen overføres husdyrbrugets aktuelle produktionsareal i en ny tilladelse eller godkendelse efter lovforslagets § 16 a eller § 16 b, idet husdyrbruget herefter har adgang til at holde fuld staldudnyttelse indenfor dyrevelfærdsreglerne, således som stipladsmodellen giver anledning til. Ved konverteringen skal der ikke foretages fornyede vurderinger af konsekvenser for miljø eller natur, ligesom der heller ikke skal fastsættes ændrede krav til BAT. Synspunktet i denne

forbindelse er, at der ikke kan være miljøfaglige indvendinger, idet den forøgede mængde dyr ifølge rationalet bag stipladsmodellen ikke forøger emissionerne, og der søges ikke om udvidelser eller ændringer ved konverteringen. Det anføres, at der heller ikke kan være krav om VVM-screening, da der ikke er tale om et projekt i VVM-direktivets forstand, idet der ikke er tale om arbejder eller indgreb, som ændrer områdets fysiske karakteristika.

Realkreditforeningen mener ligeledes, at der bør findes en passende overgangsordning, så allerede tilladte eller godkendte husdyrbrug kan udnytte mulighederne i de nye regler uden, at det kræver nye godkendelser eller indskrænker deres muligheder. Der tænkes særligt på muligheden for at udnytte de mere fleksible rammer samt undgå produktionslofter.

Landbrug & Fødevarer anfører endelig, at kommunen i sager om ansøgninger efter overgangsbestemmelsen i (nu) § 10, stk. 2, hvor der vil være tale om tillægsafgørelser, ikke skal meddele afslag på ansøgningen, hvis udvidelsen eller ændringen ikke indebærer meremission, og BAT-kravene er overholdt.

Landbrug & Fødevarer og Vejle Kommune og anfører, at der tilsyneladende ikke er overensstemmelse mellem lovforslagets bemærkninger, hvoraf det fremgår, at godkendelse og tilladelse af husdyrbrug efter lovens nye §§ 16 a og 16 b omfatter etableringer, udvidelser og ændringer af husdyrbrug i bestemte størrelser, og ordlyden i lovens nye §§ 16 a og 16 b.

Endvidere udtrykker Vejle Kommune, at der kan være et behov for, at lovens nye overgangsbestemmelse om husdyrbrug, der er etableret før hovedlovens ikrafttræden, og overgangsbestemmelsen i nu § 10, stk. 2, præciseres i forhold til, hvornår lovens nye § 16 a, stk. 1 og 2, og § 16 b, stk. 1, får virkning.

Landbrug & Fødevarer anfører, at en modsætnings slutning af lovforslagets (nu) § 10, stk. 3, indebærer, at de afgørelser om husdyrbrug, som er truffet før husdyrbrugslovens ikrafttræden bortfalder. Det foreslås derfor, at bestemmelsens bemærkninger præciseres, således at der ikke opstår misforståelser.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

KL efterspørger, at det kommer til at fremgå af lovens overgangsbestemmelser, hvad der skal gælde for husdyrbrug, som er tilladt eller godkendt efter den gældende lovs §§ 10, 11 eller 12. Miljø- og Fødevareministeriet kan oplyse, at lovforslaget indeholder en bestemmelse, hvoraf det følger, at for husdyrbrug, der er tilladt eller godkendt efter den gældende lovs §§ 10-12, får lovens nye bestemmelser i §§ 16 a, og § 16 b, virkning fra det tidspunkt, hvor husdyrbruget foretager ændringer eller udvidelser, som kan indebære forøget forurening eller andre virkninger på miljøet. Ministeriet har dog fundet anledning til at præcisere overgangsbestemmelserne, således at det nu klart fremgår heraf, at husdyrbruget med udvidelsen eller ændringen er omfattet af godkendelsespligten eller tilladelseskrauet i § 16 a, stk. 1 eller 2, eller § 16 b, stk. 1. I tilknytning hertil skal ministeriet bemærke, at et husdyrbrug, som er tilladt eller godkendt efter den gældende lovs §§ 10-12, skal indgive oplysninger om produktionsareal, såfremt der foretages en udvidelse eller ændring af husdyrbruget. Fortsætter husdyrbruget sin drift uden at ansøge om udvidelse eller ændring, skal husdyrbruget som udgangspunkt ikke opgøre husdyrbrugets produktionsareal.

Til ønsket om en simpel og direkte konvertering af eksisterende tilladelser eller godkendelser, der er rejst af Landbrug & Fødevarer, Bæredygtigt Landbrug og Realkreditforeningen, bemærkes, at Miljø- og Fødevareministeriet ikke er enig i, at dette kan ske uden miljøfaglige problemer.

Landbrug & Fødevarers antagelse er her, at emissionen af ammoniak og lugt er afhængig af produktionsarealet og ikke antallet af dyr, hvorfor der ikke vil være miljømæssige konsekvenser af den foreslåede konvertering. Efter Miljø- og Fødevareministeriets opfattelse er dette ikke en korrekt udlægning af den nye viden, der ligger til grund for stipladsmodellen. Denne tager alene afsæt i, at ammoniakemissionen *i højere grad* er afhængig af produktionsarealet end det årligt producerede antal dyr. Heraf kan det efter ministeriets opfattelse ikke udledes, at antallet af dyr ikke har en betydning. I stipladsmodellen er der som forudsætning for at kunne holde fuld staldudnyttelse ved meddelelsen af tilladelsen eller godkendelsen foretaget en emissionsberegning på baggrund af et nyt datasæt, hvor der er taget udgangspunkt i den maksimale lovlige belægning. Dette er imidlertid ikke sket i forbindelse med den eksisterende tilladelse eller godkendelse, hvor alle beregninger er foretaget i relation til et bestemt antal dyr (kg dyr/år). Produktionsvilkår i eksisterende tilladelser og godkendelser efter lovens gældende §§ 10-12 er således udtrykt i antal producerede dyr pr. år og maksimalt antal dyr på stald ad gangen, omregnet til dyreenheder. Vilkår i tilladelser og godkendelser, der er meddelt efter den gældende lovs §§ 10-12, er fastsat på grundlag af en beregningsmetode, hvor ammoniakfordampningen udover dyretype, staldtype og teknologi er baseret på antal dyr med tilhørende type 1 (vægt, alder eller ydelse) eller type 2 (foder) korrektion. I stipladsmodellen vil beregningen i stedet blive foretaget ud fra dyreart, staldtype og teknologi samt produktionsarealet. Endvidere kan ny viden om f.eks. BAT, teknologivalg eller emissionsspredningsmønstre bevirke, at en eksisterende godkendelse eller tilladelse ikke vil kunne opfylde kravene i den nye ordning.

For at sikre hensynet til natur og miljø, herunder lugt, er der således behov for, at der sker en fuld omlægning til stipladsmodellen, hvor der sker en fuldstændig genberegning af påvirkningen af omgivelserne med anvendelse af det nye datasæt for emissioner, BAT mv. og ud fra forudsætningen om, at der vil være fuld staldudnyttelse.

Såfremt der er natur i omgivelserne, der er beskyttet af habitatdirektivet, vil den foreslåede model kunne være et problem i forhold til overholdelse af dette direktiv.

Det er derfor samlet set Miljø- og Fødevareministeriets opfattelse, at en overgang fra hidtidige tilladelser eller godkendelser til den nye ordning skal ske som en godkendelse eller tilladelse efter de nye bestemmelser i § 16 a, stk. 1 eller 2, eller § 16 b, stk. 1, hvorved husdyrbruget i sin helhed bringes ind i stipladsmodellen, idet der i forhold til alle påvirkninger af miljø og natur sker en beregning og vurdering efter det faglige grundlag i stipladsmodellen, herunder det nye datasæt, der tager afsæt i, at der er fuld staldudnyttelse inden for rammerne af dyrevelfærdsreglerne. Samtidig indebærer ordningen, at der på én gang gøres op med alle vilkår og forhold i godkendelsen eller tilladelsen, således at husdyrbruget fremadrettet får et entydigt retsgrundlag med udgangspunkt i enten lovens nye §§ 16 a eller § 16 b, der giver grundlag for den fleksibilitet, som den foreslåede regulering muliggør. Det vurderes også at være en administrativ fordel, frem for en ordning, hvor godkendelser og tilladelser efter de hidtil gældende regler videreføres delvist med tillæg eller lign. efter den nye ordning. Miljø- og Fødevareministeriet bemærker desuden, at kommunalbestyrelsen – som det fremgår af lovforslagets bemærkninger – som udgangspunkt vil kunne tage afsæt i oplysninger og vilkår i eksisterende godkendelser og tilladelser, men fastlægge produktionsrammen ud fra stipladsmodellen. Det er forventningen, at Miljøstyrelsen vil udarbejde vejledning til brug for kommunernes behandling af ansøgninger omfattet af overgangsbestemmelserne med henblik på at understøtte en smidig overgang.

Der henvises endvidere til ministeriets bemærkninger nedenfor om overgang til ny regulering. Det fremgår heraf bl.a., at det vil være muligt at ansøge om at overgå til den nye ordning uden nødvendigvis samtidig at udvide eller ændre husdyrbruget.

Miljø- og Fødevarerministeriet har på den baggrund fastholdt den foreslåede overgangsordning.

I forhold til Landbrug & Fødevarers bemærkning om, at kommunalbestyrelsen i sager om ansøgninger efter overgangsbestemmelsen i § 10, stk. 2, ikke skal meddele afslag på ansøgningen, hvis udvidelsen eller ændringen ikke indebærer meremission, og BAT-kravene er overholdt, skal Miljø- og Fødevarerministeriet bemærke, at overgang til ny regulering forudsætter en fornyet godkendelse eller tilladelse af hele husdyrbruget med den ansøgte udvidelse eller ændring, jf. også ovenfor.

Miljø- og Fødevarerministeriet har på baggrund af Landbrug & Fødevarers bemærkninger fundet anledning til at præcisere overgangsbestemmelserne om husdyrbrug, der er etableret før hovedlovens ikrafttræden (ligesom i § 10, stk. 2), således at det kommer til at fremgå tydeligere af overgangsbestemmelserne, at husdyrbruget med udvidelsen eller ændringen er omfattet af godkendelsespligten eller tilladelseskravet i § 16 a, stk. 1 eller 2, efter § 16 b, stk. 1. Ministeriet har endvidere præciseret i lovforslagets bemærkninger, at bestemmelsen om husdyrbrug, der er etableret før hovedlovens ikrafttræden, også vil gælde i forhold til de husdyrbrug, der har fået en lokaliseringsstilladelse i medfør af husdyrgødningsbekendtgørelsen før den 1. januar 2007.

Til Landbrug & Fødevarers bemærkning, om at en modsætnings slutning af lovforslagets (nu) § 10, stk. 3, indebærer, at de afgørelser om husdyrbrug, som er truffet før husdyrbrugslovens ikrafttræden bortfalder, skal Miljø- og Fødevarerministeriet bemærke, at § 10, stk. 3, alene regulerer afgørelser, som er truffet efter regler i den gældende husdyrbruglov, som med nærværende lovforslag foreslås ændret eller ophævet. Ministeriet har præciseret lovforslagets bemærkninger denne henseende.

Til KL's bemærkning om, at det er vigtigt, anmeldelser, som modtages mellem den 31. marts og 1. august 2017, ikke skal være afsluttet 1. august, men at der stadig er 2 måneder til sagsbehandlingen, skal Miljø- og Fødevarerministeriet bemærke, at det er ministeriets forventning, at der ved bekendtgørelse vil blive fastsat rimelige frister for kommunalbestyrelsens færdigbehandling af indgivne anmeldelser.

7. Økonomiske og administrative konsekvenser

7.5. Erhvervslivet

Helt overordnet er Landbrug & Fødevarer enig i, at lovforslaget vil give en række positive gevinster for erhvervet. Der er dog også elementer, der trækker i den modsatte retning.

Landbrug & Fødevarer er dog uenige i, at nye teknikkraftkrav vedrørende forebyggelse af erosion på arealer, hvor der anvendes husdyrgødning, ikke umiddelbart forventes at medføre udgifter for erhvervet. Landbrug & Fødevarer savner desuden en beskrivelse af de økonomiske konsekvenser, som fosforreguleringen vil medføre for økologiske bedrifter samt en nærmere redegørelse for de erhvervsøkonomiske konsekvenser af fosforreguleringen, særligt i forhold til de skærpede krav i oplande til store søer.

Danske Halmleverandører anfører, at en konsekvens ved at indregne bioaskens fosfor i bedriftens fosforloft er, at en lang række husdyrproducenter må opgive at være halmleverandører, da de ikke kan få asken retur, som ellers indgår i kontrakterne på de fleste fjernvarmeværker. Samtidig vil husdyrbrugere fravælge bioaske fra de store halmfyrede kraftvarmeværker, da udbringningsarealer her må prioriteres til husdyrgødningen. Dette vil alt andet lige fordyre driften af halmfyrede værker, når færre bedrifter vil være motiverede til at modtage bioasken. Danske Halmleverandører anfører endvidere, at idet muligheden for udbringning af bioasken med 90 kg fosfor pr. ha hvert tredje år samtidig fjernes, bliver udbringningen dyrere, da der skal udbringes på tre gange så stort areal hvert år. En omkostning der ender hos forsyningselskaberne.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Det er vanskeligt at estimere en eventuel merudgift for erhvervet som følge af krav om foranstaltninger i forhold til erosion på arealer, hvor der anvendes husdyrgødning. Miljø- og Fødevareministeriet lægger til grund, at der kun er behov for ganske få tiltag, da landmanden som udgangspunkt vil være interesseret i at passe på sin landbrugsjord og dermed undgå erosion. En årlig udgift på ca. 0,5 mio. kr. til udlægning af permanent græs er et estimat, der er behæftet med usikkerhed.

Miljø- og Fødevareministeriet vurderer, at der kan være økologiske fjerkræbrug, der vil få behov for at tilpasse sig ved at vælge et sædskifte med mange bælgplanter, som følge af fosforreguleringen. Dette kan være forbundet med øgede omkostninger.

De erhvervsøkonomiske konsekvenser af de skærpede krav i oplande til store søer indgår i de foretagne beregninger for 2020. Dog er det umiddelbart ikke muligt at adskille omkostningerne ved de skærpede krav fra omkostningerne ved de generelle krav.

Som beskrevet ovenfor under punkt 4.1.1 inkluderer den gældende fosforregulering allerede som hovedregel fosfor fra bioaske. Lovforslagets mulighed for på et senere tidspunkt at omfatte næringsstofpåvirkning ved fosfor fra bioaske ændrer ikke på den indholdsmæssige regulering af bioaske. Lovforslaget medfører således hverken en skærpelse eller en lempelse af de gældende regler for bioaske. Miljø- og Fødevareministeriet deler derfor ikke Danske Halmleverandørers vurdering af, at forslaget om på sigt at inddrage bioaske i fosforreguleringen vil få husdyrbrug til at fravælge bioaske med øgede driftsomkostninger for de halmfyrede værker til følge.

Som det ligeledes fremgår af punkt 4.1.1. ovenfor, er det Miljø- og Fødevareministeriets vurdering, at den foreslåede regulering ikke vil føre til betydelige ændringer i den praktiske håndtering og anvendelse af affald til jordbrugsformål, men at det dog som følge af ændringerne blive mindre attraktivt at levere affald til jordbrugsformål til jordbrugsvirksomheder med et begrænset jordtilliggende. Såfremt der ønskes udbragt f.eks. 90 kg fosfor pr. ha på en tredjedel af bedriftens arealer, kan dette bevirke at omkostningerne til udbringning bliver for store set i forhold til hvor lille et areal hvorpå der skal udbringes affald. Det er Miljø- og Fødevareministeriets vurdering, at omkostningerne for de halmfyrede værker vil være af mindre betydning. Der er ikke foretaget beregninger heraf.

Bemærkningerne fra Landbrug & Fødevarer og Danske Halmleverandører har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

7.6. Kommunerne

7.6.1. Kommunernes sagsbehandling og sagsbehandlingstider

KL bemærker, at sager, som skal behandles efter § 16 b, kan dreje sig om meget store husdyrbrug. Navnlig vil i sager om tilladelse til store kvægbrug, som i dag er omfattet af en § 12-godkendelse, vil kravet om maksimalt 90 dages sagsbehandlingstid kræve store ressourcer i kommunerne. KL anfører, at et forudsætter, at der til enhver tid er et »straks-beredskab« i kommunerne, så alle ansøgninger kan behandles umiddelbart efter de er indsendt. Endvidere anfører KL, at lovforslaget i øvrigt indebærer, at flere ændringer af forudsætningerne for aftalen om servicemål for kommunal sagsbehandling. KL finder derfor, at der er behov for en genforhandling af servicemålsaftalen.

KL bemærker desuden, at der kan forventes at opstå en sagspukkel i kommunerne efter 1. august 2017. Dels fordi selv små ændringer, som tidligere ville blive behandlet i et tillæg, vil kræve en helt ny

godkendelse efter den nye lov. Dels fordi en del husdyrbrug, som normalt ville søge i den nuværende periode og frem til loven er vedtaget, forventeligt vil vente med at søge, til kravene i den nye lov er på plads efter den 1. august 2017. Endelig kan det forventes, at en del husdyrbrug vil ansøge om ny miljøgodkendelse hurtigt efter den 1. august 2017, fordi den nye lov giver mulighed for større produktion inden for eksisterende rammer. Puklerne vil først kunne ses hos landbrugets konsulenter og derefter hos kommunerne.

Vejle Kommune anfører, at der i tilknytning til den nye 90 dages frist er behov for en afklaring af, om det samme dag-tællværktøj kan anvendes til de såkaldte servicemål. I den forbindelse anbefales det, at der indføres en »fortrydelsesknap« i it-systemet, som skal tage højde for, at der alligevel mangler oplysninger i en sag, som kommunen ellers har antaget var fuldt oplyst. Vejle Kommune anfører, at såfremt en sådan løsning ikke bliver en mulighed, da kan kommunen være nødt til at meddele afslag.

Vejle Kommune opfordrer Miljøstyrelsen til at fremlægge sine forventninger til, hvordan de forskellige dele af lovforslaget vil påvirke kommunernes arbejdsbyrde.

Vejle Kommune anfører, at kommunernes praktiske kendskab til arealerne vil blive forringet som følge af ændringen af husdyrbrugloven, hvorefter kommunerne ikke længere skal miljøgodkende arealerne. Ringkøbing-Skjern Kommune bemærker, at det – som følge af, at arealdelen tages ud af husdyrgodkendelserne - må forventes, at staten i flere tilfælde må sende sager i høring hos kommunen, eller at landmanden selv må sende sagen til behandling hos kommunen, i forbindelse med kommunens administration af anden lovgivning end husdyrbrugloven. Ringkøbing-Skjern Kommune bemærker, at en tidsbesparelse på husdyrgodkendelserne herved risikeres at blive delvist opslugt af mere sagsbehandling på andre områder. Endvidere bemærker Ringkøbing-Skjern Kommune, at det er uklart, hvordan forhold omkring ovennævnte myndighedsområder skal håndteres i den ny regulering, herunder hvordan det øgede dokumentationskrav, som landmanden får som følge af overgangen til den generelle regulering, får indflydelse på kommunernes tilsynsforpligtelse. Kommunen henviser herved til kravene til driftsmetoder, ammoniak, fosforerosion og zink.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

KL's og Vejle kommunes bemærkninger, som vedrører arbejdsbyrden og de økonomiske konsekvenser i kommunerne, er indsendt i forbindelse med den faglige høring. Den økonomiske høring og efterfølgende DUT-drøftelser vil foretages i forbindelse med den anden runde af bekendtgørelsesændringer, forventeligt i foråret 2017. Derfor adresseres ovenstående bemærkninger ikke i nærværende notat.

Til bemærkningerne fra Vejle Kommune og Ringkøbing-Skjern Kommune bemærkes det, at det er Miljø- og Fødevareministeriets vurdering, at kommunerne fortsat vil spille en rolle i husdyrreguleringen også i forhold til udbringningsarealerne, ligesom kommunen også fortsat vil være myndighed i det åbne land efter andre regelsæt. Miljø- og Fødevareministeriet vurderer ikke, at den foreslåede ændrede regulering eller den administrative understøttelse fra statens it-systemer vil føre til væsentligt ændret behov for høring af kommunerne.

I forhold til bemærkningen om, at kommunens tilsynsforpligtigelser er uklare, kan det oplyses, at tilsynsforpligtigelserne i forbindelse med de foreslåede nye arealregler er præciserede i lovbemærkningerne. Bemærkningerne har ikke herudover givet anledning til ændringer i lovforslaget.

6.5.1. Brugerbetaling

KL udtrykker forståelse for, at de økonomiske konsekvenser af lovforslaget for størsteparten først kan gøres op, når regelsættet skal udmøntes i de relevante bekendtgørelser. KL understreger dog samtidig

betydningen af, at de kommunale opgaver, der under den nuværende lovgivning er delvist finansieret gennem brugerbetaling, også vil være finansieret ved brugerbetaling i et uændret omfang efter at den nye lov er vedtaget. KL anfører videre, at reglen om, at kommunerne kun opkræver 80 % af det samlede beløb i brugerbetaling bør fjernes, da godkendelse af arealer, som førhen hørte under VVM-sagsbehandlingen uden brugerbetaling, ikke længere er en del af den kommunale sagsbehandling.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

De nye regler om tilsyn og brugerbetaling vil i udgangspunktet videreføre den gældende regulering, men der vil ske justeringer i konsekvens af den foreslåede nye generelle arealregulering og den foreslåede godkendelses- og tilladelsesordning.

Bemærkningerne fra KL har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

6.5.2. Omkostninger ved drikkevandsbeskyttelsen, herunder for vandforbrugerne

DANVA, KL, Skanderborg Kommune og Aarhus Kommune bemærker, at den foreslåede beskyttelse af drikkevandet via de kommunale indsatsplaner vil påføre vandforbrugerne og eventuelt kommunerne en betydelig merudgift, som ikke er medtaget i lovforslaget under økonomiske konsekvenser. DANVA henviser i den forbindelse til, at der skal laves en indsats på flere arealer, og at der skal betales mere for eksisterende aftaler. Skanderborg Kommune vurderer, at forslaget kan indebære en merudgift på ca. 270 mio. kr. for borgerne i Skanderborg Kommune.

Bemærkninger

For nogle kommuner kan der være behov for særlig opmærksomhed i forbindelse med indsatsplanlægningen, hvor kommunerne i højere grad, i de indsatsplaner, der skal sikre drikkevandet og almene vandforsyninger skal tage højde for en mulig påvirkning fra husdyrholdet inden for nitrutfølsomme indvindingsområder (NFI).

Omkostninger til at kompensere husbrug, som pålægges rådighedsindskrænkninger (typisk dyrkningsaftaler) i medfør af kommunernes indsatsplaner for sikring af drikkevandet og almene vandforsyninger ift. udvaskning fra organisk gødning, vil blive finansieret af vandværkerne. Vandværkerne forventes dog at overvælte denne omkostning på forbrugerne (herunder borgerne). Omfanget af de øgede omkostninger i forbindelse med rådighedsindskrænkninger er behæftet med stor usikkerhed, men det er Miljø- og Fødevareministeriets estimat, at disse udgør 2-4 mio. kr. årligt. Dette er nu også indarbejdet i lovforslaget.

8. Miljømæssige konsekvenser

8.1. Generelt om beskyttelsesniveauet ved overgangen til ny husdyrarealregulering

Det er KL's vurdering, at der er risiko for, at grundvand, beskyttede naturarealer, bilag IV-arter, overfladevand og til dels naboer får en dårligere miljøbeskyttelse end med den nuværende lov. KL vurderer desuden, at der er behov for at sikre, at landmanden får viden om dyrkningens mulige miljøpåvirkning og recipienternes sårbarhed, når kommunerne ikke længere vurderer arealerne og har dialog med ansøger/konsulent om problematiske områder i forbindelse med godkendelserne.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet anerkender, at den foreslåede regulering indebærer forskydninger. Det er dog Miljø- og Fødevareministeriets vurdering, at det gennemsnitlige beskyttelsesniveau mindst vil svare til det nuværende, og at der på nogle områder vil opleves forbedringer. De foreslåede regler

forudsætter ikke, at landmanden har viden om dyrkningens mulige miljøpåvirkning og recipienternes sårbarhed.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

8.2. Lovbemærkningernes beskrivelse af områder omfattet af ammoniakteknikkraft

Landbrug & Fødevarer bemærker, at lovforslagets beskrivelse af miljøkonsekvenserne af ammoniakreguleringen fejlagtigt kan opfattes som om, at der i dag er vilkår med teknikkraft på 30 % af arealet, mens de 30 % rettelig dækker over den andel, der er omfattet af en tilladelse eller godkendelse efter husdyrbrugloven. Landbrug & Fødevarer mener, at det bør fremgå klart af lovbemærkningerne, at beskyttelsesniveauet med lovforslag skærpes markant ved at langt flere arealer omfattes af udbringningsteknikkraft end med nuværende regulering.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

På baggrund af bemærkningen fra Landbrug & Fødevarer er det præciseret i lovbemærkningerne, at forslaget indebærer, at antallet af zoner med teknikkraft omkring ammoniakfølsom natur ved overgangen til generelle regler samlet set stiger i forhold til antallet af zoner pålagt ved vilkår i tilladelser og godkendelser efter den gældende husdyrbruglov.

9. Forholdet til EU-retten

I det følgende adresseres en række generelle synspunkter om EU-retten. Det bemærkes, at høringsparternes øvrige EU-retlige synspunkter er indarbejdet i de afsnit ovenfor, hvor de emner, som synspunkterne knytter sig til, behandles.

9.1. Behov for EU-retlig vurdering

Danmarks Naturfredningsforening vurderer, at der forud for fremsættelsen i Folketinget er behov for at foretage en EU-retlig vurdering af udkastet til lovforslag med henblik på at skabe et konkret overblik over, på hvilke områder udkastet er i strid med de EU-retlige forpligtelser. I forlængelse heraf anfører Danmarks Naturfredningsforening, at den EU-retlige vurdering bør indeholde en analyse af risikoen for forskydning, samt hvorvidt denne forskydning vil påvirke Natura 2000-områder.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Som det fremgår af lovbemærkningerne har Miljø- og Fødevareministeriet foretaget en EU-retlig vurdering af udkastet til lovforslag. Heraf fremgår det bl.a., at der sker en mindre forskydning i forhold til implementeringen, når reguleringen baseres på generelle regler i stedet for konkrete vurderinger. Det fremgår også af lovbemærkningerne, at omlægningen til generelle regler er forbundet med en vis procesrisiko. Det kan således give anledning til tvivl, om der med lovforslaget og de regler, der vil blive udstedt med hjemmel i de foreslåede bemyndigelsesbestemmelser, fastlægges tærskelværdier, som i alle tilfælde med tilstrækkelig sikkerhed kan udelukke en væsentlig indvirkning på miljøet, som det kræves for at undlade konkrete vurderinger efter VVM-direktivet og habitatdirektivet. Miljø- og Fødevareministeriet vurderer ikke, at det er muligt ved yderligere analyser og fortolkninger helt at eliminere den tvivl, der består i forhold til omfanget af de EU-retlige forpligtelser.

Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

9.2. VVM-direktivet

Danmarks Naturfredningsforening savner en EU-retlig analyse af VVM-direktivets screeningsregler for så vidt angår andre forhold end ammoniak. DN anfører endvidere, at udkastet ikke redegør for, hvorledes kumulationsreglen i henhold til VVM-direktivet vil blive iagttaget.

Landbrug og Fødevarer anfører, at kumulation efter VVM-direktivet ikke er relevant i forhold til andet end ammoniak. Videre anfører Landbrug & Fødevarer, at det i forbindelse med omtalen af VVM-direktivets implementering eksplicit bør anføres, at VVM-direktivet ikke giver mulighed for afslag – heller ikke selvom der er væsentlige påvirkninger af miljøet.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Til Danmarks Naturfredningsforenings synspunkt om screeningsreglerne bemærkes, at det af lovbemærkningerne fremgår, at de eksisterende beskyttelsesniveauer, der vil blive videreført, netop har til hensigt at sikre, at der ikke sker væsentlig påvirkning, og at de kommende generelle regler, der evt. skal afløse konkrete vilkår om øvrige forhold, vil blive fastsat med det samme sigte. Hvad angår kumulation bemærkes, at dette vil blive videreført med de nye regler.

Til Landbrug og Fødevarers bemærkninger, bemærkes, at screeningen sker i forhold til en lang række miljøparametre og ikke bare ammoniak. Om det anførte om afslag bemærkes, at lovens integrerede godkendelses- og tilladelsesordning og faste beskyttelsesniveauer forudsætter, at der ikke meddeles godkendelse eller tilladelse, hvis det ansøgte kan medføre væsentlig indvirkning på miljøet. Som udgangspunkt vil projektilpasninger og vilkår være tilstrækkeligt til at sikre dette, men ellers vil kommunalbestyrelsen efter omstændighederne skulle meddele afslag. Det bemærkes i øvrigt, at det fremgår af VVM-direktivets artikel 9, stk. 1 (både 2011-direktivet og 2014-direktivet), at der kan træffes afgørelse om at give eller nægte tilladelse (godkendelse).

Bemærkningerne har alene givet anledning til enkelte uddybninger af bemærkningerne til lovforslaget.

9.3. Habitatdirektivet

Landbrug & Fødevarer mener, at der er flere eksempler på problematisk overimplementering og meget stramme fortolkninger af habitatdirektivet.

Således peges der på, at det flere steder i lovbemærkningerne er anført blandt andet i sjette afsnit på side 30, at myndigheden kun må give tilladelse til projektet, hvis det med konsekvensvurderingen »uden rimelig tvivl« og »ud fra et videnskabeligt synspunkt « kan fastslås, at »*der ikke sker væsentlig skade på området*«. Denne formulering lægger op til en strammere fortolkning end direktivet.

Landbrug & Fødevarer finder dette er en væsentlig forskel, som derfor skal rettes gennem lovforslaget, idet man citerer Habitatdirektivets artikel 6.3 (Landbrug & Fødevarers fremhævnin):

*»På baggrund af konklusionerne af vurderingen af virkningerne på lokaliteten, og med forbehold af stk. 4, giver de kompetente nationale myndigheder først deres tilslutning til en plan eller et projekt, **når de har sikret sig, at den/det ikke skader lokalitetens integritet**, og når de – hvis det anses for nødvendigt – har hørt offentligheden.«*

I modsætning til »at skade det internationale naturbeskyttelsesområde« indbefatter »at skade områdets integritet«, som det fremgår af direktivet, blandt andet en forholden sig til områdets bevaringsmålsætning, og medfører derved ikke den samme »nultolerance« overfor påvirkninger, som formuleringen i bemærkningerne kan lægge op til. En plan eller et projekt kan således godt tænkes at

skade dele af området (f.eks. ikke beskyttet natur) uden at det skader områdets integritet jf. nedenstående fortolkning af begrebet.

I Europa-Kommissionen vejledning om »Forvaltning af Natura 2000-områder« side 39, står blandt andet:

»Af direktivets kontekst og indhold er det klart, at der med en »lokalitets integritet« tænkes på områdets bevaringsmålsætninger. Det er fx muligt, at en plan eller et projekt kun vil skade et områdes integritet i visuel henseende eller kun naturtyper eller arter, som ikke er optaget i bilag I eller II. I sådanne tilfælde er virkningerne ikke at betragte som skadelige virkninger i henhold til artikel 6, stk. 3, forudsat at netværkets sammenhæng ikke påvirkes.«

Et områdes integritet omfatter områdets økologiske funktioner. Når det afgøres, om et område påvirkes negativt, skal der kun tages hensyn til bevaringsmålsætningerne for området.

På denne baggrund anmoder Landbrug & Fødevarer om, at der sker der sker en tilretning af bemærkningsteksten, således at der alle steder henvises til »områdets integritet«, som f.eks. i tredje afsnit på side 91 omtales, at et projekt ikke må medføre »væsentlig skade på Natura 2000-området«. Dette bør rettes til »væsentlig skade på Natura 2000-områdets integritet«, jf. kommentarer til afsnit 4.1.3. Teksten i sjette afsnit på side 91 bør rettes tilsvarende.

Som et andet eksempel peger Landbrug & Fødevarer på, at det af bemærkningerne i sjette afsnit på side 31 vedr. beskyttelsen af bilag IV arter fremgår, at:

»Forbuddet kan således betragtes som overholdt, hvis yngle- eller rasteområder og bestande opretholdes på samme niveau som hidtil, og den økologiske funktionalitet af områderne opretholdes«.

Det bør i den forbindelse sikres, at der i reguleringen af hensyn til bilag IV-arterne tages hensyn til begrebet »økologisk funktionalitet«, således at der ikke pålægges restriktioner, hvis den økologiske funktionalitet af en arts yngle- og rasteområder er opretholdt på trods af, at der evt. sker en beskadigelse af et konkret område eller en del heraf. Det fremgår blandt andet af Europa-Kommissionens vejledning om habitatdirektivets artikel 12, at opretholdelsen af den økologiske funktionalitet betyder, at det vil være muligt at nedlægge / beskadige en lokalitet, hvis dette modsvares af forbedringer et andet sted i samme økologiske netværk. Der er således ikke et absolut krav om at ethvert yngle – og rastområde skal beskyttes mod beskadigelser.

Som et tredje område peger Landbrug & Fødevarer på, at det i ottende afsnit på side 30 er angivet, at udbringning af husdyrgødning i sig selv er et projekt i habitatdirektivets forstand. Dette er ikke korrekt i alle tilfælde. Hvis der er tale om en »betydelig intensivering af landbruget« vil det være omfattet, jf. Kommissionens vejledning fra april 2000, »Forvaltning af Natura 2000-områder«, afsnit 4.3. Hvis der er tale om fortsættelse af hidtidig alm. drift, skal regulering derimod ske efter direktivets artikel 6, stk. 2, jf. lovbemærkningerne til naturbeskyttelseslovens § 19 b.

Som et fjerde eksempel på overimplementering af habitatdirektivet er, at belastningen fra hele husdyrbruget inddrages og ikke kun belastningen fra ændringen. Det begrundes med, at det er nødvendigt for at overholde habitatdirektivets artikel 6, stk. 3, som kræver, at der sker en vurdering af projektet i sammenhæng med både brugets eksisterende belastning og øvrige kilder i området. Landbrug & Fødevarer er af den opfattelse, at denne beskrivelse går langt videre, end det habitatdirektivets artikel 6, stk. 3 kræver. Et projekt, der ikke i sig selv indebærer nogen meremission,

vil ikke være i strid med artikel 6, stk. 3 uanset den emission, der kommer fra andre planer og projekter. Ligeledes er det Landbrug & Fødevarers opfattelse, at udbringning af husdyrgødning på et areal ikke i sig selv kan betegnes som et projekt, med mindre der er tale om en betydelig intensivering.

Yderligere omtales på side 135 beskyttelsesniveauet for ammoniakfølsom natur i kategori 2 og 3 i relation til opfyldelse af habitatdirektivet. Kategori 2 og 3 natur er nationale særregler, der intet har med habitatdirektivet at gøre.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet er enig i, at en præcisering af, at det ansøgte skal vurderes i forhold til »Natura 2000-områdets integritet« og ikke i forhold til »Natura 2000-området«, vil være en mere direktivnær formulering og vil blive rettet i lovbemærkningerne. Habitatreglerne bliver fortolket ret stramt af EU-domstolen, og ændringen af ordlyden ændrer ikke på kravet til de vurderinger, som den kompetente myndighed og klagenævn skal foretage i forhold til Natura 2000-områder. Det ansøgte skal fortsat vurderes på baggrund af bedste videnskabelige grundlag og i lyset af bevaringsmålsætningen for området. Vurderingen skal således uden rimelig tvivl kunne påvise, at det ansøgte ikke medfører skade på Natura 2000-områdets udpegningsgrundlag. Omvendt kan aktiviteter, der ikke skader udpegningsgrundlaget, gennemføres i eller i tilknytning til Natura 2000-området uden at komme i konflikt med områdets integritet. Miljø- og Fødevareministeriet afsøger løbende, om der er mulighed for at øge fleksibiliteten i forhold til aktiviteter i og i nærheden af Natura 2000-områder.

For så vidt angår Landbrug & Fødevarers bemærkninger om bilag IV-arter, henvises til Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger ovenfor under afsnit 5.1.8.7.2. om Bilag IV-arter og økologisk funktionalitet.

Endvidere er forholdet til habitatdirektivets artikel 6 præciseret i lovforslagets bemærkninger. Bemærkningerne har ikke givet anledning til ændringer i lovforslaget.

9.4. IE-direktivet

Landbrug & Fødevarer anfører, at der i omtalen af IE-direktivet henvises til den bedste tilgængelige teknologi, dette bør rettelig være bedste tilgængelige teknik.

Derudover anføres, at henvisningen til spredningen af husdyrgødning på markerne i forbindelse med IE-direktivet kan skabe usikkerhed om, hvorvidt det er tanken at fastsætte BAT for udbringningsteknikker. Landbrug & Fødevarer forstår intentionerne i lovforslag og bemærkninger således, at udsprengningsteknikker for husdyrgødning ikke er en del af anlægsgodkendelsen.

Miljø- og Fødevareministeriets bemærkninger

Miljø- og Fødevareministeriet er enig i, at IE-direktivet omtaler bedste tilgængelige teknik. Lovforslaget er rettet i overensstemmelse hermed.

Med hensyn til BAT og udbringningsteknikker skal Miljø- og Fødevareministeriet bemærke, at Miljø- og Fødevareministeriet vurderer, at BAT-kravene til udbringning vil være opfyldt via generelle regler

9.5. Forslag til ny fosforregulering

Aarhus Kommune bemærker, at forslaget i strid med EU's vandrammedirektiv vil kunne forringe tilstanden i mange danske søer ved øget tilledning af fosfor. Aarhus Kommune peger i den forbindelse på, at Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning i sit høringsnotat i forbindelse med høringen af de statslige vandområdeplaner 2015-2021 har oplyst, at der ikke findes brugbare virkemidler til den

nødvendige reduktion af tilførsel af fosfor til søerne, hvorfor det virker i strid med vandrammedirektivet at foreslå en regulering, der muliggør øget udledning.

Danmarks Naturfredningsforening og Skanderborg Kommune vurderer, at de foreslåede fosforlofter ikke er tilstrækkeligt til at sikre, at der ikke sker en fosforophobning samt en risiko for fosforudledning ved udbringning af husdyrgødning i strid med habitatdirektivet. Skanderborg Kommune henviser herved til, at den foreslåede regulering ikke giver mulighed for at tage højde for fosfortal over 6 og lavbundslande.

Danmarks Naturfredningsforening vurderer endvidere, at fosforlofterne ikke er tilstrækkeligt til at udelukke en konkret vurdering efter VVM-direktivet af påvirkningerne fra fosfor i forbindelse med husdyrprojekter i overensstemmelse med VVM-direktivet. Danmarks Naturfredningsforening henviser herved til, at der ikke indføres et skærpet fosforloft i forhold til alle beskyttede søer, og at der først efter 2022 tages stilling til, hvorledes der bedst muligt sikres mod tilbagegang forårsaget af fosfor i følsomme vandmiljøer.

Miljø- og Fødevarerministeriets bemærkninger

Høringssvaret fra Aarhus Kommune giver Miljø- og Fødevarerministeriet anledning til at bemærke, at regulering af fosfortilførslen ikke er egnet som virkemiddel til at forbedre tilstanden i vandmiljøet. Selv ved fosforbalance, hvor der tilføres samme mængde fosfor, som afgrøden bortfører, vil jordens fosforindhold og der med risikoen for tab til vandmiljøet ikke reduceres. Kun ved at tilføre betydeligt mindre fosfor end afgrøden bortfører i en meget lang årrække kan tabet evt. reduceres. Dette vil have store negative økonomiske konsekvenser for erhvervet, og der vil kun være usikre miljømæssige effekter, som først ville kunne opnås efter en meget lang årrække. Den foreslåede model vil samlet set på sigt efter ministeriets vurdering sikre en lavere tilførsel af fosfor per ha, og vil modellen sikres en bedre fordeling af fosfor, hvilket medvirker til at bremse opmåelsen af kritiske mætningsniveauer og dermed mindske risikoen for et øget tab til vandmiljøet. Det fremgår desuden af lovbemærkningerne, at regeringen på baggrund af den forbedrede kortlægning m.v. agter at træffe de eventuelle foranstaltninger i relation til fosforbeskyttelsen, som måtte være nødvendige for at kunne opfylde forpligtelserne efter EU-direktiverne (vandramme- habitat- og VVM-direktiverne).

Miljø- og Fødevarerministeriet er enig med Danmarks Naturfredningsforening og Skanderborg Kommune i, at den foreslåede fosforregulering for at kunne afløse konkrete vurderinger efter habitatdirektivet og VVM-direktivet skal kunne forhindre skader på Natura 2000-områder og væsentlig indvirkning på vandmiljøet inden for og uden for Natura 2000-områder, idet der efter den foreslåede model ikke er mulighed for at stille vilkår vedrørende udbringningsarealerne i tilladelser og godkendelser efter husdyrbrugloven.

Som det også kommer til udtryk i lovbemærkningerne, anerkender Miljø- og Fødevarerministeriet, at det er forbundet med en vis tvivl, om det foreslåede beskyttelsesniveau for fosfor er tilstrækkeligt. Som direktivkravene er formulerede, er der særdeles vanskeligt at foreslå en generel regulering, der ikke vil være behæftet med en vis EU-retlig usikkerhed. Med henblik på at minimere denne usikkerhed har Miljø- og Fødevarerministeriet imidlertid valgt efter den offentlige høring af udkastet til lovforslag at foreslå en række stramninger af fosforreguleringen. Lovbemærkningerne er herefter ændret, således at indfasningen af fosforlofterne forudsættes gennemført over en 8-årig periode i stedet for en 10-årig periode. Desuden er fosforloftet for fjerkræ og mink strammet, således at fosforloftet for disse dyreytyper i 2017 fastsættes til 43 i stedet for 45 og i 2019 skærpes til 35 i stedet for at blive skærpet til 40 i 2020. Fosforloftet for slagtesvin er også strammet, således at fosforloftet for slagtesvin fastsættes til 39 i 2017 i stedet for 40. Ydermere er handelsgødning inddraget i den foreslåede fosforregulering. Endelig agter regeringen som nævnt på baggrund af den forbedrede kortlægning m.v. at træffe de

eventuelle yderligere foranstaltninger i relation til fosforbeskyttelsen som måtte være nødvendige for at kunne opfylde direktivforpligtigelserne.

Der har været drøftelser med EU-Kommissionen om det danske nitrathandlingsprogram og i den forbindelse også om den kommende fosforregulering. Forslaget til fosforreguleringen er bl.a. et resultat af disse drøftelser.

10. Oversigt over hørte organisationer og myndigheder m.v.

Udkastet til lovforslag har været sendt i høring hos følgende organisationer og myndigheder:

Advokatsamfundet
Akademiet for de Tekniske Videnskaber
Akademirådet
Altos A/S
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Arbejdstilsynet
Asfaltindustrien
AutoBranchen Danmark
Benzinforhandlernes Fælles Repræsentation
Beredskabsstyrelsen
Beredskabsstyrelsen - CBRN
Beskæftigelsesministeriet
Biologforbundet
Brancheforeningen for Biogas
Brancheforeningen for Decentral Kraftvarme
Brancheforeningen for Genanvendelse af Organiske Restprodukter til Jordbrugsformål
Bryggeriforeningen
Bygge- Anlægs- og Trækartellet
Byggesocietetet
Bygningsstyrelsen
Bæredygtigt Landbrug
Campingrådet
Center for Miljø
Centralorganisationen af industriansatte i Danmark (CO - Industri)
Centralorganisationernes Fællesudvalg (CFU)
COOP Danmark A/S
DAKOFA
DAKOFO
DANAK
Danmarks Farve- og Limindustri
Danmarks Fiskeindustri- og Eksportforening
Danmarks Fiskeriforening
Danmarks Idrætsforbund
Danmarks Jægerforbund
Danmarks Landboungdom
Danmarks Naturfredningsforening
Danmarks Rederiforening
Danmarks Sportsfiskerforbund
Danmarks Statistik
Danmarks Vindmølleforening

Dansk Affaldsforening
Dansk Akvakultur
Dansk Amatørfiskerforening
Dansk Arbejdsgiverforening
Dansk Autogenbrug
Dansk Bilbrancheråd
Dansk Botanisk Forening
Dansk Byggeri
Dansk Byplanlaboratorium
Dansk Energi
Dansk Energi Branche­forening (DGB)
Dansk Erhverv
Dansk Erhvervsfremme
Dansk Fjernvarme
Dansk Fritidsfiskerforbund
Dansk Gartneri
Dansk Gasteknisk Center
Dansk Industri
Dansk Juletræsdyrkerforening
Dansk Kennelklub
Dansk Metal
Dansk Miljøteknologi
Dansk Mode og Textil
Dansk Ornitologisk Forening
Dansk Pelsdyravlerforening
Dansk Planteværn
Dansk Sejlunion
Dansk Skovforening
Dansk Standard
Dansk Svineproduktion
Dansk Transport og Logistik (DTL)
Danske Advokater
Danske Havne
Danske Krematori­ers Landforening
Danske Maritime
Danske Maskinstationer og Entreprenører Danske Mejeriers
Fællesorganisation Danske Olieberedskaber (FDO)
Danske Regioner
Danske Råstoffer
Danske Svineproducenter
Danske Træindustrier
Danske Vandværker
DANVA
DASU (Dansk Automobil Sports Union)
De Danske Skytteforeninger
De Samvirkende Købmænd i Danmark
De Økonomiske Råd
DELTA
Den Danske Dyrlægeforening
Den Danske Landinspektørforening

Det danske fjerkræraad
Det Natur- og Biovidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet
Det Økologiske Råd
DHI
DS Håndværk & Industri
DTU Aqua
DTU Miljø
Ekokem A/S (tidligere Kommunekemi A/S)
Ellen Margrethe Basse
Energi og olie forum
Energi-, Forsynings- og Klimaministeriet
Energinet.dk
Energistyrelsen
Energistyrelsen, Ecodesign – sekretariatet
Energitilsynet
Erhvervs- og Vækstministeriet, Erhvervsstyrelsen
Erhvervsstyrelsens Team Effektiv Regulering
Eurofins
Eurolab Danmark
Fagligt Fælles Forbund 3F
Ferskvandsfiskeriforeningen
Ferskvandsfiskeriforeningen for Danmark
Finansministeriet
Finansrådet
Forbrugerrådet
FORCE Technology
Foreningen af Bioteknologiske Industrier i Danmark
Foreningen af danske brøndborere
Foreningen af Danske Revisorer
Foreningen af Danske Varmforzinkere
Foreningen af Forlystelsesparker i Danmark
Foreningen af Lystbådehavne i Danmark
Foreningen af miljø, plan og naturmedarbejdere i det offentlige (Envina)
Foreningen af Registrerede Revisorer (fusioneret til FSR)
Foreningen af Rådgivende Ingeniører
Foreningen af Skibs- og bådebyggere i Danmark
Foreningen af Smede- og Maskinvirksomheder i Danmark (SMD)
Foreningen af speciallæger (ex. Embedslægeforeningen)
Foreningen af statsautoriserede revisorer
Foreningen af Vandværker i Danmark
Foreningen af Vandværker i Danmark (FVD)
Foreningen Dansk Møbelindustri
Foreningen Danske Kraftvarmeværker
Foreningen for Biodynamisk Jordbrug
Foreningen for Generamte Naboer til minkfarme (GN)
Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste Forsvarsministeriet
Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse
Frie Bønder – Levende Land
Friluftsrådet
Fritidshusejernes Landsforening

Fyrværkeribrancheforening
Fødevarestyrelsen
Genvindingsindustrien
Geodatastyrelsen
GEUS - Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser
Glasindustrien (GI)
Grafisk Arbejdsgiverforening
Green Network
Greenpeace, Danmark
GTS (Godkendt Teknologisk Service)
Hedeselskabet
Helle Tegner Anker
HK-Kommunal Miljøudvalg
Horesta
Håndværksrådet
Ingeniørforeningen i Danmark
International Transport Danmark (ITD)
Justitsministeriet
Kalk- & Teglværksforeningen af 1893
Kirkeministeriet
KL
Kommunalteknisk Chefforening
Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen
Kulturministeriet
Kyst, Land & Fjord
Kystdirektoratet
Københavns Universitet - Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet
Københavns Universitet - Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet - Institut for Plante- og Miljøvidenskab
Landbrug & Fødevarer
Landdistrikternes Fællesråd
Landforeningen for Gylleramte
Landsforeningen af Danske Mælkeproducenter
Landsforeningen Dansk Fåreavl
Landsforeningen Praktisk Økologi
Landsorganisationen i Danmark (LO)
Lone Kørnøv
Lægemedelindustriforeningen
Lægemedelstyrelsen
Marine Ingredients Denmark
Miljø- og Fødevareministeriet
Miljøstyrelsens Referencelaboratorium
Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling
Mærsk Olie og Gas A/S
Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug (DCA), Aarhus Universitet
Nationalt Center for Miljø og Energi (DCE), Aarhus Universitet
Natur & Samfund
Natur- og Miljøklagenævnet
Natur og Ungdom
NaturErhvervstyrelsen

Naturstyrelsen
NOAH
Nordsøenheden (administrerer Nordsøfonden)
Novo Nordisk
Oil Gas Denmark
Orbicon
Peter Pagh
Plantning & Landskab, Landsforeningen
Plastindustrien i Danmark
Rambøll Danmark
Realkreditforeningen
Rederiforeningen af 2010 og Danmarks Rederiforening
Science and Technology, Aarhus Universitet
SEGES
Sikkerhedsstyrelsen
Skatteministeriet
Skov og Landskab, Københavns Universitet
Skovdyrkerne
Social- og Indenrigsministeriet
Spildevandsteknisk Forening
SPT - Brancheforeningen for sæbe, parfume og teknisk/kemiske artikler
Statsministeriet
Sundheds- og Ældreministeriet
Sundhedsstyrelsen
Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA)
Søfartsstyrelsen
Teknologirådet
Teknologisk Institut
Trafikstyrelsen- og Byggestyrelsen
Transport- og Bygningsministeriet
Uddannelses- og Forskningsministeriet
Udenrigsministeriet
Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet
Uniscrap
Visit Denmark
WWF Verdensnaturfonden
Økologisk Landsforening